

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT TARİHİ BİLİM DALI

**1609-1610 YILLARI ARASINDA OSMANLI DEVLETİ'NİN
MERKEZÎ HAZİNE GİDERLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

KADİR ARSLANBOĞA

İstanbul, 2007

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT TARİHİ BİLİM DALI

**1609-1610 YILLARI ARASINDA OSMANLI DEVLETİ’NİN
MERKEZÎ HAZİNE GİDERLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

KADİR ARSLANBOĞA

Danışmanı: Doç. Dr. EROL ÖZVAR

İstanbul, 2007

Tez Onay Belgesi

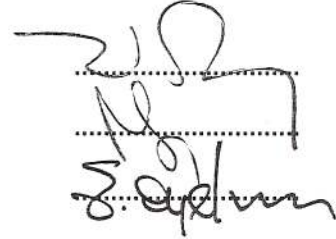
İKTİSAT Anabilim Dalı İKTİSAT TARİHİ Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi
KADİR ARSLANBOĞA'nın 1609-1610 YILLARI ARASINDA OSMANLI DEVLETİ'NİN
MERKEZİ HAZİNE GİDERLERİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun
19.07.2007 tarih ve 2007-8/30 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından
oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi : 8.8.2007

- 1) Tez Danışmanı : DOÇ. DR. EROL ÖZVAR
2) Jüri Üyesi : PROF. DR. AHMET TABAKOĞLU
3) Jüri Üyesi : YRD. DOÇ.DR. ERKAN AYDIN

İÇİNDEKİLER

	SayfaNo
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	IX
GİRİŞ.....	1

1 BÖLÜM

OSMANLI MALİYE TEŞKİLATI VE 17. YÜZYIL BAŞLARINDA

OSMANLI MALİYESİ

1.1. Osmanlı Maliyesi ve Maliye Teşkilâtı.....	4
1.1.1. Hazine.....	7
1.1.2. Bütçeler.....	8
1.1.3. Rûznâmçe.....	10
1.2. 17. Yüzyılda Osmanlı Maliyesi.....	11

2. BÖLÜM

1609-10 TARİHLİ MASRAF RUZNAMÇE DEFTERİNE GÖRE OSMANLI DEVLETİ'NİN MERKEZ HAZİNE GİDERLERİ

2.1. H. 1017–18 (M. 1609–10) TARİHLİ MERKEZÎ HAZİNEYE AİT RÛZNÂMÇE DEFTERİ.....	16
2.2. M. 1610 TARİHLİ RUZNAMÇE DEFTERİNE GÖRE OSMANLI DEVLETİNİN MERKEZÎ HAZİNE HARCAMALARININ GENEL TAHLİLİ.....	16
2.3. HAZİNE HARCAMALARI I: MEVÂCİB (MAAŞ ÖDEMELERİ).....	20
2.3.1. Müşahara-horân.....	21
2.3.2. Kapıkulu Süvarileri	21
2.3.2.1. Sipahiyân.....	22
2.3.2.2. Silahdarân.....	23
2.3.2.3. Ulûfeciyân-ı Yemîn ve Yesâr	24
2.3.2.4. Guraba-i Yemîn ve Yesâr.....	24
2.3.3. Kapıkulu Piyâdeleri.....	25
2.3.3.1. Gılmanlar.....	26
2.3.3.2. Kale Muhafızları.....	28
2.3.3.3. Yeniçeriler.....	29

2.3.3.4. Cebeciler.....	30
2.3.3.5. Topçular.....	30
2.3.3.6. Top Arabacıları.....	31
2.3.3.7. Hâssa Tüfekgerâncıları.....	31
2.3.3.8. Gönüllüyân.....	31
2.3.4. Tersane-i Âmire Neferleri.....	31
2.3.5. Topkapı Sarayı’ndaki Görevliler	32
2.3.5.1. Bevvabân.....	34
2.3.5.2. Hademe-i Matbâh-ı Âmire.....	34
2.3.5.3. Ehl-i Hıref.....	34
2.3.5.4. Mehteran-ı Hayme.....	35
2.3.5.5. Hayatîn-i Hil’at ve Hayatîn-i Hâssa.....	35
2.3.5.6. Mehterân-ı Alem.....	35
2.3.5.7. Teberdarân.....	35
2.3.5.8. Sakayân.....	36
2.3.5.9. Çakırcıyân.....	36
2.3.5.10. Şahinciyan.....	36
2.3.5.11. Cameşuyân.....	36
2.3.5.12. Kemhabafân.....	37
2.3.5.13. Atmacacıyân.....	37

2.3.5.14. Hâssa Cerrâhları.....	37
2.3.5.15. Müteferrikân.....	37
2.3.5.16. Neccarân ve Camkırân.....	37
2.3.5.17. Zerkarân.....	38
2.3.5.18. Saray Cellatları.....	38
2.3.6. İstâbl-ı Âmire Hademeleri.....	38
2.3.7. Taife-i Efrenciyân.....	39
2.3.8. Sair Mevâcib Ödemeleri.....	39
2.4. HAZİNE HARCAMALARI II: TESLÎMÂT.....	40
2.4.1. Teslîmât.....	41
2.4.1.1. Harc-ı Hâssa.....	43
2.4.1.1.1. Donanma-i Hümayûn.....	44
2.4.1.1.2. Ücret, Mevâcib, Bedel ve Deyn.....	45
2.4.1.1.3. Sair Mühimmat.....	46
2.4.1.1.4. Mühimmat-ı İhracatı Hâssa.....	48
2.4.1.1.5. Bahâ-i Mekûlat.....	49
2.4.1.1.6. Mühimmat-ı Matbâh-ı Saray.....	50
2.4.1.1.7. Sair Bahâ.....	52
2.4.1.1.8. Mühimmat-ı Bağçehâ.....	53
2.4.1.1.9. Anbar-ı Âmire.....	54

2.4.1.1.10. Mühimmat-ı Ahşabhâ.....	55
2.4.1.1.11. Mühimmat-ı Tüfenkhane-i Âmire.....	56
2.4.1.1.12. Âdet.....	56
2.4.1.1.13. Hamaliye-i Esbabhâ-i Mehteran.....	57
2.4.1.2. Matbâh-ı Âmire.....	57
2.4.1.3. Çuka-i Yeniçeriyân.....	60
2.4.1.4. İstâbl-ı Âmire.....	60
2.4.1.5. Dergâh-ı Âli Çavuşları.....	65
2.4.1.6. Kethüdâ-i Esban ve Bezzazistan.....	66
2.4.1.7. Mîrimiran Nazır Emin ve Ağa.....	67
2.4.1.8. Padişaha Yapılan Ödemeler.....	68
2.4.1.9. Tamir Masrafları	68
2.4.1.10. İstanbul Ağası.....	70
2.4.1.11. Sergi-i Hümâyûn.....	71
2.4.1.12. Furun-ı Sekbanân.....	73
2.4.1.13. Defterdâr.....	73
2.4.1.14. Mirahur-i Küçük.....	74
2.4.1.15. Tamir ve Termim Masrafları.....	75
2.4.1.16. Kasabân-ı Meydan-ı Yeniçeriyân.....	76
2.4.1.17. Türbe Mühimmatı.....	76

2.4.1.18. Otağ-ı Hümâyûn.....	77
2.4.1.19. Kıyafet Masrafları.....	78
2.4.1.20. Arabacıyân-ı Top.....	79
2.4.1.21. Hayyatîn-i Hâssa (Saray Terzileri).....	79
2.4.1.22. Tophane-i Âmire.....	80
2.4.1.23. Kırtasiye Harcamaları.....	81
2.4.3. Tevcih.....	82
2.4.4. Teşrifat.....	82
2.2.5. Be-cihet.....	83
2.3. HAZİNE HARCAMALARI III: ÂDET.....	85
2.4. HAZİNE HARCAMALARI IV: MÜBÂYAAT.....	90
2.5. HAZİNE HARCAMALARI V: İNAM.....	92
SONUÇ	94
KAYNAKLAR	95
EKLER	98
Ek 1. Ruznamçe Defterinde Geçen Terimler ve Anlamları.....	99
Ek 2. Osmanlı Devleti Merkez Hazinesi Giderleri İçerisinde Yer Alan Teslimat ve İhracat Harcamalarını Yapan Eminlerin Listesi ve Kurumu.....	108

Ek 3. Tüm Ruznamçe Defterinde Adı Geçen İsimler Ve Kurumları.....	113
Ek 4. Osmanlı Devleti Merkezi Harcamalarını Karşılama İçin Tahsis Edilen Gelir Kalemleri.....	125
Ek 5. 1610 Ruznâmçe Defterine Göre Osmanlı Merkez Hazinesi Harcama Başlıklarının Yıl içinde Günler İtibariyle Yekûnları.....	131
Ek-6. 1610 Yılı Osmanlı Devleti Merkez Hazine Giderlerinin Harcama Başlıkları Altında Aylık Yekûnlar İtibariyle Gösterimi.....	153
Ek-7. Şekil 2. Harcamaların Aylık Yekûnlar İtibariyle Yıl İçindeki Seyri ...	155
Ek-8. Şekil 3. Harcama Kalemlerinin Aylık Yekunlarının Çizelgede Gösterimi.....	156
Ek-9. Ruznamçe Metin Örneği 1.....	157
Ek-10. Ruznamçe Metin Örneği 2.....	158

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1. Hazine Giderlerinin Ödenmesinde Kullanılan Para Cinsleri.....	17
Tablo 2. 1609-10 Tarihli Ruznâmçe Defterine Göre Osmanlı Devleti Merkez Hazine Gider Kısımları ve Yıllık Gider Yekûnuna Oranları.....	18
Tablo 3. 1609-10 Yılı Ruznamçe Defterine Göre Osmanlı Merkez Hazine Harcamaları İçerisindeki Mevacib Giderinin Verildiği Kurumlara Göre Dağılımı	20
Tablo 4. Mevâcib Giderleri İçerisinde Kapıkulu Süvarilerine Verilen Maaş Ödemelerinin Dökümü, Grup İçi ve Yekûn Mevâcibe Oranları.....	22
Tablo 5. 1609-10 Tarihli Ruznamçe Defterine Göre Kapıkulu Piyadelerine Verilen Mevâcib Yekûnu ve Grup İçi Oranları.....	25
Tablo 6. Mevâcib İçerisinde Gılmanlara Verilen Maaş Ödemelerinin Gösterimi.....	26
Tablo 7. Kaleler İtibariyle Kale Muhafızlarına Verilen Mevâcib.....	28

Tablo 8. Mevâcib Giderleri içerisinde Tersane Görevlilere Verilen	
Maaşlar.....	32
Tablo 9. Mevâcib Giderleri İçerisinde Saray Görevlilerine Verilen	
Maaşlar.....	33
Tablo 10. İstâbl-ı Âmire Hademelerine Verilen Mevâcib.....	38
Tablo 11. Teslîmât Harcama Alanları.....	40
Tablo 12. Teslimat İçerisinde Eminler Marifetiyle Yapılan Harcamalar.....	41
Tablo 13. Harc-ı Hâssa Emin-i Marifetiyle Gerçekleştirilen Harcama	
Alanları.....	43
Tablo 14. Eminler Vasıtasıyla Donanmaya Yapılan Harcamalar.....	45
Tablo 15. Harc-ı Hâssa Emîni Marifetiyle Ödemesi Yapılan Harcamalar.....	46
Tablo 16. Harc-ı Hâssa Emîni Marifetiyle Harcamaları Yapılan	
Kurum ve Mühimmatlar.....	47
Tablo 17. Harc-ı Hâssa Emin-i Marifetiyle Mühimmat-ı İhrâcât	
Harcaması Yapılan Kurumlar.....	49
Tablo 18. Harc-ı Hâssa Emin Marifetiyle Yapılan Mekûlat	
Harcamalarının Gösterimi.....	49
Tablo 19. Harc-ı Hâssa Marifetiyle Matbâh-ı Âmire İçin	
Yapılan Harcamalar.....	51

Tablo 20. Harc-ı Hâssa Emini Marifetiyle Sair Bahâ Adı Altında	
Toplanan Harcamalar.....	52
Tablo 21. Harc-ı Hâssa Emini Marifetiyle Bağçelere Yapılan	
Mühimmat Harcamaları.....	53
Tablo 22. Harc-ı Hâssa Emini Marifetiyle Saray Anbarı İçin	
Yapılan Masraflar.....	54
Tablo 23. Harc-ı Hâssa Emini Marifetiyle Ahşab Mühimmatı İçin	
Yapılan Harcamalar.....	55
Tablo 24. Harc-ı Hâssa Emin-i Marifetiyle Tüfenkhâne-i Âmire	
İçin Yapılan Harcamalar.....	56
Tablo 25. Harc-ı Hâssa Emin-i Marifetiyle Verilen Âdet Harcamaları.....	57
Tablo 26. Matbâh-ı Âmire'ye Emini Zevvâkin Marifetiyle	
Yapılan Harcamalar.....	58
Tablo 27. Çuka Eminleri Marifetiyle Yapılan Harcamalar.....	60
Tablo 28. İstâbl-ı Âmire'ye Emini Cev Marifetiyle Yapılan Harcamalar.....	61
Tablo 29. Dergâh-ı Âli Çavuş ve Mütferrikaları Marifetiyle	
Yapılan Harcama Kalemleri.....	65
Tablo 30. Esban ve Bezzazistan Kethüdâları Marifetiyle	
Yapılan Harcamalar.....	67

Tablo 31. Mîrimîran, Nazır, Emin Ve Ağa'lar Marifetiyle	
Yapılan Harcamalar.....	68
Tablo 32. Tamir Masrafları.....	69
Tablo 33. Emîni Sergi-i Hümâyûn Marifetiyle Yapılan Harcamalar.....	71
Tablo 34. Kâtib-i Fodla Marifetiyle Sekban Fırını İçin Yapılan	
Harcama Kalemleri.....	73
Tablo 35. Defterdâr Marifetiyle Yapılan Harcama Kalemleri.....	74
Tablo 36. Mirahur-i Küçük Marifetiyle Yapılan Harcamalar.....	74
Tablo 37. Tamir ve Termim Masrafları.....	75
Tablo 38. Türbe Emin-i Marifetiyle Yapılan Harcama Kalemleri.....	76
Tablo 39. Otağ-ı Humâyûn Eminleri Marifetiyle Yapılan Harcamalar.....	77
Tablo 40. Melbusat Harcamaları.....	78
Tablo 41. Top Arabacılarının Dergâh-ı Âli Çavuşları	
Marifetiyle Gerçekleştirilen Harcamaları.....	79
Tablo 42. Hayyatîn-i Hâssa Harcamaları.....	80
Tablo 43. Tophane Emîni Marifetiyle Gerçekleştirilen Harcamalar.....	81
Tablo 44. Kırtasiye Harcamaları.....	82
Tablo 45. Âdet Harcamaları.....	88
Tablo 46. Mübâyaat Harcamaları.....	91

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1. 1610 Tarihli Osmanlı Devleti Merkezî Hazine Giderleri

İçerisindeki Harcama Kalemlerinin Oransal Dağılımı.....19

Şekil 2. Harcamaların Aylık Yekûnlar İtibariyle Yıl İçindeki Seyri 153

Şekil 3. Harcama Kalemlerinin Aylık Yekunlarının Çizelgede

Gösterimi.....154

GİRİŞ

Ruznamçe defterleri çağdaş muhasebe sistemlerinde yevmiye defterlerine benzer. Osmanlı Devleti'nde maliye teşkilatının günlük işlemler için tuttukları çeşitli ruznamçe defterleri vardır. Bu defterler arasında merkezî hazinenin gelir ve giderlerinin toplu halde tutulduğu gelir gider ruznamçeleri olduğu gibi sadece gelir veya gider kayıtlarının tutulduğu ruznamçeler de mevcuttur. Ruznamçe defteri merkezî hazinenin gelir ve/veya giderlerinin ilke olarak günlük tutulduğu kayıtlardır. Bu kayıtların periyodik yani altı aylık, bir senelik veya iki senelik olduğunu söylemek zordur. Başbakanlık Osmanlı Arşivinde sözü edilen dönemlere ait pek çok deftere rastlamak mümkündür.

Ruznamçe defterleri aynı zamanda merkezî hazinenin bütçelerinin hazırlanmasında birinci derecede kaynak olması nedeniyle bu tez çalışmasında bir senelik bir masraf ruznamçe defteri incelenmiştir. Bu çalışmaya konu olan masraf ruznamçe defteri Kamil Kepeci Kataloğunda Büyük Ruznamçe Kalemi B bölümünde 1788 genel sayı ile mevcuttur. Defterdeki kayıtlar Hicri 1017 yılının 15 Zilhiccesi'nden başlamakta Hicri 1018 yılının 27 Zilhiccesi'nde son bulmaktadır. Miladi olarak ruznamçe kayıtları 21.03.1609 ile 21.03.1610 tarihleri arasını kapsamaktadır. Bu ruznamçe defterinin iki nevruz arasını kapsamakta ve güneş yılı esasına dayanan bir mali dönem olduğunu göstermektedir. Ruznamçe defterinde kayıtlar tutulurken siyakat yazısı ve divanî rakamlar kullanılmıştır. Ruznamçe defterlerinin divanî rakamlarıyla yazılmasındaki amaçlardan biri meblağların toplanmasından ziyade muhasebe kayıtlarının kolayca bulunabilmesi olabilir.

İncelemiş olduğumuz merkezî hazineye ait ruznamçe gider defterinde ana harcama kalemleri mevâcib, teslîmât, âdet, be-cihet, inâm ve mübâyaât'tır. Ruznamçe defterindeki mevâcib bölümünde verilen maddelerden; maaş ödemesinin hangi askeri ocak veya hizmetli bölüğüne verildiği, bu ocakların ve hizmetli bölüklerinin başlarında kimlerin bulunduğu ve hangi ünvanları taşıdıkları, ocak ve bölüklerdeki nefer adetleri, bulundukları mevkiler, kendilerine maaş ödemesinden hariç olarak hazinenin yaptığı yardımlar (acemilerden kapıkulu ocaklarına terfi edenlere verilen yay bedeli gibi),

maaşların ödenmesinde kullanılan zaman takvimi ve maaşların hangi gelir kaynağından kimin eliyle karşılandığını içeren bilgilere ulaşılabilir.

Teslîmât maddelerinde; öncelikle harcama yapan eminin ismi, hangi kurum için yapıldığı ve yapılan harcamanın ya da alınan malzemenin türü belirtilir, sonrasında ise hangi kalem tarafından ödendiği ve hangi gelir türünden bu harcamanın finanse edildiği belirtilmiştir. Aslında bu teslîmât harcamaları yoluyla; ruznamçe defterinin ait olduğu dönemde ulaşım, teknoloji, yapı (binalar), mutfak kültürü, askeri stratejisi (hangi mühimmatların önemli olduğu) gibi konularda bilgi edinilebilir.

Âdet harcamaları taltif niteliği taşımaktadır. Bu harcama kaleminin maddelerinden Osmanlı Devleti'nin kendi bürokrasi hiyerarşisi içinde hangi görevlerin önem arzettiği, bunların nasıl desteklendiği ve kendilerine verilen görevi başarıyla yerine getiren mensublarına nasıl muamelede bulunduğu çıkarılabilir.

Be-cihet harcamalarında merkezden uzak eyalet ve şehirlerde kendi kaynaklarıyla devlet adına harcama yapan kişilere yapılan geri ödemeler konu olmuştur ve bu maddelerden devletin taşrada merkezî hazinenin yükümlüğü altında bulunan harcamalarının finansman politikaları çıkarılabilir.

Mübâyaât harcamaları ise devlet tarafında verilen hediye, âdet ve ihsan harcamalarını içerir. Mübâyaât harcamalarının işlendiği maddelerden, devlet tarafınan hediye ve ihsan için hangi tür kumaş ve bu gayeye konu olan alımlar çıkarılabilir.

1. BÖLÜM

OSMANLI MALİYESİ TEŞKİLATI VE 17. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI MALİYESİ

1.1 OSMANLI MALİYESİ VE MALİYE TEŞKİLATI

Osmanlı Devleti, erken dönemden itibaren bir malî teşkilata sahip olmuştur. Bu, Fatih kanunnâmesinde yer alan “Ve yılda bir kere Rikâb-ı hümayûnuma defterdarlarım îrâd ve masrafım okuyalar” ve “Ve hazine dahil ve hariç olan akça defterdarlarım emriyle dahil-hariç olsun” hükümlerinden anlaşılmaktadır. Nitekim kaynaklardan Osmanlı Devleti’nde ilk maliye teşkilâtının I. Murat zamanında Çandarlı Kara Halil ile Karamanlı Kara Rüstem tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak bunun 16. yüzyıldaki tarzda bir teşkilat olmadığı muhakkaktır. Nitekim sınırların genişlemesi üzerine maliye teşkilatında da gelişmeler olmuş, buna bağlı olarak ise devletin gelir ve giderleriyle bunların çeşitlerinde artışlar meydana gelmiştir.¹

Osmanlı maliye teşkilatının başında sadrazama karşı sorumlu durumda bulunan başdefterdar vardı.² Başdefterdar maliyenin ve hazine işlemlerinin en üst makamıydı. Yönetiminde hazinenin çeşitli gelir ve gider hesaplarının tutulduğu ve koordinasyonun sağlandığı bürolar vardı.³

Osmanlılar mali gelenekleri kendilerinden önceki Türk ve İslam devletlerinden tevarüs etmişlerdi, sözgelişi defterdar sistemini, İlhanlıların kullandıkları “Defterdar-ı Memâlik” adını biraz değiştirerek benimsemişlerdi. 15. yüzyılın ilk yarısında mevcut olduğu bilinen defterdarın, devletin sınırlarının genişlemesiyle sayısı da artmış; muhtemelen II. Beyazıt saltanatında Anadolu’daki malî işler için Anadolu, 16. yüzyılın ilk yarısında da Rumeli ve Anadolu’daki yalılarla İstanbul’daki mukataaların mali işlerine bakmak üzere şikk-ı sani adıyla iki defterdarlık daha kurulmuştur. Yavuz Selim tarafından kurulan Arab ve Acem defterdarlığı ile III. Mehmet devrinde Tuna yalılarındaki haslara bakmak üzere kurulan şikk-ı sâlis defterdarlıkları uzun ömürlü olmamıştır.⁴

Başdefterdar, evinde divan kurup maliye ile ilgili davaları dinleme ve hüküm verme yetkisine sahipti. Mültezimlerin zulmetmelerini önlemek ve reayayı himaye

¹ Yusuf Halaçoğlu, **Osmanlılarda Devlet Teşkilatı Ve Sosyal Yapı**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991 s. 55-56

² Ekmeleddin İhsanoğlu, **Osmanlı Devleti Ve Medeniyeti Tarihi**, C 2, İstanbul: İrcica, 1994, s. 513

³ Ahmet Tabakoğlu, **Türk İktisat Tarihi**, 6. Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2003, s.170

⁴ İhsanoğlu, s. 514

etmek görevleri arasındadır. Mukataaları tevcih yetkisi ondadır. Hazine ile ilgili tüm işlerin en üst mercii odur. Ulufe çıktığı günlerde vezirler arza girdiklerinde telhis gerekçesini huzurda okurdu.⁵

Defterdarların mühim vazifelerinden dolayı vasıflarında da üstünlük aranırdı. Bunların arasında; ağır başlı, haysiyet ve vakar sahibi, rüşvetten uzak duran, tedbirli bir insan olması, kalem işlerinden anlaması, hazinenin gelirlerini artırmaya çalışması ve maaşları zamanında ödeyebilmesi sayılabilir.

Başdefterdarın yardımcısı konumunda; devlet gelirlerini tahsil eden Başbaki Kulu, cizye gelirlerini takip eden Cizye Başbaki Kulu, gelir-gider işlerine nezaret eden Veznedarbaşı, Sergi Nazırı ve Sergi Halifesi ve Varidatçı ismiyle görevliler bulunmaktaydı.⁶

17. yüzyılın ortalarından itibaren başdefterdarın önemi giderek artmış ve Anadolu defterdarı dahi, ancak başdefterdarın yokluğunda söz sahibi olmuştur. Müessese, H. 1256 / M. 1840'da maliye nazırlığına çevrilmiştir.

Merkezdeki defterdarlıkta, devletin gelir ve masraflarının günlük olarak tutulduğu Ruznamçe-i Evvel (büyük ruznamçe) kalemi vardı, burada diğer kalemlerde hazırlanan ve tahvil adı verilen tezkireler her gün bu kaleme gönderilerek defterlere işlenir ve her akşam muntazaman kontrolleri yapılırdı.⁷ Malî yazışmaların yazıldığı evamir-i maliye ve bu kalemden gelen evraklara tarih yazan Tarihçi bürolarından başka devletin gelir ve gider kayıtlarının tutulduğu daireler bulunmaktaydı.⁸

Devletin gelir ve giderlerini denetleme görevini yüklenen ve bütçelerde yer alan maliye kalemlerinin de yöneticisi bulunan Muhasebe-i Evvel (Baş Muhasebe) kalemi; Hristiyan ve Yahudilerden alınan cizyenin her türlü işine bakan Cizye Muhasebesi; büyük camiler, hac yönetimi ve mukaddes beldeler vakıflarının yönetimi ile uğraşan Haremeyn Muhasebesi ve bu muhasebenin bazı mukataaları ile uğraşan Haremeyn

⁵ Ahmet Tabakoğlu, **Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi**, Birinci Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1985, s. 40

⁶ Baki Çakır, **Osmanlı Mukataa Sistemi**, Birinci Baskı, İstanbul: Kitabevi, 2003, s. 14

⁷ İhsanoğlu, s. 515-516

⁸ Çakır, s. 20

Mukataası; avâız akçesi, bedel-i nüzul ve bedeli sürsat gibi avâız hanesi hesabı üzerinden alınan vergilerin yönetimi ile görevli olan Mevkufat bürosu; Rumeli'deki bazı mukataaların gelirlerini ve bu arada bazı vazife, has, salyâne tahsislerini denetleyen Mukataa-i Evvel (Baş mukataa) kalemi; sultan, vezir vs. vakıflarında ki cizye, âdet-i ağnam ve avâız türünden bazı gelirler ile ilgili olan Ziyade-i Cizye kalemi; İstanbul gümrüğü gibi büyük gümrük mukataalarını, Rumeli kıptilerinin cizye ve ispençe vergilerini, tütün, kahve ve üzümünden alınan resimleri ve çeşitli madenlerin gelirlerini denetleyen Maden Mukataası; Kastamonu ve Çankırı'da ve kendine yakın çevre muhitlerde ki bazı mukataalarla mizan-ı harir mukataasının ve Akdeniz adalarındaki çeşitli mukataaları denetleyen ve Rumeli'deki kimi kale muhafızlarının mevacib hesaplarını tutan Bursa Mukataası; Rumeli bölgesindeki koyun vergileri (âdet-i ağnam ve ağnamı celebkeşan) hesaplarına bakan Ağnam mukataası ve diğerleri Şıkk-ı Sâni (Piskopos), Anadolu muhasebesi, Kefe mukataası Avlonya ve Ağriboz mukataası, Haslar mukataası ve İstanbul mukataası gelir kalem ve bürolarıdır.⁹

Gider büroları; merkezde ve taşra kalelerinde muhafız olarak görev yapan Yeniçerilerle acemi oğlanlarına, saray bahçeleri görevlilerine, baltacılar yapılan ödemelerden sorumlu olan Yeniçeri kalemi,¹⁰ dergâh-ı âli kapıcıları, gedikli müteferrikalar gibi vazifelilerin maaş işleriyle uğraşan Ruznamçe-i Sâni (küçük ruznamçe) kalemi;¹¹ merkez ve kalelerdeki yeniçeri, cebeci, topçu, top arabacılarla alemdar, hassa terzileri, çamaşırcılar, matbah ve kiler hizmetçileri, hayme mehterleri, ehl-i hıref gibi görevlilere verilen mevaciblerle ilgilenen piyade mukabelesi; sipahi, silahdar ve dört bölüğe verilen mevaciblerle ilgilenen süvari mukabelesi; Rumeli'de bulunan bazı kale muhafızlarına verilen mevaciblerle ilgilenen tezkire-i kal'a-i evvel (Büyük kal'a); tezkire-i kal'a-i küçük kalemi; saray ve divan memuru statüsünde olan memurların maaşlarını denetleyen küçük Ruznamçe kalemi; teşrifatla ilgilenen Teşrifat kalemi; ümera-i deryanın Akdeniz ve Tuna donanması kaptanlarının, Tatar sultanlarının

⁹ Tabakoğlu, **İktisat Tarihi**, s. 173–175

¹⁰ Tabakoğlu, **Osmanlı Maliyesi**, s. 109–111

¹¹ İhsanoğlu, s. 516

salyanelerinin hesaplarını tutan ve yine bu salyanelerin mukataa şeklindeki gelir kaynaklarını da denetleyen Salyâne mukataası kalemleridir.¹²

1.1.1. Hazine

18. yüzyılın son çeyreğine kadar Osmanlı Devleti’nde biri devlet gelirlerinin toplandığı ve masrafların yapıldığı Hazine-i Âmire, Dış Hazine / Taşra Hazinesi, Bîrûn Hazinesi, Maliye Hazinesi, Divân-ı Hümâyûn Hazinesi gibi adlarla anılan hazine; diğeri, Enderun Hazinesi, İç Hazine veya Hazine-i Hassa adlarıyla anılan iki hazine vardı.¹³

Dış hazine, maliye dairelerinden Ruznamçe kalemi tarafından kayıtları tutulan ve yönetim sorumluluğu sadrazamın ve defterdarın üzerinde olan devlet hazinesidir.¹⁴ Bu hazinenin gelir ve giderleri devletin gelir ve giderleri ya da devlet bütçesinin gelir ve giderleridir.¹⁵

Hazineye girecek meblağlar, veznedarlar, ruznamçeciler, sergi nazırı, sergi katibi ve mehteran-ı hayme huzurunda, sergi katibince sergi pusulalarına yazılır; teslimâtı yapan şahsa da ruznamçeden pusulası verilirdi. Akşamüstü, günlük gelir-giderin muhasebesi yapılır, veznedarbaşının elinde kalan miktar pusulalarla karşılaştırılarak kontrol edilir ve cari masraflar için veznedarbaşı da 4–5 kese bırakılıp geri kalan hazineye konup mühürlenirdi.

Hazineden ödeme yapılabilmesi içinde mutlaka sadrazamın buyuruldusu ve sahhı ile defterdarın toplu imzası bulunması gerekliydi.¹⁶

Klasik Osmanlı maliyesinde tek merkezi hazine ve tek Başdefterdar düzeni vardı. Nizâm-ı Cedîd döneminde (1790–1839) tek dış hazine yerine çoklu hazine sistemine geçilmiştir. Tanzimat’tan sonra ise çoklu hazine sistemi tasfiye edilerek tekli

¹² Tabakoğlu, **Osmanlı Maliyesi**, 109-111

¹³ İhsanoğlu, s. 523

¹⁴ Tabakoğlu, **İktisat Tarihi**, s. 178

¹⁵ Erol Özvar, “Rum Eyaletine Ait H. 1043–44/ M. 1634–35 Tarihli Bütçe’nin Tahlili”, **Osmanlı Ansiklopedisi**, Cilt 3, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999

¹⁶ İhsanoğlu, s. 524

hazine sistemine dönmüştür. Aynı zamanda Defterdarlık ünvanı da terk edilerek Maliye nezareti kurulmuştur.

İç hazine bir yönüyle padişahların özel gelir ve giderleriyle ilgiliydi. Diğer yönüyle de dış hazine için bir destek hazinesi, bazen de bir kredi kurumu vasıfları taşımıştır. İç hazinenin başlıca gelir kaynakları bazı has, mukataa ve vakıf gelirleri, Mısır irsaliyesi, darphane gelirleri, çeşitli hediye ve müsaderelerden elde edilen gelirlerdir.¹⁷ Ayrıca dış hazinenin de gelir fazlası buraya nakledilirdi. İç hazineden yapılan her türlü çıkış, hep Padişahın emriyle yapılabilirdi. İç hazine padişah için bir tür örtülü ödenek rezervi şeklinde kullanılırdı.¹⁸

Tanzimatla birlikte Mart 1840 başlarından itibaren tahsis edilen aylık maaş karşılığında padişaha ait gelir kaynakları, birkaç istisna dışında, maliye hazinesine aktarılmıştı. Süreç sonunda Darphâne-i Âmire nezareti Hazine-i Hâssa nezareti adını almıştır.

1.1.2. Bütçeler

Osmanlı bütçeleri, devlet hazinesinin belirli bir döneme ait gelir ve harcama rakamlarının özet halinde bir araya getirildiği hesap cetvelleridir. Çağdaş tarihçiler tarafından bütçe tabiri ile karşılanan bu cetveller, aslında hesap özetleridir. Nitekim bu cetvellerin sunulduğu arşiv kayıtlarında “icmâl-i muhâsebe-i ...” ifadesi buna işaret eder. İcmaller gider öncelikli modern bütçelerden farklı olarak gelir öncelikli tablolardır.¹⁹

Devlet hazinesi dendiğinde, vakıf, mülk ve tımar kesimine tahsis edilmiş gelirlerin dışında kalan ve adına havâss-ı padişahî veya havâss-ı hümayun da denilen gelirlerin toplandığı merkezî hazine, hazine-i âmire anlaşılr. Modern tarihçilerin adına bütçe dedikleri metinler, işte sözü edilen bu hazine-i âmire’nin gelir ve harcamalarının tutulduğu ve periyodik olarak kaydedildiği kesin hesap cetvelleridir. Bütçeler veya hesap cetvelleri, sadece merkezî hazineye ait gelir ve harcamaların kayıtlarını

¹⁷ Tabakoğlu, **İktisat Tarihi**, s. 177–179

¹⁸ Tabakoğlu, **Osmanlı Maliyesi**, 35

¹⁹ Özvar, “Rum Eyaletine Ait Bütçe”, s. 151

içerdiklerinden bu kayıtlar bütün devlet gelirlerini temsil etmemektedir. Bütçeler haslardan tahsil edilen meblağları ve bunlardan yapılan giderleri içerir. Aynı şey harcamalar için de söylenmelidir. Bütçe olarak tavsif edilen hesap cetvelleri, devletin vasıtalı veya vasıtasız olarak gerçekleştirdiği bütün harcamaları içermemektedir. Söz gelişi muafiyetler yoluyla gerçekleştirilen hizmetlerin bedelleri bütçelerde görülmemektedir. Bu kayıtlar, devletin tımar ve vakıf sisteminin dışında kalan nakdî harcamaları ihtiva eder.²⁰

Osmanlı bütçeleri gelir önceliklidir. Çağdaş bütçeler ise gider önceliklidir. İslam ve Batı dünyasında bütçe kavram ve uygulamaları farklıdır. Batı’da bütçe uygulaması sınıfsal bir yapının ürünüdür ve halkın devlete ne kadar vergi vereceğini bilme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. İslam dünyasında ise bütçeler devletin tek taraflı irade beyanlarıyla hazırlanmıştır.²¹

Bütçeler padişah haslarından sağlanan gelirler ve bunlardan yapılan harcamaları gösterir. Padişah haslarının geliri devletin geliridir. Ancak imparatorluğun en uzak köşesindeki tüm padişah hasları tahsil olunup merkeze gelmez ve merkezden en uzak sınır boylarına para gitmez. Bu gibi taşra eyaletlerinin harcamaları eyaletin gelirinden ödenir, tahsil edilen meblağlar hazineye girdi ve yapılan harcamalar hazineye çıktı farzedilir. Mahsub kaydı yapılır ve ruznamçe defterinde “mahsub” veya “irad-masraf” başlıkları altında gösterilir.²²

XVI. yüzyılda birbirini takip eden iki Nevruz arasında, XVII. ve XVIII. yüzyılda ise, ay yılı hesabına göre ilke olarak birer yıl olarak tanzim edilen bütçeler, modern bütçelerden farklı olarak –istisnası varsa da- gerçekleşmiş, yani ex-post bütçelerdir.²³

Bütçe başlığında bütçeyi hazırlayan defterdarların adları da açıklanmaktadır.²⁴

Osmanlı’da, devlet masrafları yapılırken uyulması lazım gelen miktar ve tertipleri değil, sonradan ve hesapları kapatılmak istenilen bir mali yılın gelir ve masraf

²⁰ Mehmet Genç ve Erol Özvar, **Osmanlı Maliyesi Kurumlar ve Bütçeler**, Birinci Baskı, İstanbul: Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, 2006 s. 197

²¹ Tabakoğlu, **İktisat Tarihi**, s.180

²² Halil Sahillioğlu, “1524–1525 Osmanlı Bütçesi”, İÜİF. M. C. 41, Sayı:1–4, 1985, s. 416

²³ Mehmet Genç ve Erol Özvar, s. 198

²⁴ Sahillioğlu, “M. 1524–25 Bütçesi”, s. 417

muhasabesinin bir bilânçosunu ihtiva etmektedir. Devleti idare edenler, daha evvelden fasıl ve maddeleri kat'î olarak tespit edilmiş, değişmez bir bütçe cetveline sıkı sıkıya bağlı bulunmak lüzumunu hissetmeden, sırf idari bazı iyi teamüller ve tedbirli olmak kaygı ve ihtiyacının tesiri altında, lüzumlu sarfiyatı yapmaktadır.²⁵

Bütçelerde gider türlerine göre bir tasnif vardır. Bazen maliye bürolarına göre tasniflere rastlanır. Öte yandan gelir ve giderlerin düzenlenmesinde iki yanlı muhasebe tekniği değil çıkarma mantığı hâkimdir. Buna göre önce gelirler kaydedilir, sonra giderler gelirlerden çıkartılarak 'fazla' belirtilir.²⁶

1.1.3. Ruznamçe

Ruznamçe, çağdaş muhasebe sistemlerinde yevmiye defteri veya jurnal adı verilen defterdir. Zaten kelimenin sözlük anlamı da budur. Ruz, Farsça gün ve namçe de aynı dilde defter anlamındadır.

Çağdaş muhasebe tekniğinde her muhasebe maddesi, toplama kolaylığını temin için, bu meblağa ait maddeyle aynı satırda yazılır. Ruznâmçelerde ise meblağ muhasebe maddesinin oluşturduğu öbeğin altına yazılır. Bu şekilde toplama olanağı olmaz. Üstelik ruznamçeci, meblağları, yazı demek olan siyakat rakamlarıyla gösterir ki toplam yapma imkânı tamamen kalmış olur. Bu sistemde kayıtları bulmak kolaydır zaten bu şekilde tutulmasının nedeni de budur.

Ruznamçe, adının da belirlediği gibi hazinenin günlük giriş ve çıkışlarını muhasebe maddeleri halinde yazan defterdir. Ancak burada gün kavramına geniş bir kavram vermek gerekir. Divanın her gün çalışmadığı malumdur. Bundan dolayı muhasebe maddeleri bazen bir haftalık, bazen iki hatta üç haftalık veya bir aylık bir süre için bir araya getirilmişlerdir.

Osmanlıların günlük için tuttukları çeşitli ruznamçeler vardır. Asıl hazine muamelesi için tutulan ruznamçe yanında defterdarlığa bağlı büroların ihtiyacına göre tutulan ruznamçeler de mevcuttur. Örneğin, teşrifatçı, tımar ruznâmçesi gibi.

²⁵ Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğu Bütçelerine Dair Notlar", **İÜİF. M.**, C. 15, Sayı: 1-4, 1953-1954, s. 193

²⁶ Tabakoğlu, **İktisat Tarihi**, s. 181

Ruznamçeci dilerse aynı defter içinde hem irad, hem mahsub hem de masraf kayıtlarını yazardı. Bu kayıtları 3 başlık altında topladıktan sonra bu üç kalemin toplamını da vererek, başka bir günün kayıtlarına geçerci. İsterse hepsi için ayrı defterde tutabilirdi.²⁷

Ruznamçe kaleminde tutulan günlük hazine kayıtları “sağlama, mizan” özelliği taşımaktadır. Bu yüzden defterdarlık kalemlerinin kayıtlarında bir hata varsa bu ruznamçe kayıtlarıyla karşılanarak bulunurdu.²⁸

1.2. 17. YÜZYILDA OSMANLI MALİYESİ

16. yüzyılın ikinci yarısından 17. yüzyılın ilk yarısına kadar hem Asya hem Avrupa’yı içine alan genel bir krizin varlığı tarihçiler arasında tartışılmaktadır.²⁹

Avrupa devletleri bu dönemde genel bir kriz yaşamasına rağmen müstemleke ticaretinin ve modern kapitalizmin inkişafı, yapılan keşifler sayesinde hız kazanmış, Avrupalı devletler için yeni imkânlar ortaya çıkarmıştır.³⁰ Ortaya çıkan bu imkânlar Avrupa devletlerinin bu genel krizden daha az etkilenmesini sağlamışken Avrupa’nın doğu yakasında bulunan Osmanlı Devleti, Avrupalılar gibi deniz aşırı müstemleke kuramamasına ve keşifler peşinde koşmamasına rağmen 17. yüzyılı büyük olaylar yaşamadan geçirmeyi bilmiştir.

Osmanlı maliyesinin 16. yüzyılın ikinci yarısında karşılaştığı dış tesirlerden biri - bazı tarihçilere göre mali sistemi bozan en önemli amil olarak belirtilen - Amerikan menşeli gümüşün, imparatorluğa girerek paranın kıymetini düşürmeğe başlamasıdır. Bu suretle paranın rayici alt-üst olmuş, memlekette geniş çapta sahte para imali ve karaborsa baş göstermişti. Bu durumdan halkta zarar gömüş; halkın satın alma gücü azalmıştır.³¹ Nitekim Kanuni Sultan Süleyman’ın uzun saltanatı (1520–66) boyunca az çok istikrarlı bir gümüş oranına sahip olan akçede 1586’da dramatik bu devalüasyon

²⁷ Halil Sahillioğlu, “Ruznâme”, **Tarih Boyunca Paleografya Ve Diplomatik Semineri Bildiriler**, 30 Nisan-2 Mayıs 1996 s. 119

²⁸ Tabakoğlu, **İktisat Tarihi**, s. 179

²⁹ Erol Özvar, **Osmanlı Maliyesinde Malikâne Uygulaması**, Birinci Baskı, İstanbul: 2003 s. 9

³⁰ Hakkı Dursun Yıldız(Ed), **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi**, Cilt 10, İstanbul: Çağ Yayınları, 1989, s. 413

³¹ Yıldız, s. 413

oldu. Ayrıca, bu devalüasyon dikkate değer siyasal sonuçlar doğurdu. 1589’da ücretlerin mağşuş akçe ile ödeneceğini öğrenen yeniçeriler ayaklandılar ve bu politikadan sorumlu olan devlet erkânının idamını isteyip, bu isteklerini de yerine getirttiler.³²

Osmanlı Devleti 16. yüzyılın ikinci yarısında ve 17. yüzyıl başlarında, Orta ve Doğu Avrupa’da, Akdeniz’de ve Hind Okyanusunda teknik ilerlemeler yapmış zenginleşen Avrupalı ülkelerle mücadele etmeğe mecbur kalmıştı. İran Osmanlı Devletinin ciddi bir hasmı olarak daima pusuda beklemekteydi. Hele asrın sonlarına doğru uzun süren harpler son derece yıpratıcı olmuş, kazanılan yerleri elde tutabilmek büyük fedakârlıklar gerektirmiştir. Nitekim Macaristan ve Avusturya’dan alınan bölgelerin gelirleri öteden beri devlet bütçesine intikal edemediği gibi, buraların muhafazası için gelirlerin üzerine hazineinden yardım yapılması icap ediyordu. Diğer taraftan İran’da fethedilen topraklar, kendi gelirlerini yuttuğu gibi Diyarbakır, Erzurum ve Halep gibi eyaletlerin varidatına da ortak olmuştu.³³

Mali durumu etkileyen içteki tesirlerden biri de 16. yüzyılın sonlarından, 17. yüzyılın başlarından itibaren askeri isyanlardı. Ordu’daki askerlerin hem İran ve hem de Avusturya ile bir dizi uzun savaşla meşgul olması ve yukarıda değinilen sebeplerle geçimlerinin zorlaşması askeri isyanların çıkmasına neden olmuştur.³⁴

Avrupalı piyade ordusuna karşı Osmanlı imparatorluğu çeşitli tedbirler almak durumundaydı. Önceleri ordu içindeki ağırlığını değıştirmek yerine, hafif ateşli silahlarla, tüfekle donatılmış yeni birkaç alay düşünölmüşü. Ayrıca devşirme usulünün bu devirde ihtiyaç duyulan asker sayısını temin edecek kabiliyeti ve imkânı olmadığından dolayı devlet, eli silah tutan Anadolu kökenli gençleri (leventleri) paralı asker olarak istihdam etmeye başlamıştı. Ateşli silahları olan ve “sekban” ve “sarica” olarak adlandırılan bu askerler, süvari veya yaya olarak, savaşa katılabiliyorlardı. Bu durum ise orduda kapıkulu sayısının artması ve reaya zümresinin askeri zümre içerisine

³² Halil İncalcık ve Donald Quataert, **Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi**, C. 2 1600–1914, İstanbul: Eren Yayıncılık, 2004, s. 563

³³ Yıldız, s. 414

³⁴ İncalcık ve Quataert, s. 564

nüfuz etmesi anlamına geliyordu.³⁵ 17. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun yüz yüze kaldığı ve çözümü için uğraş verdiği meseleler içerisinde dikkate değer olanı, değişen savaş teknikleri ile uzun süreli ve verim alınamayan savaşlardan doğan malî baskılar idi. Kısacası değişen savaş organizasyonu ve bu değişimin finansmanı idi.³⁶ Tımar sistemi, kuruluştan itibaren ülkenin askeri, siyasi, içtimai ve iktisadi bünyesinin gelişip inkişaf etmesinde başlıca amil olmuştu.³⁷ Ne varki 16. yüzyıl sonlarından itibaren ordu içindeki tımarlıların nispi önem ve ağırlığının azalmaya başlaması ve yerini merkezi askerlerin alması; 17. yüzyılın ilk yarısından itibaren imparatorluğun mali sistemi önemli düzenlemeler gerektirmişti. 17. yüzyılda yapılan sınırlı fütuhat ise artık savaşları kârlı kılmaktan ziyade Osmanlı devlet hazinesini tüketir hale gelmişti.

Osmanlı Devleti giderleri azaltmak amacıyla silahlı kuvvetlere yapılan harcamaları kısıtı ve kendi askeri birliklerini temin ve teçhiz edip parasını ödemesi beklenen valilerin sayıları giderek arttı. Valiler veyahut işverenleri azledilen bu askerler, Anadolu'da kapılanılacak yer arayan ve köylülerin sırtından geçinen çeteler oldu. Beylerbeyleri de iktidarlarını sürdürmek amacıyla kendilerine gerekli olan sekbanların maaşları için bulundukları bölgelere padişahlar tarafından şiddetle kınanan ve onaylanmayan çeşitli salma salıyordı.³⁸

Bu durum ise 17. yüzyıldaki sıkıntıların bir başka amili olan celali isyanlarının doğmasına sebep oluyordu. Kendi besledikleri küçük silahlı bir birlik beylerbeylerine isyan edebilme imkânı veriyordu. Celali isyanlarının çoğu azledilmiş bir beyin görevine geri getirilmesini sağlamayı hedefliyor ya da, bir beyin daha itibarlı bir makama terfi ettirme talebi neticesinde meydana geliyordu.³⁹ Celalileri ayaklanmasına belirttiklerimizin haricinde etken olan önemli bir durum ise, Cağalazade Sinan Paşa'nın verdiği iki olumsuz karardır. Bunlardan birincisi, 1596'da Haçova meydan muharebesinden kaçan askerlerin sahip oldukları mal, mülk ve geçim kaynaklarının ellerinden alınıp bunların da bu nedenle isyana meyyal olup isyancı Karayazıcı'nın

³⁵ Özvar, **Malikâne**, s. 12

³⁶ Özvar, **Malikâne**, s. 10

³⁷ Yıldız, s. 415

³⁸ İnalcık ve Quataert, s. 564

³⁹ William Grisswold, **Anadolu'da Büyük İsyân**, İkinci Baskı, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2003, s 10

başında toplanmasıdır. ⁴⁰ İkincisi ise, Cağalazade Sinan Paşa'nın İran seferinde kendisine katılmak için gelen fakat ordunun bozulduğunu haber alınca Van'da kalan Canbulad oğlu Hüseyin Paşa'yı idam etmesidir. Paşa'nın askerleri ise Halep'e çekilip Paşa'nın yeğeni Ali Bey'in başında toplanırlar. Bunlara ilave olarak da Şark serdarlığına getirilen Deli Ferhat Paşa'nın divanece hareketlerini belirtebiliriz.⁴¹

Bir diğer neden ise, III. Murat, III. Mehmet ve I. Ahmet dönemlerinde yeteri kadar ehil devlet erkânının yetişmemesi ve III. Murat zamanında Haseki Sultan, III. Mehmet döneminde ise valide sultan olan Safiye Sultan'ın ta ki I. Ahmet tarafından eski saraya bütün cariye ve hizmetlileriyle gönderilmesine kadar, devlet yönetiminde etkin olması da eklenebilir.⁴²

Son olarak özet mahiyetinde ise Osmanlı imparatorluğu'nda toprak sistemi, malî organizasyon ve askeri organizasyon birbirini destekler mahiyette teşekkül etmişti. Bu parçalardan birindeki istenmeyen bir aksaklık diğerlerine sirayet edip devlete sonucu ağır bedeller ödetebiliyordu.⁴³ Bu aksaklıklar 17. yüzyıl boyunca özellikle yüzyılın başlangıcında sık taht değişimi yıllarında; ikinci olarak Girit muhasarası esnasında yani yüz yılın ortalarında nihayet yüzyılın sonlarında Viyana muhasarası esnasında meydana gelmiştir.⁴⁴

⁴⁰ Joseph Hammer, , **Büyük Osmanlı Tarihi**, C.4, (çev. Mümin Çevik ve Erol Kılıç) İstanbul: Üçdal Neşriyat, s. 420

⁴¹ Erol Özbilgen, **Bütün Yönleriyle Osmanlı**, Birinci Baskı, İstanbul: İz Yayıncılık, 2003, s. 372

⁴² Hammer, s. 370

⁴³ Özvar, **Malikâne**, s. 11

⁴⁴ Özvar, **Malikane**, s. 44

2. BÖLÜM

**1609–10 TARİHLİ MASRAF RUZNAMÇE DEFTERİNE
GÖRE OSMANLI DEVLETİ’NİN MERKEZÎ HAZİNE GİDERLERİ**

2.1. H. 1017–18 (1609–10) TARİHLİ MERKEZÎ HAZİNEYE AİT

RUZNAMÇE DEFTERİ

Kamil Kepeci kataloğunda Büyük Ruznamçe B bölümünde 1788 genel sayılı Osmanlı Devleti merkezî hazine giderlerini gösteren 514 sayfadan oluşan ruznamçe defterinin kapak boyu 43 cm, iç sayfa boyu 41 cm, kapağın eni 15 cm, iç sayfa eni 14 cm ve defterin kalınlığı 4,5 cm'dir.

2.2. 1609–10 TARİHLİ RUZNAMÇE DEFTERİNE GÖRE OSMANLI

DEVLETİ'NİN MERKEZÎ HAZİNE HARCAMALARININ GENEL

TAHLİLİ

Miladi 1609-10 / hicri 1017-18 yılının merkezî hazine harcamalarını gösteren ruznamçe defterinde gider fasılları; mevâcibat, teslimat, âdet, inâm, mübâyaât, be-cihet, tevcih ve teşrif olarak sekiz ayrı başlık altında belirtilmiştir. Teslîmât faslı, ihracat harcamalarını da bünyesinde bulundurmaktadır; bu çalışmada tevcih, be-cihet ve teşrifat harcamalarını teslimat başlığı altında incelenecektir.

Merkez hazine giderlerinin ödenmesinde kullanılan para cinsleri olarak 5 cins para türü göze çarpmaktadır. Bunlar; nakdiye olarak belirtilen akçe, 1 adedi 120 akçeye tekabül eden Hasene-i Sikke, 80 akçeye tekabül eden Guruş-ı Tam ve Guruş-ı Kâmil ve 70 akçeye tekabül eden Guruş-ı Esedi'dir. Gerek verilen madde toplamaları gerekse de günlük toplam meblağlar, bu cins paraların akçeye çevrilmiş halleridir yani akçe olarak belirtilmiştir.

Tablo 1.

Hazine Giderlerinin Ödenmesinde Kullanılan Para Cinsleri

Para Cinsi (1 adeti)	Akçe
Hasene-i Sikke	120
Guruş-ı Tam	80
Guruş-ı Kamil	80
Guruş-ı Esedi	70

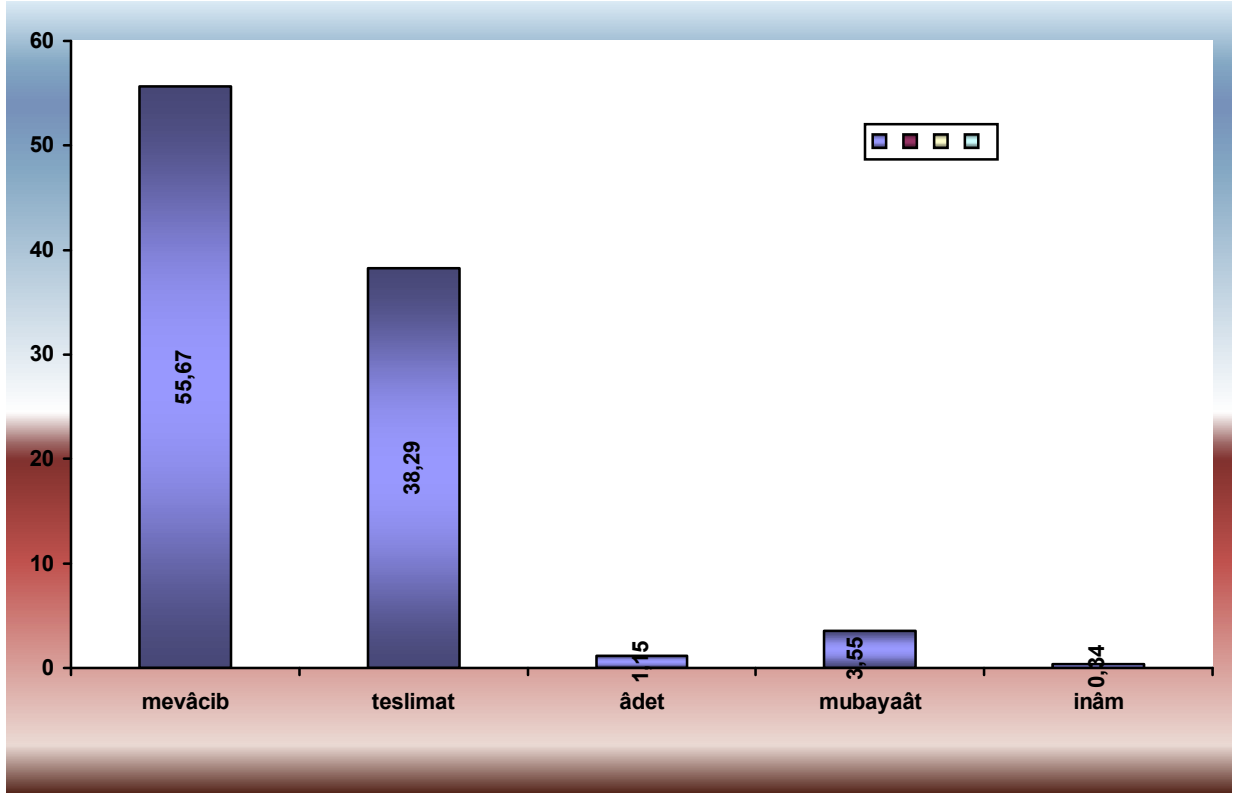
Merkezî hazine giderlerinin incelendiği 1609-10 tarihli ruznamçe defterinde yapılan toplama sonucu masraf tutarı 464.578.369 akçedir. Bu rakamın içine defterdeki giderlerin günlük masraf yekûn toplamının verilmediği günler dahildir. Bu günlük masraf yekûnlarının verilmediği günlerin hariç tutulduğu defter toplamı ise 437.700.246 akçedir. Masraf yekûnları verilmeyen günlerin toplamı 27.717.558 akçedir. Defter toplamıyla, masraf yekûnları verilmeyen günlerin toplamı 465.417.804 akçedir. Yaptığımız toplama ile defter toplamı arasındaki fark ise 839.435 akçe defter toplamı lehine fazladır.

Aşağıda verilen toplamlar tarafımdan yapılmıştır. Buna göre toplam mevâcib yekûnu 263.273.914 akçe, toplam teslimat (ihracat, be-cihet, teşrif ve tevcih dahil) yekûnu 177.889.349 akçe, âdet toplamı 5.326.108 akçe, inâm 1.579.701 akçe, son olarak da mübayaât masrafları 16.509.297 akçedir. Oransal dağılımları aşağıda “tablo 2” ve “şekil 1” de gösterilmiştir.

Tablo 2.

**1609-10 Tarihli Ruznâmçe Defterine Göre Osmanlı Devletinin Merkezî
Hazine Gider Kısımları ve Yıllık Gider Yekûnuna Oranları**

Gider kısımları	Yekûn (akçe)	Yıllık Gider Yekûnuna Oranı
Mevâcib	263.273.914	% 56,67
Teslimat	177.889.349	% 38,29
Mubayaât	16.509.297	% 3,55
Âdet	5.326.108	% 1,15
İnam	1.579.701	% 0,34
Toplam	464.578.369	% 100

Şekil 1. 1609-10 Tarihli Osmanlı Devleti Merkezî Hazine Giderleri

İçerisindeki Harcama Kalemlerinin Oransal Dağılımı

1609-10 tarihli merkezî hazine gider yekûnunu bir önceki sene gider yekûnuyla karşılaştırdığımızda harcamalarda azalış göze çarpıyor. H. 1017 / M. 1609 yılı bütçesinde merkez hazine giderleri toplamı 584.142.608 akçedir.⁴⁵ H.1017-18/ M. 1609-10 merkez hazine gider yekûnu ise 464.578.369 akçedir. Aradaki fark 119.564.239 akçedir ve harcamalarda % 20 oranında düşüş gerçekleşmiştir

⁴⁵ Mehmet Genç ve Erol Özvar, s.219

2.3. HAZİNE HARCAMALARI I: MEVÂCİB (MAAŞ ÖDEMELERİ)

Osmanlı Devleti’nde dirlik tahsis edilmediği veya tımar verilmediği takdirde, ulûfe veya mevâcib adı altında üç ayda bir ve ilke olarak her üçüncü ayın sonunda verilmesi lazım olan ücrettir. Yılda dört defa ödenmesi gereken mevâcibin her üç aylık bölümüne kıst adı verilirdi. Her kısta ait bulunduğu ayların ilk veya son harflerinden oluşan bir kısaltma ad verilirdi. Birincisi MSR (Masar), ikincisi RCC (Recec), üçüncüsü RŞN (Reşen) ve dördüncüsü de LZZ (Lezez) idi.⁴⁶

1609-10 yılında merkezî hazine giderleri içerisindeki mevâcib toplamı 263.273.914 akçe olup yıllık yekûnu ise toplam bir mali yıl hazine giderlerine oranı % 56.66’dır.

Tablo 3.

1609-10 Tarihli Ruznamçe Defterine Göre Osmanlı Merkezî Hazine Harcamaları İçerisindeki Mevacib Giderinin Verildiği Gruplara Göre Dağılımı

Gruplar	Yekûn (akçe)	Yıllık mevâcib Oranına Yekûnu %
Müşahara-horan Aylıkçıları)	14.435.376	% 5,49
Kapıkulu Süvari Bölükleri	107.947.733	% 41
Kapıkulu Piyade Bölükleri	109.820.917	% 41,71
Topkapı Sarayı’ndaki Görevliler	13.575.334	% 5,16
Tersane neferleri	8.888.737	% 3,38
İstâbl-ı Âmire Hademeleri	7.621.075	% 2,89

⁴⁶ Halil Sahillioğlu, “Yemen’in 1599-1600 Yılı Bütçesi”, **Yusuf Hikmet Bayur’a Armağan**, Ankara: TTK Basımevi, 1985, s. 297

Tablo 3. Devam

Taife-i Efrenciyân	711.420	% 0,27
Sair Mevâcib Alanlar	273.321	% 0,10
Toplam	263.273.913	% 100

2.3.1. Müşahara-horân

Merkezî hazine tarafından maaşlarını aylık alan müşahara-horân'a 1609-10 yılında ödenen toplam tutar 14.435.376 akçedir. Yıllık toplam harcama içindeki oranı % 3,10'dur ve mevâcib harcamaları içerisindeki oranı % 5,49'dur. Yeni bir günde açılan deftere ilk işlenen gider bunlara yapılan ödemelerdir.

2.3.2. Kapıkulu Süvarileri

Altı bölükten teşekkül etmiş olan Kapıkulu süvarilerinden (altı bölükte denilirdi) ilk oluşanı sipah ve silahtar bölükleridir. Daha sonra da sağ ve sol ulufecilerle, sağ ve sol gariplerin de ilavesiyle süvari bölüklerinin sayısı altıya çıkmıştır.⁴⁷

1609-10 tarihli ruznâmçe defterine göre merkezî hazine giderleri içerisinde kapıkulu süvarilerin mevâcib yekûnu 107.947.733 akçedir ve yıllık mevâcib ödemelerindeki oranı % 41'dir. Burada bu altı bölük halkı tek tek verildiği gibi bazen de iki, üç veya altı bölüğün hepsinin bulunduğu harcama maddeleri de mevcuttur.

⁴⁷ Abdulkadir Özcan, "Osmanlı Devleti'nin Askeri Yapısı", **Türkler Ansiklopedisi**, C. 10, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 200

Tablo 4.

**Mevâcib İçerisinde Kapıkulu Süvarilerine Verilen Maaş Ödemelerinin
Dökümü, Grup İçi ve Yekûn Mevâcibe Oranları**

Bölük	Yekûn (akçe)	Süvarilere ödenen yekûna oranı %	Yekûn mevacibe oranı
Sipâhiyân	36.428.109	% 33,75	% 13,84
Silahdarân	32.584.023	% 30,19	% 12,38
Ulûfeciyân-ı Yemin	5.906.179	% 5,47	% 2,24
Ulûfeciyân-ı Yesar	4.084.296	% 3,78	% 1,55
Gureba-i yemin	2.874.906	% 2,66	% 1,09
Gureba-i yesar	2.986.699	% 2,76	% 1,13
Ebnâ-yi sipâhiyân ve silâhdârân ve gayruhu	23.083.521	% 21,39	% 8,77
Toplam	107.947.733	% 100	% 41

2.3.2.1. Sipahiyân

Kapıkulu süvarilerinin en itibarlısı bu bölük idi. İlk devirlerde devlette nüfuzlu adamların ve kumandanların evlatları bu bölüğe alınırlardı ve Fatih Sultan Mehmet zamanında kurulmuştur.⁴⁸

⁴⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları II**, 3. Baskı, Ankara: TTK Basımevi, 1988, s. 146

Padişahın maiyet askeri olan sipahiler barış zamanında mîri malın tahsilinde bulunurlar, savaş zamanında ise padişah otağını korurlardı.⁴⁹ Ayrıca seferlerde güzergâh göstermek için sancak tepesi denilen tepeler ihdas ederlerdi ve cephede ise siper kazdırmak ve muhasara edilen kaleye toprak sürdürmek gibi işler de bunların görevleri arasındaydı.

Ebnâ-yi Sipahiyân adı altında bu bölüğe ödenen toplam maaş 36.428.109 akçedir ve süvari birliği içerisinde oranı % 33,75'tir. Ruznâmçe defterinde nefer adeti 258 olup yevmiye toplamıysa 8.074 akçedir. Daha çok H. 1017 ve H. 1018 yıllarına ait mevâcibler ödenmekle birlikte tek tük H. 1016 ve H. 1014 yıllarına ait mevâcib ödemeleri de mevcuttur. 3 ayda bir verilmesi gereken maaşların ödenmesinde düzenli bir takvime rastlanmamıştır.

2.3.2.2. Silahdârân

Padişahın maiyetinde olan bu bölükte, sefer sırasında askerin geçeceği yolu temizletirler, köprüleri tamir ettirirler, padişah otağının kurulacağı yeri hazırlarlar, padişah tuğlarını taşıma ve yedek atları çekme gibi sefer zamanındaki işlerinden başka, refah zamanında padişaha refakat ederler ve halka para serpmeye işini ifa ederlerdi.⁵⁰

Silahdâr bölüğüne de sadece kendi ismi altında ödenen meblağ 32.584.023 akçedir ve ruznamçe defterindeki mevâcib kayıtlarına göre süvari birliği içerisinde oranı % 30,19'dur. Ruznamçe defterinde verilen nefer sayısı 446 olup yevmiye toplamıysa 10.310 akçedir.

Mevâcib ödemeleri H. 1017 ve 1018 yıllarını kapsamaktadır; nadiren önceki yıllardaki ödemeler de vardır ve mukabele kalemi tarafından hesaplar tutulur.

⁴⁹ Özcan, s. 113

⁵⁰ Özcan, s. 113

2.3.2.3. Ulûfeciyân-ı Yemîn ve Yesâr

Yemin (Sağ) ve yesar (sol) ulûfeciler diye ikiye ayrılan bu bölüğün başlıca görevleri, sefer sırasında devlet hazinesini muhafaza etmek barış zamanında ise devlet alacaklarını tahsil etmektir.⁵¹

1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre ulûfeciyân-ı yemin bölüğüne verilen mevâcib tutarı 5.906.179 akçedir. Ulûfeciyân-ı yesar'a verilen tutarsa 4.084.296 akçedir. Ruznamçe defterinde verilen nefer sayıları 240 olup yevmiye toplamaları da 2.977 akçedir.

Toplamda ulûfecilere verilen meblağ 9.990.475 akçe olup süvari bölüklerine verilen mevâcib içerisinde oranı % 9,25'tir.

2.3.2.4. Gureba-i Yemîn ve Yesâr

Seferdeki yürüyüşlerine göre yemin (sağ) ve yesar (sol) diye ikiye ayrılan gurebalar, uzak diyarlardan gelip savaşta yararlılık gösterenler ile devşirme oğlanlarının eğitim görmüşlerinden teşkil edilmiştir. Başlıca görevleri ise sancak-ı şerifi ve padişah sancaklarını muhafaza etmektir.

1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre hazineden gureba-i yemin bölüğüne Mukabele kalemi vasıtasıyla ödenen toplam mevâcib tutarı 2.874.906 akçedir; gureba-i yesar'a ise 2.986.699 akçedir. Ruznamçe defterinde verilen nefer sayıları 465 olup yevmiye toplamaları 1.280 akçedir.

Toplamda gurebalara ödenen mevâcib tutarı 5.861.605 akçedir ve suvari bölüklerine ödenen mevâcib içerisinde ki payı % 5,42'dir.

⁵¹ Özcan, s. 113

2.3.3. Kapıkulu Piyade Bölükleri

1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre merkezî hazineden kapıkulu piyadelerine mukabele kalemi vasıtasıyla 109.820.917 akçe mevâcib ödemesi yapılmıştır ve yıl içerisindeki toplam mevacib ödemelerine oranı % 41,71'dir.

Piyade bölükleri gılman, yeniçeriler, topçular, top arabacıları, cebeciler, kale muhafızları, tüfenkçiler ve gönüllülerden oluşmaktadır.

Tablo 5.

1609-10 Tarihli Ruznamçe Defterine Göre Kapıkulu

Piyadelerine Verilen Mevâcib Yekûnu ve Grup İçi Oranları

Bölük	Yekûn (akçe)	Piyadelere verilen Yekûna Oranı %
Gılman	70.280.642	% 64
Kale Muhafızları	16.994.676	% 15,48
Yeniçeriler	16.796.522	% 15,29
Cebeciler	2.966.366	% 2,70
Topçular	1.527.183	% 1,39
Top Arabacıları	1.186.251	% 1,08
Hâssa Tüfenkgerâncıları	43.170	% 0,04
Gönüllüyân	26.107	% 0,02
Toplam	109.820.917	% 100

2.3.3.1. Gilmanlar

Acemi ocağı da denilen bu teşkilat, Osmanlı Devleti'nde yaya ve kapıkulu askerine kaynak olmak üzere I. Murat zamanında kurulmuştur.⁵² Acemi oğlanları daha çok Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan, Arnavutluk, Bosna-Hersek gibi Hristiyan tebaanın oturduğu yerlerden devşirilirdi. Devşirilen acemiler kısa bir eğitimden sonra kabiliyetlerine göre saray hizmeti, bostancıyan ve Türk aileleri yanına gönderilecekler olarak ayrılırlar ve buralarda en az 3 en çok 8 yıl hizmet edip Osmanlı ve İslam kültür ve yaşayışını öğrendikten sonra kapıkulu ocaklarına terfi ederlerdi.⁵³

1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre merkezî hazineden İstanbul, Edirne, Gelibolu ve sair ocaklardaki başta acemiler olmak üzere yeniçeri, bostancı, korucu ve mütekaidlere 70.280.642 akçe mevâcib verilmiştir ve süvari birliğine verilen mevâcib ödemesi içerisinde payı % 64'tür.

Ödenen mevâcibin içerisinde acemilikten kapıkulu neferliğine terfi eden acemilere 743.257 akçe keman-bahâ (yay parası) verilmiştir. Bu ocaklardaki neferlere maaşlar kıst şeklinden ziyade aylar itibariyle tespit edilip o doğrultuda ödenmiştir. Ruznamçe defterine göre mevâcib alan toplam nefer sayısı 49.708 ve yevmiyeleri 283.553 akçedir.

Tablo 6.

Mevâcib içerisinde Gilmanlara Verilen Maaş Ödemelerinin Gösterimi

Bölük	Nefer (sayı)	Fi Yevm (akçe)	Adet keman- bahâ	Yekûn (akçe)
Cemaât-i gilmân-ı acemiyan-ı İstanbul				25.460.795

⁵² Sertoğlu, s. 5

⁵³ Mücteba İlgürel, "Acemi Oğlanı", TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt 1, İstanbul: Türk Diyanet Vakfı, 1988

Tablo 6. Devam

Cemaât-i gılmân-ı acemiyân-ı Gelibolu				150.000
Cemaât-i gılmân-ı acemiyân-ı Edirne	45	84		95.630
Cemaât-i gılmân-ı Enderûn				1.384.800
Gılmân-ı yemîn ve yesâr	717	7.748		42.037
Gılmân-ı Enderûn ma'a Ağayân	1.330	13.477		652.040
Cemaât-i gılmân ve ağayân-ı saray-ı âmire	707	6.207		396.930
Cemaât-i gılmân-ı bağçe-i Edirne	584	1.932		233.850
Cemaât-i yeniçeriyân-ı dergâh-ı âlî ma'a gılmân-ı acemiyân-ı İstanbul ve bağçe-i hâssa ve bostanhâ-i saire ve gılmân Edirne ve Gelibolu	46.325	254.105	743.257	21.500.000
Yeniçeriyân-ı dergâh-ı âlî ve gılmân-ı acemiyân bağçe-i hâssa ve bostanhâ-i saire				20.160.000
Korucuyân-ı mütekaidîn, gılmân-ı acemiyân-ı İstanbul, bağçe-i hâssa ve bostanhâ-i saire gılmân-ı Edirne ve Gelibolu				204.560
Toplam	49.708	283.553	743.257	70.280.642

2.3.3.2. Kale Muhafızları

1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre Osmanlı hazinesinden Eğri, Kaniye, Tameşvar, Belgrad, Estergon, Budin, Erzurum, Van, Adana, Bağdat, Halep, Azak, Vize kalelerinde muhafızlık görevini ifa eden yeniçerilere 16.994.676 akçe mevâcib ödemesi yapılmıştır ve bunun piyadelere ödenen mevâcib içerisinde oranı % 15,48'dir. Kale muhafızlarına verilen mevâcib içerisinde 82.410 akçe kâh-bahâ'sı ismiyle yeniçerilere atları için saman bedeli verilmiştir. Ruznamçe defterinde verilen cebeci nefer sayısı 10.846, yevmiye toplamı ise 91.637 akçedir.

Hudut kalelerinde muhafaza hizmetinde kullanılan atlı hisar erleri olan Kaniye kalesinde ki fârisân cemaatine⁵⁴ hazineden 3.420 akçe mevâcib ödennmiştir. Yine Kaniye kalesinde sınır ve hudutlarda casusluk ve habercilikle meşgul olan martalosan⁵⁵ bölük ağasına hazine tarafından 5.130 akçe mevâcib verilmiştir.

Tablo 7.

Kaleler İtibariyle Kale Muhafızlarına Verilen Mevâcib

Kale	Nefer (sayı)	Fi Yevm (akçe)	Âdet-i kâh bahâ-i esban	Yekûn (akçe)
Erzurum	4.542	47.406		4.178.778
Bağdat	1.367	9.818		2.936.354
Van	1.605	10.890		2.360.471
Halep	585	4.068		540.027
Budin	796	5.654	23.880	524.303

⁵⁴ Midhat Sertoğlu, **Osmanlı Tarih Lugatı**, İkinci Baskı, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1986, s.108

⁵⁵ Mehmet İpçioğlu, “Bir Osmanlı Bütçesi Örneği: 1622 Tarihli Ruznamçe Defteri”, (Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 1996), s. 210

Tablo 7. Devam

Adana				503.000
Estergon	489	3.441	14.670	319.198
Kaniye	479	3.310	14.370	315.855
Eğri	396	2.787	11.880	258.529
İstonli- Belgrad	370	2.716	11.100	251.510
Tameşvar	149	1.017	4.470	94.548
Azak	68	530	2.040	46.290
Budin, Eğri, Tameşvar, Estergon, Belgrad, Vize ve gayruhu				4.665.813
Toplam	10.846		82.410	16.994.676

2.3.3.3. Yeniçeriler

Osmanlı Devletinin daimi ve ücretli ordusunun yaya olarak savaşan kısmı olup kapıkulu askeri denilen zümrenin en mühim ve mümtaz sınıfı idi.⁵⁶

Dergâh-ı âli Yeniçeri askerlerine merkezî hazineden ödenen mevâcib yekûnu 16.796.522 akçedir ve süvari birliklerine ödenen mevâcibler içerisinde payı % 15,29'dur.

⁵⁶ Sertoğlu, s. 364

Yeniçerilerin neferat sayısı defterde verilenler itibariyle 3.838'dir. Bunlardan 783'üne keman-bahâ adı altında 11.900 akçe, peksimet-bahâ adı altında da 2.062 nefere 51.500 akçe âdet verilmiştir.

2.3.3.4. Cebeciler

Bu ocak, yeniçerilere ait ok, yay, tüfenk, kılınç, kazma, barut, fitil, kurşun, zırh, tulga gibi harbe ait levazımatı tedarik ile bunları muhafaza ederlerdi. Bununla beraber muharebe zamanında Cebeciler bunları cepheye götürürler ve orada bunlardan lüzumu kadarını yeniçerilere tevzi edip muharebeden sonra tekrar geri alarak tamire muhtaç olanları tamir ile muhafaza ederlerdi.⁵⁷

Osmanlı hazinesinden bu ocağa ödenen mevâcib yekûnu 2.966.366 akçedir ve piyadelere ödenen meblağ içerisinde payı % 2,70'dir. Ruznâmçe defterinde kendilerine mevâcib ödemesi yapılan toplam nefer sayısı 2.523, yevmiyeler toplamıysa 19.136 akçedir.

1609-10 tarihinde Engürüs canibinden gelen cebecilerin LZZ H. 1017 tarihli 56.297 akçe tutarındaki mevâcibleri, Kıbrıs adasında istihdam edilen 82 nefer için 49.912 akçe ve Akdeniz seferinde bulunan cebecilerin RŞN H. 1017 131.600 akçe tutarındaki maaşları verilmiştir. Tameşvar kalesinin muhafazası içinde 5 nefere 5.133 akçe verilmiştir.

2.3.3.5. Topçular

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden hududlarda ve sahil kalelerde hizmet eden⁵⁸ dergâh-ı âli topçularına ödenen mevâcib 1.527.183 akçedir ve piyadelere verilen mevâcib içerisinde oranı % 1,39'dur. Ruznâmçe defterinde verilen bilgiler itibariyle topçu bölüğünden 375 nefere 2.084 akçe yevmiye ödemesi yapılmıştır.

⁵⁷ Uzunçarşılı, **Kapıkulu Teşkilatı**, C. 2, s. 3

⁵⁸ Uzunçarşılı, **Kapıkulu Teşkilatı**, C. 2, s. 52

2.3.3.6. Top Arabacıları

Kapıkulu ocaklarının yaya kısmına tabi olup, acemi oğlanlarından oluşan bu bölük büyük topların taşınması için kurulmuştur.⁵⁹

1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre Osmanlı hazinesinden top arabacılarına yapılan mevâcib ödemesi 1.186.251 akçedir ve piyadelere verilen mevâcib içerisinde oranı % 1,08'dir. Ruznamçe defterinde verilenler itibariyle nefer sayısı 938 ve yevmiyeleri de 8.197 akçedir.

2.3.3.7. Hâssa Tüfekgerâncıları

Cebeci ocağına bağlı olup yeni odalarda çalışan ve vazifeleri yeniçerilerin tüfeklerini tamir etmek olan sınıftır⁶⁰. Tüfekgeran neferlerine hazineden ödenen mevâcib tutarı 43.170 akçedir ve piyadelere ödenen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 0,04'tür.

2.3.3.8 Gönüllüyân (Gönüllüler)

Şehir ve kasaba halkından yeniçerilik şeref ve imtiyazından istifade etmek üzere maaşsız olarak yeniçeriliğe alınan kimselerdir.⁶¹ Gönüllü olarak kapıkulu taifesine katılan neferlere merkezî hazineden 26.107 akçe harçlık olarak verilmiştir; gönüllülerin piyadelere ödenen mevâcib içerisindeki payı % 0,02'dir.

2.3.4 Tersane-i Âmire (Devlet tersanesi) Neferleri

1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden tersanede görevli olan neferlere 8.888.737 akçe mevâcib ödemesinde bulunmuştur ve toplam mevâcib yekûnu içerisinde payı % 3,38'dir.

Ruznamçe defterinde nefer sayısı olarak 458 kişi belirtilmiş ve yevmiyel toplamaları ise 1.117 akçedir.

⁵⁹ UzunÇarşılı, **Kapıkulu Teşkilatı**, C. 2, s. 97–98

⁶⁰ Sertoğlu, s. 347

⁶¹ Sertoğlu, s. 125

Tersane’de görevli olan Reisler gemilerde kaptanlık yaparlardı. Azebler, tersane-i amire ve donanma-i hümâyûnda tüfenkli bir askeri sınıftı.⁶² Kalafatçılar da acemi oğlanların arasından seçilip gemilerin ziftlenmesi ile görevliydi.⁶³ Filikacıyânlar ise filikalarda kürek çekenler olup acemi oğlanları efradındandı.⁶⁴

Tablo 8.

Mevâcib Giderleri içerisinde Tersane Görevlilere Verilen Maaşlar

Bölük	Nefer	Fî Yevm (akçe)	Yekûn (akçe)
Rüesâ, Azebân ve Kalafatçıyân	392	461	8.758.200
Rüesâ	28	645	82.158
Azebân	30	65	30.461
Filikacıyân	8	6	16.688
Kalafatçıyân			1.230
Toplam	458	1.117	8.888.737

2.3.5. Topkapı Sarayı’ndaki Görevliler

1609-10 tarihli ruznâmçe defterinde Osmanlı Devleti merkezî hazinesi Topkapı Sarayı’nda bulunan bevvâblara, sakalara, mutfaktaki hademelere, müteferrikalara, cellatlara, mehterâne-i alem ve haymeye, teberdarânlara, zerkarânlara, neccarân ve camkırânlara, kuş yetiştiricilerine, hayyatînlere, cameşuyânlara, kemhabafânlara, cerrahlara ve sanat erbabı olan ehl-i hıref taife ve bölüklerine 13.575.334 akçe mevâcib ödemesinde bulunmuştur ve toplam mevâcib ödemeleri içerisinde oranı % 5,16’dır.

⁶² İdris Bostan, **Osmanlı Bahriye Teşkilatı:17. Yüzyılda Tersâne-i Âmire**, Ankara: TTK Basımevi, 1992, s. 51

⁶³ İpiçioğlu, s. 134–135

⁶⁴ Sertoğlu, s. 114

Tablo 9.

Mevâcib Giderleri İçerisinde Saray Görevlilerine Verilen Maaşlar

Saray Halkı Bölükleri	Yekûn
Bevvâbân	5.076.016
Hademe-i Matbâh-ı Âmire	3.843.093
Ehl-i Hıref	1.727.726
Mehterâne-i Hayme	1.029.849
Hayyatîn-i Hâssa ve Hayatîn-i Hil'at	648.430
Mehterâne-i Alem	441.908
Teberdârân	210.040
Sakayân	143.871
Çakırcıyân	132.341
Şahinciyan	101.039
Cameşuyân	70.478
Kemhabafân	43.000
Atmacacıyân	40.400
Cerrâhîn-i Hâssa	29.647
Müteferrikân	10.405
Neccarân-Camkırân	21.586

Tablo 9. Devam

Zerkarân	4.505
Cellâdân	1.000
Toplam	13.575.334

2.3.5.1. Bevvâbân

Kapıcılar kethüdasına bağlı olarak; birinci kapıyı (bâb-ı hümayûn) bekleyenler ile orta kapıyı (dergâh-ı âli) bekleyenler adıyla anılan saray kapıcılarına⁶⁵ Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden mukabele kalemi marifetiyle 5.076.016 akçe mevâcib ödemesi yapılmıştır ve saray halkalarına ödenen yekûn mevâcib içerisinde oranı % 37,40’dır.

Bevvâblara ödenen bu meblağ içinde kal’a-i Budin, Eğri ve Tameşvar’da ki bevvâblara 2.000.000 akçe Belgrat defterdarı olan Mehmet Efendi’nin tezkiresiyle maaş ödemesi yapılmıştır. Ruznamçe defterinde belirtilen nefer sayısı 345 kişi ve yevmiye toplamaları ise 5.714 akçedir.

2.3.5.2. Hademe-i Matbâh-ı Âmire

1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre Osmanlı Devleti merkez hazinesinden hükümdarın ve harem-i hümayunun yiyecek ve içeceklerini hazırlayan, koruyan ve saray mutfağında ekmekleri pişiren görevlilere 3.843.093 akçe mevâcib ödemesi yapılmıştır ve saray halkına verilen mevâcib içerisinde oranı % 28,38’dır.

2.3.5.3. Ehl-i Hıref

Saraya bağlı sanat erbabına “ehl-i hıref-i hâssa” deniliyordu ve Osmanlı Devleti merkezî hazinesi bu sınıf erbabına 1.727.726 akçe mevâcib ödemesinde bulunmuştur ve saray halkına verilen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 12,73’tür.

⁶⁵ İpçioğlu, s. 138

2.3.5.4. Mehterân-ı Hayme

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi, sefer ve göç gerektiğinde padişah çadırlarının kuruluş ve bakımları ile görevli olan ⁶⁶ ve çadır mehterleri de denilen mehterân-ı hayme bölüğü neferlerine 1.029.849 akçe mevâcib ödemesinde bulunmuştur ve saray halkına verilen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 7,59'dur. Ruznamçe defterinde belirtilen nefer sayısı 116 kişi ve yevmiye toplamı ise 827 akçedir.

2.3.5.5. Hayyatîn-i Hilat ve Hayyatîn-i Hâssa

Osmanlı merkezî hazinesinden padişaha ait kürklerle, hilatleri diken hayyatîn-i hilat (hilat terzileri) ve saraya ait diğer elbiselerle padişah mektuplarının kılıflarını diken hâssa terzilerine ⁶⁷ 648.430 akçe mevâcib ödemesinde bulunulmuştur ve saray halkına verilen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 4,78'dir.

2.3.5.6. Mehterân-ı Alem

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden askeri mızıka takımı olan mehterane-i alem neferlerine 441.908 akçe mevâcib ödemesinde bulunulmuştur ve saray halkına verilen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 3,26'dır. Ruznamçe defterinde belirtilen nefer sayısı 33 kişi olup yevmiye toplamı ise 285 akçedir.

2.3.5.7. Teberdarân

İlk önceleri görevleri dağ ve orman temizlemek olan bu bölük sonraları şehzadelerin ve saray dışında bulunan sultanların hizmet ve korunmalarında bulunuyorlardı. ⁶⁸

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi bu görevleri ifa eden teberdarânlara 210.040 akçe mevâcib ödemesinde bulunmuştur ve saray halkına verilen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 1,55'dir. Ruznamçe defterinde belirtilen nefer sayısı 109 kişi olup yevmiye toplamı ise 2.082 akçedir.

⁶⁶ Sertoğlu, s. 69

⁶⁷ Sertoğlu, s. 143

⁶⁸ Sertoğlu, s. 32

2.3.5.8. Sakayân

Divân-ı hümayûnun ictima zamanında su hizmetini eda ederlerdi. Bunlara sim sakalar da deniyordu.⁶⁹ Ayrıca mutfakta da su işleriyle ilgilenen bir grup saka vardı.⁷⁰

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden sakalara kıst şeklinde ödenen mevâcib 143.871 akçedir ve saray halkına yapılan mevâcib ödemesi içerisinde payı % 1,06'dır. Ruznamçede defterinde belirtilen nefer sayısı 94 kişidir ve yevmiye toplamı 1.189 akçedir.

2.3.5.9. Çakırcıyân

Bunlar padişahla ava giden taifelerden biridir ve çakır denilen av kuşlarını taşırlar, kullanırlar ve terbiye ederlerdi.⁷¹ Osmanlı Devleti merkez hazinesinden çakırcıyanlara 132.341 akçe mevâcib ödemesinde bulunulmuştur ve saray halkına verilen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 0,97'dir.

2.3.5.10. Şahinciyan

Ruznamçe defterine göre merkezî hazineden padişahın av maiyetindeki kuş yetiştirici sınıflardan biri olan şahincilere 101.039 akçe mevâcib ödemesi gerçekleşmiştir ve saray halkına verilen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 0,74'tür.

2.3.5.11. Cameşuyân

Merkezî hazineden ehl-i hiref sınıfından olup çamaşır yıkayanlara (cameşuyân)⁷² 70.478 akçe mevâcib ödemesi gerçekleşmiştir ve saray halkına verilen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 0,52'dir.

⁶⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Devletinin Saray teşkilatı**, 3. Baskı, Ankara: TTK Basımevi, 1988, s. 455

⁷⁰ İpçioğlu, s. 122

⁷¹ Sertoğlu, s. 69

⁷² İpçioğlu, s. 68

2.3.5.12. Kemhabafân

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden ehl-i hıref sınıfından olup ipekli kumaş diken⁷³ Kemhabafânlara 43.000 akçe mevâcib ödemesinde bulunulmuştur ve saray halkına verilen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 0,32'dir.

2.3.5.13 Atmacacıyân

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden kuş yetiştirip padişahın av hizmetini gören sınıflardan⁷⁴ biri olan atmacılara 40.400 akçe mevâcib ödemesi gerçekleşmiştir ve saray halkına verilen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 0,30'dur.

2.3.5.14. Hâssa Cerrahları

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden saray hekimlerine 29.647 akçe mevâcib ödemesinde bulunulmuştur ve saray halkına verilen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 0,22'dir.

2.3.5.15. Müteferrikân

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi muhtelif hizmetlerde istihdam edilen bazı kimselere 10.405 akçe mevâcib ödemesi yapmıştır ve saray halkına verilen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 0,08'dir.

2.3.5.16. Neccarân ve Camkırân

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi tarafından 1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre marangozluk ile uğraşan neccarlara ve camcılık ile meşgul olan camkırânlara 21.586 akçe mevâcib ödemesinde bulunulmuştur ve saray halkına verilen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 0,16'dır.

⁷³ İpçioğlu, 118

⁷⁴ Uzunçarşılı, **Saray Teşkilatı**, s. 420

2.3.5.17. Zerkarân

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi tarafından altın işleyen ustalara verilen 4.505 akçe mevâcibir ve saray halkına verilen mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 0,03'tür.

2.3.5.18. Saray Cellâtları

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden cellatlara 1.000 akçe mevâcib ödemesi yapılmıştır.

2.3.6. İstâbl-ı Âmire Hademeleri

Dönemin şartları gereği ulaştırma, taşıma ve askeri işlerde araç olarak atlar kullanılırdı. Bu nedenle at yetiştiriciliği önemliydi ve içerisinde de bazı kısımlara ayrılmaktaydı.

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi kendisi için çok ehemmiyetli olan saray ahırlarının neferlerine 7.621.075 akçe mevâcib ödemesinde bulunmuştur ve toplam mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 2,89'dur. Bu meblağ içerisinde İstanbul, Edirne, Bursa da bulunan ahır neferlerine ve şütürban neferlerine, sarraç neferlerine, seyisanlara ve estarân-ı palâni neferlerine verilen Mevâcibler yer alır. Ruznâmçe defterinde nefer sayısı olarak toplam 2.968 kişi ve yevmiye toplamı ise 19.090 akçedir.

Tablo 10.

İstabl-ı Âmire Hademelerine Verilen Mevâcib

Bölük	Nefer	Fi Yevm (akçe)	Yekûn
Hademe-i İstâbl-ı Âmire	253	1.462	4.719.130
Cemaât-i Şütürbanân	1.975	11.065	1.243.447

Tablo 10. Devam

Istâbl-ı Âmire-i Büzürg ve Küçük	176	907	633.412
Hademe-i Ahur-ı Edirne	217	1.842	411.014
Esterân-ı Palânî			246.332
Serracîn-i hâssa	124	1.651	160.514
Cemaât-i Seyisân	178	1.575	156.988
Hademe-i Ocak-ı Bursa	45	588	50.238
Toplam	2.968		7.621.075

2.3.7. Taife-i Efrençiyân

Efrenç, France kelimesinden bozma olup Fransalılara denildiği gibi bütün Avrupalılar için de kullanılırdı. Saray içinde yaşayan efrenciyân⁷⁵ taifesine 1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre 711.420 akçe mevâcib ödemesi yapılmıştır ve toplam mevâcib yekûnu içerisinde oranı % 0,27'dir.

2.3.8. Sair Mevâcib Ödemeleri

Osmanlı merkezî hazinesi ruznamçe defterinde gider olarak kayıtlı olup yalnız hangi kurum ve kişilere verildiğine dair hiçbir bilgi verilmeyen bu başlık altında toplam 273.321 akçe mevâcib ödemesinde bulunmuştur ve toplam mevâcib yekûnuna oranı % 0,10'dur.

⁷⁵ Sertoğlu, s. 95

2.4. HAZİNE HARCAMALARI II: TESLİMÂT

Bütçe harcamalarının bir arada toplandığı diğer bir başlık teslimât idi. Bu ikinci gider başlığı kendi içinde teslimat, tevcih, teşrif ve be-cihet alt başlıklarına ayrılmıştır. 1609-10 tarihli ruznamçe defterinde teslimât başlığı altında 177.889.349 akçe harcama yapılmıştır. Teslimât başlığı altında yapılan harcamaların yıllık harcama yekûnuna oranı % 38,29'dur.

Teslimât harcamaları; bürokrasinin, sarayın, askerî kurumların –tophane, baruthane, tersane, has ahırlar- mühimmatı ve askerî zümrenin diğer ihtiyaçları için yapılan masrafları içine alır. Bu harcamaları diğerlerinden ayıran özellik, eminlerin marifetiyle yapılmasıdır.

İhracata konu olan, hazinenin kırtasiye harcamaları, üst düzey idareciler için alınan kaftan ve hilat harcamaları, saray ve diğer önemli kurumların onarım masrafları⁷⁶ ruznamçe defterinde teslim başlığı altında verildiğinden teslimât harcamaları içerisinde gösterilmiştir.

Teşrifat ve tevcih devlet tarafından yapılan ihsanlardır. Be-cihet ise teslimâta benzer yalnız kayıtları geçmiş yıllara ait ve mahsub işlemlerine konu olmuştur.

Tablo 11.

Teslimât Harcama Alanları

Harcama Başlıkları	Yekûn (akçe)	Yekûn Teslimata oranı %
Teslimât	143.942.286	% 80,92
Be-cihet	33.928.883	% 19,07

⁷⁶ Mehmet Genç ve Erol Özvar, s. 15

Tablo 11. Devam

Teşrîfât	18.180	% 0,01
Tevcih	-	-
Toplam	177.889.349	% 100

2.4.1. Teslîmât

Teslîmât başlığı altında emin ve nazırlar marifetiyle ıstâbl-ı âmire, donanma, tophâne ve tersane gibi kurumların mühimmat harcamaları yanında topçu ve top arabacıları, sekban fırını, yeniçeri çukası, otağ-ı hümayûn ve diğer alanlara yapılan giderler yer alıyordu.

Tablo 12.**Teslimat İçerisinde Eminler Marifetiyle Yapılan Harcamalar**

Harcama Kurumları	Yekûn (akçe)	Teslîmât harcamalarına oranı %
Harc-ı Hâssa	61.789.391	% 42,93
Matbâh-ı Âmire	23.826.999	% 16,55
Çuka-i yeniçeriyân	16.798.682	% 11,66
Istâbl-ı Âmire	9.702.294	% 6,74
Dergâh-ı Âli (yeniçeri)	5.475.055	% 3,81
Kethüdâ-i Esban ve Bezzazistân	4.955.728	% 3,44
Mîrimîran, Nazır, Emin ve Ağa	3.420.734	% 2,38

Tablo 12. Devam

Padişaha Yapılan Ödemeler	3.315.424	% 2,32
Tamir Masrafı	3.202.077	% 2,22
İstanbul Ağası	2.689.484	% 1,87
Sergi-i Hümâyûn	1.935.462	% 1,34
Furun-ı Sekbanân	1.255.876	% 0,87
Defterdar	1.101.500	% 0,77
Mirahur-i Küçük	897.280	% 0,62
Tamir ve Termim Masrafı	863.824	% 0,60
Kassabân-ı Meydân-ı Yeniçeriyân	613.269	% 0,43
Türbe Mühimmatı	402.339	% 0,28
Otağ-ı Hümâyûn	394.224	% 0,27
Melbûsat (Kıyafet) Masrafı	336.470	% 0,23
Arabacıyân-ı Top	319.902	% 0,22
Hayyatîn-i Hâssa ve Hayyatîn-i Hilat	266.600	% 0,19
Tophane-i Âmire	246.422	% 0,17
Kırtasiye Harcamaları	133.250	% 0,09
Toplam	143.942.286	% 100

2.4.1.1. Harc-ı Hassa

Merkezden atanan görevlilerce yönetilen harc-ı hâssa eminlikleri, merkezi hazineden, padişah haslarından veya merkezi hazineye bağlı gelir kaynaklarından elde ettikleri meblağlarla, varsa o şehirdeki sarayın yoksa İstanbul'daki sarayın ve bazı askerî kuruluşların ihtiyaçlarını gören, bölgedeki mukataalar üzerindeki nüfûzları dolayısıyla da kent ekonomisinin biçimlenmesinde belirgin rolleri olan fonksiyonel kurumlardır.⁷⁷

Harc-ı hâssa eminleri marifetiyle 39.015.034 akçe harcama gerçekleşmiştir ve teslimat harcamalarındaki oranı % 42,93'tür. Harc-ı hâssa emini marifetiyle harcama yapılan kurumlar, donanma-i hümayûn, ıstâbl-ı âmire, âdet, ânbar-ı âmire, sair bahâ, ücret, mühimmat-ı tüfenkhâne-i âmire, mühimmat-ı ahşabha, mühimmat-ı bağçeâ, mühimmat-ı saray-ı matbahlar, sair mühimmat, mühimmat-ı iharacat-ı hâssa, bahâ-i mekûlat, hamaliye-i esbabhâ-i mehteran ve padişaha yapılan ödemelerdir.

Tablo 13.

Harc-ı Hâssa Emin-i Marifetiyle Gerçekleştirilen Harcama Alanları

Harcama Alanları	Yekûn (akçe)	Harc-ı hâssa İçerisinde oranı %
Donanma-i Hümayûn	26.089.781	% 42,23
Ücret, Mevâcib, Bedel ve Deyn	10.704.913	% 17,33
Sair Mühimmat	7.306.734	% 11,83
Mühimmat-ı İhracat-ı hâssa	6.155.599	% 9,96
Bahâ-i Mekûlat	4.602.652	% 7,45
Mühimmat-ı Saray-ı Matbah	3.842.762	% 6,21

⁷⁷ Arif Bilgin, **Bursa Hassa Harç Eminliği**, Birinci Baskı, İstanbul: Kitabevi, 2006, s. 16

Tablo 13. Devam

Sair Bahâ	1.202.031	% 1,95
Mühimmat-ı Bağçehâ	488.700	% 0,79
Anbar-ı Âmire	414.827	% 0,67
Mühimmat-ı Ahşabhâ	410.892	% 0,66
Mühimmat-ı Tüfenkhâne-i Âmire	387.170	% 0,63
Âdet	163.100	% 0,26
Hamaliye-i Esbabhâ-i Mehterân	20.230	% 0,03
Toplam	61.789.391	% 100

2.4.1.1.1. Donanma-i Hümâyûn

1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre Osmanlı Devleti merkezî hazinesi, tersane emini ve Galata harc-ı hâssa emini marifetiyle donanma harcamalarını gerçekleştirmiştir. Donanma harcamaları yekûn 26.089.781 akçe olup harc-ı hâssa marifetiyle yapılan yekûn harcamalar içerisindeki payı % 42,23'tür.

Donanma harcamaları içinde en büyük harcama, gemiler için alınan mühimmat masraflarıdır ve bu harcamaların yekûnu 20.559.340 akçe olup kurum içindeki payı % 78,80'dir. Harcamalar içindeki geri kalan 5.530.441 akçe ve % 21,20 'lik kısım donanmanın mühimmatına, hinta, peksimet, zahire ve mavna alımına sarf edilmiştir.

Tablo 14.

Eminler Vasıtasıyla Donanmaya Yapılan Harcamalar

Harcama Alanları	Yekûn (akçe)
Mühimmat-ı kişteha-i donanma-i hümâyûn	20.559.340
Mühimmat-ı donanma-i hümâyûn	2.794.635
İştirâ-i kendüm berây-i mühimmat-ı tabh kerde	1.000.000
İhracat-ı mavna-i donanma	612.000
Peksimet	538.000
Bahâ-i hinta berây-i tabh-ı mîr-î peksimet	409.806
Mühimmat-ı zahire	176.000
Toplam	26.089.781

2.2.1.1.2. Ücret, Mevâcib, Bedel ve Deyn

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi tarafından harc-ı hassa eminleri marifetiyle mevâcib, ücret ve alınan borçlara ödenen meblağ 10.704.913 akçedir ve harc-ı hâssa harcamalarına oranı % 17,33'tür.

Bu giderler; padişah ve vezirlerin sultanan ismiyle hanımları ve kızlarına, kethüdalara, hocalara, mevlanalara, halifelere, şeyhlere, nakibu'l-eşraf'a, mütekaidlere, hekimlere, validelere, şeyhülislama, Rumili kazaskerine, saray-ı âmiredeki bazı sipahlara ve bazı zâdelerin kapıcılarına verilen maaşları ihtiva eden mevâciblere 9.850.019 akçe ödeme yapılmıştır ve yekûnda oranı % 92,01'dir.

Ödemelerde geri kalan 854.894 akçe ve % 7,99'luk oran demircilere,– bunlara verilen ücret Galata'da keşti (gemi) imalatına çivi ve diğer mühimmatlar için –

marangozlara, - Beşiktaş bağçesinde, büyük anbarda ve sair mahallerde yaptıkları hizmetlerin karşılığı olarak-, borç ödemelerine ve kürekçilere bedel olarak verilmiştir.

Tablo 15.

Harc-ı Hâssa Emini Marifetiyle Ödemesi Yapılan Harcamalar

Harcama Alanı	Yekûn (akçe)
Mevâcib	9.850.019
Bedel-i kürkçiyân-ı Galata	318.000
Deyn	272.648
Ücret-i Neccârân ve gayruhu	221.600
Ücret-i kıbtîyân-ı haddadîn	42.646
Toplam	10.704.913

2.2.1.1.3. Sair Mühimmat

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi tarafından sair mühimmat harcamalarına harc-ı hassa eminleri vasıtasıyla 7.306.734 akçe harcama yapılmıştır ve harc-ı hâssa harcamalarına oranı % 11,83'tür.

Mühimmat alımları içerisinde ordunun et ihtiyacını karşılamak amacıyla 4.888.446 akçe harcama yapılmıştır ve genel mühimmat harcamalarının % 66,90'nını oluşturur. Eski sarayın, tersanenin, sefer mühimmatlarının, saray ve padişah kayıklarının, köşklerin ve çadır taşıyan yük hayvanlarının mühimmat alımları için 2.114.763 akçe harcanmıştır ve mühimmat harcamalarının %28,94'nü oluşturmuştur. Mühimmat harcamalarının geri kalan 303.525 akçelik ve oransal olarak % 4,16'sı mescid-i şerif masrafına, zehair alımına, sultanların ihtiyaçlarına, gılmanlara, fırının ihtiyaçlarına, Enderun'un ihtiyaçlarına, mermer alımına, iskele ve bağçelerin

ihtiyaçlarına, peksimet alımına, su yolunun mhimmatlarına ve saray kirası ile sair araba kiraları için yapılmış harcamalardır.

Tablo 16.

Harc-ı Hâssa Emini Marifetiyle Harcamaları Yapılan Kurum ve Mühimmatlar

Harcama Alanı	Yekûn (akçe)
Bahâ-i ganem-i ordu-yu hümayun	4.888.446
Mühimmat-ı saray-ı atik	674.097
Mühimmat-ı tersane	330.800
Mühimmat-ı sefer-i hümâyûn	330.235
Mühimmat-ı kayıkh-i hâssa	274.221
Mühimmat-ı yaldız köşk-i cedid-i hazreti hdavendigar	189.600
Bahâ-i kurşun ve saire berây-i kasr	120.000
Mühimmat-ı hayme-i gevan ve hayme-i Keşan	106.950
Kayık-ı hazreti padişah	88.860
Mühimmat-ı mescid-i şerif ve ihracat-ı hassa	49.490
Mühimmat-ı zehir	48.400
Mühimmat-ı sultnn	43.000
Mühimmat-ı nev-amedegn (İbrahim Paşa ve Galata Sarayı'na yeni gelen gımanların)	30.000

Tablo 16. Devam

Mühimmat-ı furun-ı harci	20.000
Mühimmat-ı Enderun	19.600
Mühimmat-ı Mermer	16.355
Mühimmat-ı Oda-i selim	15.000
Mühimmat-ı iskele-i hâssa	28.820
Mühimmat-ı havuz der bağçe-i kurb-ı Davud Paşa	9.500
Peksimet berây-i Galata	9.000
Mühimmat-ı rah-ı ab	9.560
İcare-i hâssa (kira gideri)	3.600
Mühimmat-ı kiraye-i araba	1.200
Toplam	7.306.734

2.2.1.1.4. Mühimmat-ı İhrâcât-ı hâssa

1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre Osmanlı devleti merkezî hazinesinden genel olarak saraya ve tersaneye mühimmat-ı ihracat adı altında 6.155.599 akçe harcamada bulunmuştur ve harc-ı hâssa harcamalarına oranı % 9,96'dır. İhracat harcamaları genel itibariyle saray ve tersane için yapılmıştır.

Tablo 17.

Harc-ı Hâssa Emin-i Marifetiyle Mühimmat-ı İhrâcât Harcaması Yapılan Kurumlar

Harcama Alanı	Yekûn (akçe)
İhrâcât-ı tersane	4.130.000
İhrâcât-ı hâssa	1.928.579
İhrâcât-ı Saray-ı Atik	50.000
İhrâcât-ı hâssa ve bahâ-i saman	22.240
İhrâcât-ı oda	24.780
Toplam	6.155.599

2.2.1.1.5. Bahâ-i Mekûlat

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi 1609-10 tarihinde merhum Cerrah Mehmet Paşa'nın zevcesi olan Kömürhan Sultan'a, Saray-ı Atik-i âmire'ye, Galata Sarayı'na, İbrahim Paşa Sarayı'na ve sultanlara yiyecek anlamına gelen mekûlat masrafları için 4.602.652 akçe harcamada bulunmuştur ve harc-ı hâssa harcamalarının % 7,45'ini oluşturmaktadır.

Tablo 18.

Harc-ı Hâssa Emin Marifetiyle Yapılan Mekûlat Harcamalarının Gösterimi

Harcama Alanı	Yekûn (akçe)
Saray-ı Atik-i Âmire	3.093.952

Tablo 18. Devam

Saray-ı İbrahim Paşa	478.000
Saray-ı Galata	453.100
Saray-ı Atik ve İbrahim Paşa	450.500
Sultanân	92.500
Kömürhan Sultan Zevce-i Merhum Cerrah Mehmet Paşa	29.600
Sair	5.000
Toplam	4.602.652

2.2.1.1.6. Mühimmat-ı Matbâh-ı Saray

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi tarafından sarayların mutfak ihtiyaçları için harc-ı hâssa emini marifetiyle 3.842.762 akçe harcama yapılmıştır ve bunun harc-ı hâssa harcamalarına oranı % 6,21'dir.

Saray mutfağına yapılan harcamalar içinde dikkatimizi 2.365.800 akçe yekûnu olan et alımı çekmektedir ve mutfak harcamaları içerisindeki oranı % 61,57'dir. Saray mutfak ihtiyaçları içerisinde dakik, meyve, erzen, kendüm, şair, erz, aydınlatma için şem'i asel, şîr ve mast, revgan-ı sade ve piyaz-ı arpacık alımlarına 1.383.492 akçe harcama yapılmıştır ve mutfak harcamaları içinde oranı % 36'dır. Geri kalan % 2,43'lük ve 158,470 akçelik mutfak harcaması berf, mast ve şeker, şeker ve şem'i asel, huşk, makiyan ve sair alımlara harcanmıştır.

Tablo 19.

Harc-ı Hâssa Marifetiyle Matbâh-ı Âmire İçin Yapılan Harcamalar

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Bahâ-i Güşt	2.365.800
Bahâ-i Dakik	568.317
Bahâ-i Meyve	181.150
Bahâ-i erzen ve kendüm ve şair	147.708
Bahâ-i şem'i asel	135.580
Bahâ-i erz	110.640
Bahâ-i Şîr ve mast	93.550
Revgan-ı sade	81.547
Bahâ-i Piyaz-ı Arpacık	65.000
Mühimmat-ı Berf	25.000
Bahâ-i mast ve şeker	20.000
Bahâ-i şeker ve şem'i asel	20.000
Bahâ-i huşk ve makiyan	17.670
Sair	10.800
Toplam	3.842.762

2.2.1.1.7. Sair Bahâ

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi ruznamçe defterinde sair bahâ başlığı altında 1.202.031 akçe harcama gerçekleştirmiştir ve bunun harc-ı hâssa emini eliyle gerçekleşen harcamalara oranı % 1,95'dir.

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi, mücrimlere, devlet hizmetinde bulunan yabancılara ve üsera için alınan nân bahâsı, bağçe-i hâssa, Enderun, kayık-ı hazreti padişah ve saray-ı cedit için alınan tuğla ve kiremit bahâsı, Enderun için muşamma alımı, Galata'da tersane-i âmirede bulunanlara verilen peksimet imalinde kullanılan hinta bahâsı ve sefer-i hümayun ve Enderun için alımı yapılan bahâ-i bulgari (el kırbası), maslak ve kösele alımı yekûnda 1.091.811 akçeye ulaşmıştır ve bu yekûn sair bahâ başlığı altında toplanan harcamaların % 86,67'sini oluşturmaktadır.

Saray-ı cedit ve bağçe-i hâssa için alımı gerçekleştirilen yeni sanduk bahâsı, katib, kese, koza ve şem'i asel bahası, ocaklık için alınan balta, hazef ve gerdel bahâsı, kayikhâ-i hâssadaki kayıklar için çub-ı kürek bahası, Enderun ve bağçe-i Üsküdar için hasır bahası ve bahçe-i hâssadaki dolaplar için alınan resen bahâlarının yekûnu 160.220 akçe ve bunların sair bahâ içerisindeki oranı % 13,33'tür.

Tablo 20.

Harc-ı Hâssa Emin-i Marifetiyle Sair Bahâ Adı Altında Toplanan Harcamalar

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Bahâ-i nân	272.600
Bahâ-i tuğla ve kiremit	223.875
Sair	210.336
Bahâ-i muşamma	163.000
Bahâ-i Hinta	90.000

Tablo 20. Devam

Bahâ-i bulgari, maslak ve kösele	82.000
Bahâ-i yeni sanduk	50.000
Bahâ-i hasır ve hasır-ı kaba	45.360
Bahâ-i keçe	21.960
Bahâ-i katib, kese, kozak ve şem'i asel	20.000
Bahâ-i çub-ı kürek	11.500
Bahâ-i balta ve hazef ve gerdel beray-i ocaklık	9.000
Bahâ-i Resen	2.400
Toplam	1.202.031

2.2.1.1.8. Mühimmat-ı Bağçehâ

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi tarafından bağçelere 488.700 akçe harcama yapılmıştır ve harc-ı hâssa harcamaları içerisinde oranı % 0,79'dur.

Harcama yapılan bağçeler Gülhane, Gülsu, Davut Paşa ve Üsküdar bağçeleridir.

Tablo 21.

Harc-ı Hâssa Emin-i Marifetiyle Bağçelere Yapılan Mühimmat Harcamaları

Harcama Yapılan Bağçe	Yekûn (akçe)
Mühimmat-ı bağçe-i Hâssa	154.350
Mühimmat-ı Gülhane-i Hâssa	162.000

Tablo 21. Devam

Mühimmat-ı Bağçe-i Üsküdar	100.000
Mühimmat-ı bağçe-i Davut Paşa	48.350
Mühimmat-ı bağçe-i Gülsu	14.000
Toplam	488.700

2.4.1.1.9. Anbar-ı Âmire

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi tarafından harc-ı hassa eminleri marifetiyle anbar-ı âmire için yapılan harcamaların yekûnu 414.827 akçedir ve harc-ı hâssa harcamaları içerisinde oranı % 0,67'dir.

Saray anbarına yapılan harcamalardan 143.000 akçe tutarındaki şair alımları şütran(deve), kuşhane ve Üsküdar'daki bahçe için yapılmıştır. Zeytin yağı harcamasına 121.388 akçe, mesamir (çivi) alımı için 88.639 akçe, anbardaki gevanlar(öküzler) için alufe (yulaf) alımına 60.000 akçe ve giyah (ot) alımına ise 1.800 akçe harcama yapılmıştır.

Tablo 22.**Harc-ı Hâssa Emin-i Marifetiyle Saray Anbarı İçin Yapılan Masraflar**

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Bahâ-i şair	143.000
Bahâ-i revgan-ı zeyt	121.388
Bahâ-i mesamir-i mütenevvi'a	88.639
Bahâ-i Alufe	60.000

Tablo 22. Devam

Bahâ-i Giyah	1.800
Toplam	414.827

2.4.1.1.10. Mühimmat-ı Ahşabhâ

Osmanlı devleti merkezî hazinesinden harc-ı hâssa emini eliyle ahşab malzeme alımına 410.892 akçe harcama yapılmıştır ve harc-ı hâssa harcamalarına oranı % 0,66'dır.

Saraylar için kullanılan ahşap malzemeleri eski ve yeni saraylara sarfedilmiş olmakla beraber Galata'da bulunan tersaneye yapılan yeni divanhane için yapılmıştır.

Tablo 23.

Harc-ı Hâssa Emin-i Marifetiyle Ahşab Mühimmatı İçin Yapılan Harcamalar

Harcama Alanı	Yekûn (akçe)
Bahâ-i ahşabha-i mütenevvi'a	257.792
Bahâ-i kereste-i mütenevvi'a	150.600
Bahâ-i Haşeb (odun cinsi)	3.100
Toplam	410.892

2.4.1.1.11. Mühimmat-ı Tüfenkhâne-i Âmire

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi tarafından tüfenkhâne-i âmire'ye mühimmat alımı için 387.170 akçe harcama yapılmıştır ve harc-ı hâssaya oranı % 0,99'dur.

Mühimmat-ı Fişenk gideri sefer-i hümayûndaki dergâh-ı âli yeniçerileri için yapılmıştır. Güherçile harcaması da sefer-i hümayûn için gerçekleştirilmiştir.

Tablo 24.

Harc-ı Hâssa Emin-i Marifetiyle Tüfenkhâne-i Âmire İçin Yapılan Harcamalar

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Mühimmat-ı Fişenk	324.000
Bahâ-i güherçile	40.000
Mühimmat-ı Tüfenkhâne-i Âmire	13.170
Tüfenkhâ-i Mîrî	10.000
Toplam	387.170

2.4.1.1.12. Âdet

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden âdet başlığı adı altında yeni göreve atananlara ve yahut devlette çalışanlara hizmetlerinden dolayı olageldiği üzere belirli zamanlarda yapılan ödemeler toplanmıştır.

Harc-ı hâssa eminleri marifetiyle yapılan âdet harcamalarının yekûnu 163.100 akçedir ve harc-ı hâssa emini eliyle yapılan harcamalar içerisindeki oranı % 0,42'dir.

Âdetler, acemilik bahâsı olarak 90.000 akçe, âdet-i senevi, zemistânî ve baharî adı altında 57.100 akçe ve evlad-ı mazharzâde gibi evladlara ve âdet-i senevi olarak cameşuyânlara 16.000 akçe verilmiştir.

Tablo 25.

Harc-ı Hâssa Emin-i Marifetiyle Verilen Âdet Harcamaları

Harcama Kalemleri	Yekûn (adet)
Bahâ-i acemilik	90.000
Adet-i senevi / zemistânî/ bahârî	57.100
Adet-i senevi beray-i cameşuyân	16.000
Toplam	163.100

2.4.1.1.13. Hamaliye-i Esbabhâ-i Mehterân

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden padişahın saray-ı atik'e ya da bağçelerden birine gittiği zaman 20.230 akçe tutarında hamaliye masrafı yapılmıştır. Bunun harc-ı hâssa harcamalarına oranı % 0,05'dir.

2.4.1.2. Matbâh-ı Âmire

1609-10 tarihli ruznâmçe defterine göre Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden “zevvâkin-i dergâh-ı âli” eminleri marifetiyle yapılan matbâh-ı âmire giderleri yekûn 23.826.999 akçe tutmuştur ve teslimat harcamaları içerisindeki oranı % 16,55'dir.

Matbâh-ı âmire harcamaları içerisinde 1.000.000 akçe üzeri meblağ tutarı olan ağnam, revgan-ı sade, ihracat ve mühimmat alımlarının yekûnu 20.998.921 akçe ve kurum içi harcamalara oranı % 88,13'tür. Harcamalarda 100.000-1.000.00 akçe arasındaki kalemler olan şeker, kendüm, berf, dakik, erz ve asel'in yekûnları 2.255.266 akçe ve bunun kurum içi harcamalara oranı % 9,47'dir. Meblağ yekûnları 100.000 akçe altı olan kıyafet, bal mumu, yoğurt, süt, sirke, tabak, soğan, meyve, kavanoz alımlarının toplam tutarı 572.812 akçedir ve matbâh-ı âmire harcamaları içerisindeki oranı % 2,40'dır.

Tablo 26.

Matbâh-ı Âmire'ye Emini Zevvâkin Marifetiyle Yapılan Harcamalar

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Bahâ-i ağnam	1.096.080
Sair mühimmat	5.555.796
Bahâ-i revgan-ı sade	1.657.670
Bahâ-i hinta	1.504.870
İhrâcât-ı matbah	1.184.505
Bahâ-i asel	605.790
Bahâ-i erz	564.080
Bahâ-i dakik	329.600
Bahâ-i berf	251.640
Bahâ-i kendüm	243.030
Bahâ-i şeker	158.640
Bahâ-i mevîz-i sûrh	102.486
Bahâ-i Melbusan	95.000
Bahâ-i mekûlat	81.250
Şem'i asel	64.280
Bahâ-i ıskarlat	55.000

Tablo 26. Devam

Mühimmat-ı matbah ve helvahâne	50.980
Bahâ-i erz ve ücret-i arabacıyân	48.700
Esterân-ı pâlânî	30.000
Şîr ve mast	21.000
Bahâ-i meyve	20.676
Kavanoz	15.330
Âdet-i acemilik	14.440
Şem’i asel ve revgan-ı sade	14.000
Bahâ-i Sirke	21.834
Bahâ-i misk-i anber ve ab-ı buhur	7.000
Bahâ-i Tabakhâ	6.227
Bahâ-i nân ve şem’i asel	6.000
Bahâ-i şem’i revgan-ı meşale	6.000
Ücret-i araba-i erz	5.400
Bahâ-i estar	5.000
Bahâ-i Sîr	3.000
Bahâ-i piyaz	1.695
Toplam	23.826.999

2.4.1.3. Çuka-i yeniçeriyân

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi çuka eminleri marifetiyle yeniçerilere kumaş alımlarına 16.798.682 akçe harcama yapmıştır ve teslimât harcamalarının % 11,66'sını oluşturmaktadır.

Harcamaların 16.233.824 akçe ve % 96,64'ü çuka bahâsıdır. Harcamaların geride kalan 566.594 akçe olan % 3,36'lık kısmı acemilere verilen kışlık elbise yardımı olan zemistânî bahâsına, mehteran, Enderun, ve cebeciyân için yaptırılan giriban (elbise yakası) bahâsına ve sair mühimmata sarf edilmiştir.

Tablo 27.

Çuka Eminleri Marifetiyle Yapılan Harcamalar

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Çuka	16.233.824
Bahâ-i kirbas	400.000
Sair	95.820
Bahâ-i zemistânî	69.038
Bahâ-i giriban	1.736
Toplam	16.798.682

2.4.1.4. İstâbl-ı Âmire

1609-10 tarihli ruznâmçe defterinde Osmanlı Devleti merkezî hazinesi “emin-i cev” adını taşıyan arpa emini aracılığıyla istâbl-ı âmire'nin ihtiyacı olan harcamaları gerçekleştirmiştir. İstâbl-ı âmire harcamaları yekûnda 9.702.294 akçedir ve teslimât harcamaları içerisindeki oranı % 6,74'dür.

Istâbl-ı âmire harcamaları içerisinde yekûnu 8.831.698 akçe olan ve harcamalar içerisinde % 91,02 payı oluşturan 100.000 akçe üstü harcamalar şütran made, raht, şair, cev, revgân-ı zeyt, giyah çeken, resen, zehair, giyah, şair ve raht, kâh, nal ve anbar mesamir, ihracat, sair mühimmat, harc-ı rah-ı şütran made, şair bedelleriyle, çayır tırpancıyanlarının ücreti ile giyah (ot) çekenlere verilen âdet'ten oluşmaktadır.

Istâbl-ı âmire harcamaları içerisinde 100.000 akçeden aşağı olan 870.596 akçe ve % 8,98'lik paya sahip olan harcamalar; bargirân, kalpak, esterân-ı palani, esban-ı mükemmel, şair ve giyah çeken, meşk, şem'i asel, nal, kah, düval, padişaha raht-ı harir, raht, semer ve efsar, sabun, keresteha, kebe, resenha, yapukha, hamal, tabe, cev, kükürt, revgan-ı kanadil, âdet-i nevrüziyye (esban-ı mükemmel), mevâcib, âdet-i giyah-ı huşk, Mudanya ve İzmit'ten anbâr-ı âmire'ye deniz yoluyla gelen arpa'nın navlun bahâlarıyla, tamir ve tecdid, çayırha-i hâssa, anbar-ı âmire sair mühimmat masraflarından oluşmuştur.

Tablo 28.

Istâbl-ı Âmire'ye Emini Cev Marifetiyle Yapılan Harcamalar

Harcama alanı	Yekûn (akçe)
Bahâ-i şütran-ı made	1.453.100
Bahâ-i Şair	1.185.510
Sair mühimmat	1.104.647
İhrâcât-ı Istâbl-ı Âmire	832.323
Bahâ-i raht	614.640
Masarif-i hâssa	680.000
Bahâ-i şair ve gayruhu	457.870

Tablo 28. Devam

Bahâ-i cev	395.714
Ücret-i arabacıyân	231.000
Bahâ-i revgân-ı zeyt	221.169
Bahâ-i giyah çeken	187.695
Bahâ-i Resen	187.600
Bahâ-i zehair	170.000
Bahâ-i kâh	163.600
Bahâ-i giyah	163.400
Bahâ-i nal ve mesamir	154.490
Bahâ-i şair ve raht	153.100
İhrâcât-ı anbar	150.000
Bahâ-i harc-ı rah-ı Şütran-ı made	120.000
Âdet-i giyâh çeken	105.840
Ücret-i tırpancıyân (çayır)	100.000
Esterân-ı palânî (semer örtüsü)	73.000
Bahâ-i bargirân	67.087
Bahâ-i Kalpak	66.800
Bahâ-i Cev ve giyah çeken	62.388

Tablo 28. Devam

Bahâ-i resenhâ ve kalpak	60.000
Bahâ-i şair ve kah ma'a revgan-ı kanadil	56.100
Adet-i nevrüziyye-i (esban-ı mükemmel)	52.494
Berây-i esban	35.760
Efsar ve gayruhu	32.275
Bahâ-i Şair ve giyah çeken	31.284
Bahâ-i meşk	23.000
Bahâ-i şem'i asel	22.800
Beray-i Navlun	21.040
Tamir masrafı	20.000
Bahâ-i kalpak ve nal	20.000
Mühimmat-ı anbar-ı amire	20.000
Masarif-i çayırhâ-i hâssa	20.000
Bahâ-i kah ve şair	16.740
Bahâ-i düval	15.095
Bahâ-i raht-ı harir beray-i padişah	15.000
Bahâ-i Raht, semer ve efsar	13.520
Mühimmat-ı ahur-ı şir-i revan	12.000

Tablo 28. Devam

Mevâcib	12.620
Adet-i giyah-ı hüşk	12.000
Tecdid masrafı (rahthâ-i harir)	10.000
Bahâ-i sabun	9.920
Bahâ-i kerestehâ	9.901
Bahâ-i Kebe	9.800
Bahâ-i Nal	8.795
Bahâ-i şair ve hamal ve gayruhu	8.372
Bahâ-i yapukhâ	8.400
Bahâ-i Tabe	8.000
Harc-ı esbab-ı Biruni	5.872
Mühimmat-ı semerhâ-i bargirân	4.800
Bahâ-i semer raht	2.800
Bahâ-i kükürt	2.250
Esban mükemmel	683
Toplam	9.702.294

2.4.1.5. Dergâh-ı Âli Çavuşları

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden dergâh-ı âli çavuşları ve müteferrikaları marifetiyle yapılan harcama kalemlerinin yekûnu 5.475.055 akçe olup teslimât harcamaları içerisinde oranı % 3,81'dir.

Dergâh-ı âli eminleri marifetiyle yapılan harcama kalemleri içerisinde Doğu'da seferde bulunan ordunun ihtiyacını karşılamak için alınan zahire bahâsıyla beraber Varna taraflarında da sefere çıkan orduya alımı yapılan hinta ve şair bahâlarının yekûnu 3.985.200 akçedir ve grup harcamasına oranı % 72,79'unu oluşturmaktadır.

Harcamaların geriye kalan % 27,21'ini oluşturan 1.489.855 akçe masraf, yeniçerilere, bostancılara ve bahçe-i hâssa-i Biruni'de çalışanlara dağıtılan kirbas bahâsına, seferde bulunan ordunun ihtiyacı olan buğday ve peksimet bahâsına, ordu-yu hümâyûna alımı yapılan ganem bahâsına, cebehane-i âmire için deve ve katır kullanım ücreti, kalelerin ihtiyacı olan tir ve keman alımlarına, Süleymaniye câmi'-i şerifin mütevellî heyetinde bulunan emekli mevalî-i azam ve müderrisinlerin mevâcib ödemelerine, sakaların bargir muhimmatını İznikmid'den (İzmit) İstanbul'a getiren geminin navlun bahâsına, bağçe-i hâssa için mismar (çivi) bahâsına ve Üsküdar'daki bahçe ve Enderun'daki odalar için hasır alımlarına sarf edilmiştir.

Tablo 29.

Dergâh-ı Âli Çavuş ve Müteferrikaları Marifetiyle Yapılan Harcama Kalemleri

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Bahâ-i Zahire	3.700.000
Mevacib-i mevâlî-i azam ber-vech-i tekaüd ve müderris	600.000
Bahâ-i kirbas	408.750
İştirâ-i hinta ve peksimet	248.250

Tablo 29 Devam

İştirâ-i hinta ve şair	285.200
Ücreti mekariyân-ı şütran ve esterân	70.000
Mühimmat-ı kal'a-i Özi	50.160
Sâir	28.000
İhrâcât-ı lazıme-i iskele-i bab-ı ahır	22.000
Bahâ-i ganem	20.000
Mühimmat-ı hasır	12.000
Navlun-ı sefine (beray-i bargirân-ı sakayân)	8.500
Bahâ-i kirbas-ı penbe	7.500
Tir ve Kemah	6.695
Levazımat-ı bab-ı ahır	5.000
Bahâ-i mîsmar	3.000
Toplam	5.475.055

2.4.1.6. Kethüdâ-i Esban ve Bezzazistan

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi tarafından kethüda-i esban marifetiyle atların yer değiştirme masrafı olarak 3.582.893 akçe harcama yapmıştır.

Bezzazistân kethüdası ise muhallefât ve paranın taşınması nedeniyle 450.960 akçe harcama yapmıştır ve sair harcamaları da eklersek yekûnda 4.955.728 akçe harcama yapılmıştır ve bunun teslimat harcamalarına oranı % 3,44'tür.

Tablo 30.

Esban ve Bezzazistan Kethüdâları Marifetiyle Yapılan Harcamalar

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Tebdil kerde	3.582.893
Sair	921.875
Tebdil kerden-i nakdiye-i çil	400.000
Muhallefât	50.960
Toplam	4.955.728

2.4.1.7. Mîrimîran, Nazır, Emin ve Ağâ

1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre, yukarıda anılan harcama başlıkları altında emin ve nazırlar eliyle yapılan diğer giderler mevcuttur. Buna göre; mîrimîran, nazır, emin ve ağaların marifetiyle yapılan harcama ve ödemelere 3.420.734 akçe verilmiştir ve teslîmât harcamaları içerisinde oranı % 2,38'dir.

Mîrimiranların marifetiyle yapılan ödemeler önceki tarihlerde kendi ihtiyaçlarını karşılamak için alınan karzların (borçların) geri ödenmesidir. Samako nazırı tarafından tersane, tophane, seferi hümâyûn ve sair mühimmat harcamaları yapılmıştır. İstanbul ihtisab emini marifetiyle de deniz yoluyla İstanbul'a gelen zahirenin navlun ücreti verilmiştir. Guraba-i yemin ağası tarafından ise orduya zahire alımı gerçekleşmiştir.

Tablo 31.

Mîrimîran, Nazır, Emin Ve Ağa’lar Marifetiyle Yapılan Harcamalar

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Vilâyet-i Budin neferat-ı kale mevâcib	1.200.000
İştirâ-i zahire	1.000.000
Sair mühimmat	384.734
Mühimmat-ı tersane-i âmire ve tophane-i mamule ve sefer-i hümayûn	384.000
Karz	372.000
Navlun-ı sefine	80.000
Toplam	3.420.734

2.4.1.8. Padişaha yapılan Ödemeler

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden padişahlara cep harçlığı niteliğinde ve padişahın câmi‘-i şerifinde ihtiyaç olması durumunda hizmet eden acemilere ve esirlere yekûn 3.315.424 akçe verilmiştir ve bunların harc-ı hâssa harcamalarına oranı % 2,30’dur.

2.4.1.9. Tamir Masrafları

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden tamir masraflarına toplamda 3.202.077 akçe harcama yapılmıştır. Teslîmât harcamaları içerisindeki oranı % 2,22’dir.

Saray-ı atik’e yapılan masraflar 1.049.115 akçeyle tamir masraflarının % 32,76’sını oluşturmaktadır. İstanbul hisar surlarına, İbrahim Paşa Sarayı’na, İstanbul’da ki acemilere ait olan odalara, Üsküdar’daki bahçeye ve sair binalara yekûn 1.861.030

akçe masraf yapılmıştır ve tamir masrafları içerisinde % 58,12’lik payı oluşturur. Tamir masrafları içerisinde geride kalan % 9,12’lik kısmı oluşturan 291.932 akçe masraf ise Göksu ve Beykoz bahçelerindeki mîri esbanların barınaklarına, yeniçeri odalarına ve oda kapılarına, Enderun’daki acemilerin odalarına, İstavroz bahçesine, mescid-i şerife, matbâh-ı âmireye, sekban fırınına, arslanhâne’ye, ahırın iskele kapısına ve tersanenin çatı tamirlerine yapılmıştır.

Tablo 32.

Tamir Masrafları

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Saray-ı Atik	1.049.115
Hisar Sur-ı İstanbul	680.000
Meremmat Kerde	428.930
İbrahim Paşa Sarayı	428.900
Sair	120.000
Odahâ-i Gılmân-ı Acemiyân-ı İstanbul	103.200
Bağçe-i Üsküdar	100.000
Esbân-ı Mîrî der bahçe-i Göksu ve Beykoz	84.000
Odahâ-i Yeniçeriyân	44.000
Gılman-ı Enderun	40.000
Tecdid kerde	33.000
Bağçe-i İstavroz	30.000

Tablo 32. Devam

Mescid-i şerif Hazret-i Hüdevandigar	20.000
Bâb-ı oda-i Yeniçeriyân	10.000
Matbah-ı Âmire	10.000
Furun-ı Sekbanân	7.000
Arslanhâne	6.712
İskele-i Bâb-ı ahur	5.000
Tersane-i Âmire Çatısı	2.220
Toplam	3.202.077

2.4.1.10. İstanbul Ağası

İstanbul Ağa'sının asıl vazifesi acemi oğlanlarının kumandanlığıydı. İstanbul Ağa'sının bir vazifesi de payitahtın kumandanlığı olduğu gibi bir diğer vazifesi de saray-ı hümayunun yaz kış muhtaç olduğu odunu civâr ormanlardan kestirmek, esnaf ve tüccarın gemilerle getirdikleri odunun bir kısmını narh mucebince satın alıp geri kalanını ahaliye tevzi etmektir.⁷⁸

Merkezî hazineden İstanbul Ağa'sı marifetiyle yapılan masraf yekûnu 2.689.484 akçedir ve teslîmât harcamaları içerisinde oranı % 1,87'dir.

⁷⁸ Mehmet Zeki Pakalın, "İstanbul Ağası", **Osmanlı Tarihi Deyimler ve Terimler Sözlüğü**, C. II, İstanbul: MEB Yayınları, 1946 ; Sertoğlu, s. 164

2.4.1.11. Sergi-i Hümâyûn

Sergi emini ordunun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla o ihtiyaç kalemlerini üreten esnafı bir meydanda  ar ı şeklinde toplayıp bu ihtiyaçların giderilmesi için Pazar ortamı temin ederler; sefer esnasında veya barış zamanında üst ve alt düzey zümrenin mühimmat ihtiyaçlarını ayn  veya nakdî olarak kar ılardı. Yaptığı harcamaların sadrazamın buyrultusu ve defterdarın onayıyla gerçekleştirdi.

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden sergi eminleri marifetiyle yapılan harcamalara 1.935.462 akçe sarf edilmiştir ve teslimât harcamaları içerisindeki oranı % 1,34'd r.

Sergi-i hümâyûn harcamaları içerisinde 100.000 akçe üzeri meblağlar olan bargir, nal, mesamir, sair mühimmat ve ihrâcât harcamalarının yekûnu 1.301.561 akçe olup sergi içerisindeki oranı % 67,25'dir. Harcamalar içerisinde mebla ları 100.000 akçeden a a ı olan kalemlerin yekûnu 633.901 akçe ve sergi harcamaları içerisinde oranı % 32,75'dir.

Tablo 33.

Emin-i Sergi-i Hümâyûn Marifetiyle Yapılan Harcamalar

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Bahâ-i bargir	672.179
Sair Mühimmat-ı ve ihrâcât	512.982
Baha-i nal ve mesamir	116.400
Bahâ-i �air	99.440
Bahâ-i giyah çeken ve �air	73.600
Bahâ-i cev	72.456

Tablo 33 Devam

Bahâ-i esban	65.600
Bahâ-i şütran	60.000
Bahâ-i esterân	48.000
Mühimmat-ı harc-ı rah ve şair ve gayruhu	42.400
Ücreti makariyân-ı esterân	35.000
Bahâ-i raht	26.900
Bahâ-i esterân-ı pâlânî	24.000
Bahâ-i şair ve saman	21.200
Bahâ-i şair ve giyah	16.200
Mühimmat-ı mehterane	12.000
Bahâ-i fûls	10.400
Bahâ-i giyah çeken	7.230
Bahâ-i nal ve mih	6.400
Bahâ-i meşale	5.020
Harc-ı rah-ı bargiran	3.000
Mühimmat-ı bargirhâ	3.610
Bahâ-i maslak	1445
Toplam	1.935.462

2.4.1.12. Furun-ı Sekbanân

Osmanlı Devleti'nde fodla fırını av köpeklerinin yiyecekleri için Fatih tarafından ihdas edilmiştir.⁷⁹ Sekban fırınıda denilen bu fırın için yapılan harcamaların yekûnu 1.255.876 akçedir ve teslîmât harcamaları içerisinde oranı % 0,87'dir.

Sekban fırınına yapılan harcamalar; fırının genel ihtiyaçlarını temin etme, dakik bahası ve deyn ödemeleridir.

Tablo 34.

Kâtib-i Fodla Marifetiyle Sekban Fırını İçin Yapılan Harcama Kalemleri

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
İhrâcât -ı mühimmat-ı furun	1.160.900
Deyn	84.976
Bahâ-i dakik	10.000
Toplam	1.255.876

2.4.1.13. Defterdar

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden eyaletlerdeki defterdarların marifetiyle 1.101.500 akçe harcama yapılmıştır ve teslîmât harcamaları içerisinde oranı % 0,77'dir.

Defterdarlar marifetiyle, kalelerde bulunan neferlerin mevâcibleri, Tuna defterdarının salyânesi, karz (borç) ödemesi ve askerin peksimet ihtiyacını karşılamak için harcama yapılmıştır.

⁷⁹ Sertoğlu, s. 115

Tablo 35.

Defterdar Marifetiyle Yapılan Harcama Kalemleri

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Mevâcib-i neferât-ı kal'a Budin ve gayruhu	750.000
Karz	240.000
Salyâne	99.500
Bahâ-i peksimet beray-i asâkîr-i İslam	12.000
Toplam	1.101.500

2.4.1.14. Mirahur-i Küçük

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi, has ahırda mirahur-i büzürg'den sonra amir olan mirahur-i küçük marifetiyle 897.280 akçe harcama gerçekleştirmiştir ve teslimât harcamaları içerisinde oranı % 0,62'dir.

Mirahur-i küçük marifetiyle sakalara bargir alımı, bunların mühimmatları, mühimmat-ı sair alet, mühimmat-ı ahur ve mühimmat-ı araba-i hâssa harcamaları gerçekleştirilmiştir.

Tablo 36.

Mirahur-i Küçük Marifetiyle Yapılan Harcamalar

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Mühimmat-ı ahur	364.480
Baha-i bargirân	329.800

Tablo 36. Devam

Mühimmat-ı bargirhâ	98.000
Mühimmat-ı alât	90.000
Mühimmat-ı araba-i hâssa	15.000
Toplam	897.280

2.4.1.15. Tamir ve Termim Masrafları

1609-10 tarihli ruznamçe defterinde Osmanlı Devleti merkezî hazinesi tamir masraflarıyla beraber restorasyon anlamına gelen termim masraflarının bir arada bulunduğu maddelerin yekûnu 863.824 akçe tutmaktadır ve teslîmât harcamaları içerisinde payı % 0,60'dır.

Tamir ve termim masrafları içerisinde 696.000 akçe yekûnu olan saray-ı atik ve Rodos kalesine yapılan masraflar bu harcama kaleminin % 80,57'sini oluşturmaktadır. Geriye kalan 167.824 akçe olan tamir ve termim masraflarının % 19,43'ünü hazret-i hüdavendigâr'ın mescidine ve hamamına, Ahırkapıya, İbrahim Paşa Sarayı'na ve sair binalara yapılan masraflardan oluşmuştur.

Tablo 37.**Tamir ve Termim Masrafları**

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Saray-ı Âtik Âmire	546.000
Rodos Kalesi	150.000
Sair Masraf	72.666

Tablo 37. Devam

Mescid-i Şerif-i Hazret-i Hüdavendigâr	57.158
Hamam-ı Hazret-i Hüdavendigâr	25.000
Bâb-ı Âhur	10.000
Saray-ı İbrahim Paşa	3.000
Toplam	863.824

2.4.1.16. Kassabân-ı Meydan-ı Yeniçeriyân

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi yeniçeri kasabaları marifetiyle yeniçerilere et alımı için yekûnda 613.269 akçe harcama yapmıştır ve yekûn teslîmât harcamaları içerisinde % 0,43'lük paya sahiptir.

2.4.1.17. Türbe Mühimmatı

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden Fatih Sultan Mehmet Han hazretlerinin türbesinin ihtiyaçları için türbenin emin-i marifetiyle gerçekleştirilen harcamaların yekûnu 402.339 akçedir ve teslimat harcamaları içerisinde oranı % 0,28'dir. Yapılan harcamalar sair mühimmat, kandil, nân ve lale alımlarıdır.

Tablo 38.

Türbe Emin-i Marifetiyle Yapılan Harcama Kalemleri

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Sair	358.659
Bahâ-i kanadil ve topha-i lale ve gayruhu	11.680

Tablo 38 Devam

Bahâ-i nan	32.000
Toplam	402.339

2.4.1.18. Otağ-ı Hümâyûn

Otağ-ı hümayun Osmanlı hükümdarlarının mükellef çadırlarına verilen isimdir. Bu çadırlarda padişahın her türlü istirahatını temin edecek her şey mevcuttu.⁸⁰

Osmanlı devleti merkez hazinesi otağ-ı hümayun eminleri marifetiyle yapılan harcamalara 394.224 akçe sarf etmiştir ve teslîmât harcamaları içinde payı % 0,27’dir.

Otağ-ı hümâyûn harcamaları; çadır ve perde bahâsı, odaların mühimmatları, çadır mehterlerinin ihtiyaçları ve seferde lazım olan ihtiyaçların alımıdır.

Tablo 39.

Otağ-ı Humâyûn Eminleri Marifetiyle Yapılan Harcamalar

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Mühimmat-ı ihrâcât	174.090
Bahâ-i Perdehâ	85.219
Mühimmat-ı hâssa	49.695
Mühimmat-ı odahâ	48.170
Mühimmat-ı haymehâ-i mehterân ve hazinedarân	23.850
Mühimmat-ı sefer-i hümâyûn	8.400

⁸⁰ Sertoğlu, s. 273

Tablo 36. Devam

Beray-i mehterâne	3.000
Bahâ-i hayme	1.800
Toplam	394.224

2.4.1.19. Kıyafet Masrafları

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi melbûsat (kıyafet) harcamalarına yekûnda 336.470 akçe sarf etmiştir ve teslîmât harcamaları içerisindeki oranı % 0,23'tür.

Melbûsat harcama kalemleri içerisinde yekûnu 230.000 akçe olan Galata ve İbrahim Paşa saraylarında bulunan acemilere alınan câme bahâsı % 68,36'lık bir paya sahiptir. Enderun'daki acemilere, mîrî yabancılara alımı yapılan melbûsat, İbrahim Paşa Sarayı'na alınan peştimal ve veziriazamlar için alınan destmal ve makreme alımlarının yekûnu 136.470 akçe tutmaktadır ve melbûsat harcamaları içerisinde oranı % 31,64 tutmaktadır.

Tablo 40.

Melbusat Harcamaları

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Bahâ-i Câme	230.000
Melbûsat	93.000
Bahâ-i peştimal	10.000
Destmal ve makreme	3.470
Toplam	336.470

2.4.1.20. Arabacıyân-ı Top

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi tarafından kapıkulu ocaklarının piyade kısmından olan büyük topların nakli için teşkil edilmiş top arabacıları ocağına dergah-i âli çavuşları marifetiyle ihtiyaçları olan harcamalar gerçekleştirilmiştir.

Ocağa alımı yapılan kalemlerin yekûnu 319.902 akçe olup teslimat harcamaları içerisinde oranı % 0,22'dir. Gerçekleştirilen harcamalar; top arabası, ham demir, araba için bargir alımı ve sair araba mühimmatlarından oluşmaktadır.

Tablo 41.

Top Arabacılarının Dergâh-ı Âli Çavuşları Marifetiyle Gerçekleştirilen Harcamaları

Harcama Alanları	Yekûn (akçe)
Araba-i top	181.516
Bahâ-i bargir	72.720
Mühimmat-ı araba-i top	52.386
Ahen-i (demir) Ham	13.280
Toplam	319.902

2.4.1.21. Hayyatîn-i Hâssa (Saray Terzileri)

Osmanlı Devleti merkezî hazinesinden hilat terzilerinin başı (ser-hayyatîn-i hilat) marifetiyle padişaha ait hilat ve elbiseleri diken hayyatîn-i hilat ve saraya ait diğer elbiselerle padişah mektuplarının yani namelerin kılıflarını diken hayyatîn-i hâssa

terzilerine⁸¹ lazım olan mühimmat alımına yekûn 266.600 akçe harcama yapılmıştır ve telîmât harcamaları içerisinde oranı % 0,19’dur.

Hayyatîn-i hâssa harcamalarına konu olan kalemler; ibrişim, boğasi, astar, penbe ve şehzadelerin sair mühimmatlarıdır.

Tablo 42.

Hayyatîn-i Hâssa Harcamaları

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Bahâ-i ibrişim, boğasi ve gayruhu	171.800
Bahâ-i ibrişim, boğasi ve astar ve penbe ve gayruhu	42.800
Mühimmat-ı şehzedegân-ı civan	31.000
Bahâ-i boğasi ve penbe ve gayruhu	21.000
Toplam	266.600

2.4.1.22. Tophane-i Âmire

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi tarafından, kapıkulu ocaklarının piyade kısmından olup top dökmek ve top kullanmak üzere iki sınıftan oluşan tophane-i âmire⁸² için tophane emini marifetiyle yapılan harcamalara 246.422 akçe ödenmiştir ve teslîmât harcamaları içerisindeki oranı % 0,18’dir.

Ruznamçe defterinde yapılan harcamalar, Osmanlı donanmasında bulunan gemilerden olan mavnalara, “rıhtenhâ-i tophâ-i cedit” adı altında yeni top dökümüne, topların sağa sola rahat hareket etmeleri için altlarına yapılan kundak bahâsına, sair top ve top mühimmatı alımına sarf edilmiştir.

⁸¹ Sertoğlu, s. 143

⁸² Sertoğlu, s. 341

Tablo 43.

Tophane Emini Marifetiyle Gerçekleştirilen Harcamalar

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Rıhtenhâ-i tophâ-i cedit mavna	117.142
Bahâ-i top	50.000
Mühimmat-ı tophâ-i cedit mavna	38.000
Mühimmat-ı ihrâcât-ı topha-i mamule	18.000
Mühimmat-ı Kayık-ı cedit-i hâssa	9.240
Mühimmat-ı Kundakhâ	7.040
Mühimmat-ı top	6.000
Sair Mühimmat	1.000
Toplam	246.422

2.4.1.23. Kırtasiye Harcamaları

Ruznamçe kayıtlarına göre divan-ı hümâyûnün ihtiyacı olan kırtas, kalem, mürekkep, levha ve rahle alımlarına yekûnda 133.250 akçe sarf edilmiştir ve bu kalemler kırtasiye harcamaları başlığı altında ihrâcât harcamaları içerisinde % 2,77'lik bir paya sahiptir.

Tablo 44.

Kırtasiye Harcamaları

Harcama Kalemleri	Yekûn (akçe)
Bahâ-i kırtas	58.850
Bahâ-i kırtas, kalem, mürekkep	55.200
Bahâ-i levha	14.200
Rahlehâ-i musanna	5.000
Toplam	133.250

2.4.2. Tevcih

1609-10 tarihli ruznamçe defterinde Osmanlı merkezî hazinesinden teşrifat kalemi marifetiyle tevcih adı altında yapılmış olan harcamalar nakden ziyade aynîdir. Bu harcamalar âdet özelliği taşıyıp muhtelif vilayetlere mîr liva ve mîrimiran olarak atananlar ve sadrazam Kuyucu Murat Paşa'nın serdar olarak ordunun başında Doğu'ya sefere gitmesi münasebetiyle kendisine verilen tebrik mahiyetindeki hediyelerden oluşur.

Bu hediyeler kumaş olup; Ankara-i Matla 10 kıt'a, bafta-i surhi 322 ve 24 adet verilen Bafta-i Şami'den oluşmaktadır.

2.4.3. Teşrifat

Osmanlı Devleti merkezî hazinesi tarafından teşrifati kalemiyle saraya gelen elçilere, pişkeş ve destbus'a, cizye gelirini ve irsaliyeleri getirenlere verilen mukabeleler ve sair masrafların yekûnu nakdi 18,180 akçe aynı ise, 15 adet câme, 4 seraser kadife-i pullu ve 1 adet seraser-i İstanbul'dur.

2.2.4. Be-cihet

1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre merkezî hazine harcamaları içerisinde be-cihet ismiyle yer alan gider yekûnu 33.928.883 akçedir; teslîmât harcamaları içerisinde oranı % 19,07'dir ve toplam genel harcamalarda payı ise payı % 7,23'tür. Bu gider türü aslında işlem olarak bakıldığında teslimata benzer, yalnız aralarındaki fark teslîmâtta harcamalar doğrudan emin marifetiyle yapılırken, be-cihette ise bu çoğunlukla işlemler mahsub yoluyla yapılmıştır.

Eda-i akçe ismiyle geçen be-cihet maddelerindeki akçe ödemeleri, hazinenin ve ordunun mühimmat harcamalarını kendi kaynaklarıyla karşılayan kimselere yapılan geri ödemelerden teşekkül ediyordu. Eda-i akçe-i muhallefât ismiyle vefat eden varlıklı kişilerin terekelerine ve ziyade-i cizye-i gebran ismiyle de yabancılardan alınan cizye gelirlerinin fazlalıklarına devlet çoğunlukla ordunun seferde ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ileride ödemek suretiyle el koymuştur. Eda-i akçe yekûnu 12.939.389 akçedir ve be-cihet giderleri içerisindeki oranı % 38,14'tür.

Mevâcib ödemelerinin yekûn tutarı 4.273.434 akçedir ve be-cihet harcamaları içerisinde oranı % 12.60'dır. Ödemelerin içinde hem geçmiş yıllara hem de dönem içine ait kayıtlar mevcuttur ve dergâh-ı âli askerlerine verilmiştir. Geçmiş yıllara ait olan mevâcibler çeşitli mukataa gelirleri tarafından ödenip sonra devlet tarafından bu mukataalara ödeme yapılmıştır, dönem içindekiler ise harçlık özelliği taşımaktadır.

Ordunun et ihtiyacını karşılamak için et alımına ve et alımıyla görevli olan kassabân-ı meydân-ı yeniçeriyân-ı dergâh-ı âli (yeniçeri kasapları) ile bostancıyân-ı hâssaya yekûn 8.279.538 akçe verilmiştir ve be-cihet giderine oranı % 24,40'dır.

Gulâmiye âdeti olarak kapıkulu süvari bölükleri olan sipahi, silahdar, gureba-i yemin ve yesar, ulûfeciyân-ı yemîn ve yesâr'a 4.002.400 akçe verilmiştir. Be-cihet harcamaları içerisinde oranı % 11,80'dir.

Bu bilgiler ışığında be-cihet harcamaları içerisinde eda-i akçe, mevâcib, et ve gulâmiye toplamalarının, be-cihet harcamalarının yekûnuna oranı % 86,94'tür. Be-cihet harcamalarının, kalan % 13,06'lık kısmı da meblağı diğerlerine nazaran düşük

harcamalardan oluşmaktadır ve yekûnu 4.434.122 akçedir. Bu be-cihet harcamalar; sair hazine mühimmatı için 1.453.900 akçe, Davut Ağanın kızı Ayşe Sultanın nikâhında 100.000 akçe mihr-i muaccel olarak verilmesi, hane alımı olarak 55.000 akçe, asitane-i saadete gelen elçilere ziyafet, balık, şair ve giyah harcaması olarak 94.008 akçe, kese bahâsı olarak 23.950 akçe, Enderun'daki acemilere kuşak bahâsı olarak 18.000 akçe, kırtas bahâsı olarak ruznâmçe-i hümayun'a 1.752 akçe, hâssa kayıklarının mühimmatı için 33.950 akçe, Trabzon taraflarına gönderilen bazı yeniçerilere peksimet bahâsı olarak 10.000 akçe, Poladzade Ali Paşa ve ailesine tahsis edilen sarayın kirası olarak 37.800 akçe, Şevval'in birinci günü sadaka-i fitr olarak 10.000 akçe, Enderun'daki odalardan emekli olan gılmanlara çekme bahâsı olarak 76.600 akçe, Enderun'da bevabân ve sefere giden acemilere âdet-i nevbet üzere 200.000 akçe, âdeti zemistânî olarak mehterân-ı hayme'den bazı kimesnelere 3.317 akçe, Avusturya kralına hediye olarak gönderilen otağın bedeli için 120.000 akçe, sefere katılan Enderun'dan acemilere mukabele olarak 250.000 akçe, padişahın cami-i şerifindeki hademelere 40.000 akçe, erz, şair, giyah ve habbe-i küçük bahâsı olarak 94.372 akçe, kaldırım ve hâssa bahçelerinin tamiri için 67.630 akçe, padişahın mühimmatı için 24.122, sadrazam Murat paşa'nın sefere gittiğinde yapılan mühimmat harcaması 47.600 akçe, donanmaya, Enderun'a ve acemilik için verilen çeşitli kumaş alımlarına 253.106 akçe, hayme âdeti olarak saray kapısı ağasına, sefere giden acemilere ve saray ahır ağalarına 212.640 akçe, padişah saraylarının döşemesi için lazım olan mühimmata 426.425 akçe, eski saraya zahire alımı için 220.210 akçe, padişahın câmi'-i şerifinin bina edilmesinden sonra kapıkulu süvarilerine sair mutfak mühimmatı alımı için 68.000 akçe, yeni inşa edilen cami-i şerif'den dolayı kapıkulu süvari birliğine, mühimmatı matbah-ı âmireye ve Enderûn'da yeni inşa edilen binaya kurban adağı için ağnam bahası olarak 491.640 akçe verilmiştir.

2.3. HAZİNE HARCAMALARI III: ÂDET

Âdet harcamaları başlığı altında 1609-10 tarihli ruznâmçe gider defterindeki Osmanlı Devleti merkezî hazine harcamaları yekûnde 5.326.108 akçedir ve yekûn harcamalar içerisinde oranı % 1,15'tir. Bu harcama kaleminde devletin, terfilerde, belli zaman aralıklarında çalışanlarına dağıtılan hediye isimlerinin adı altında - bahârî, zemistânî gibi - hediye ve yardımlar dağıtılması, taltif mahiyetinde yeni Müslüman olanlara ve kendisine verilen görevi başarıyla yerine getirenlere (örnek olarak eyaletlerden eksiksiz getirilen sair gelir yekûnları) nakdi ile ayni yardım ve salyâne ödemeleri belirtilmiştir.

Nev müsellim başlığı altında yeni müslüman olanlara ortalama kişi başına 50 akçe verilmiştir. Toplam da 21.600 akçe ve 59 destar verilmiştir.

Osmanlı Devleti yeniçerilere ve üst düzey memurlarına bahârî ve zemistânî isimleriyle elbise yardımı yapmaktaydı. Bahârî yardımı yeniçerilerden 19 nefere, hazine-i âmire defterdarına, ser etibba-i hâssa efendiye ve Biruni'den bazı efendi ve katiplere verilmiştir. Nakdî olarak verilen bahârî 18.060 akçedir, aynî olarak da; 19 adet câme, 5 adet destar, 1 adet sof, 128 adet çuka, 1 adet kadife ve 128 adet kemhâ verilmiştir.

Devlet tarafından dağıtılan kışlık giyim eşyası olan zemistânî, Anadolu defterdarına, Rumili kadiaskerine, şeyhülislam efendiye, mevcudati ve teşrifati efendilerine, ağa-i ser-mimârân-ı hâssa gibi hâssa ağalarına, saraylardaki kilerlerin sorumlularına, yeniçerilerden ve arpa eminine tâbi bazı kimselere, Enderun'da ve Birûnî'de görevli ağalara verilmiştir. Nakdî zemistânî tutarı 436.923 akçedir aynî ise; 19 adet câme, 35 adet çuka, 2 adet sof, 5 adet çuka-i mor, 1 adet çuka-i âlâ Bursa, 1 adet câme Bursa, 3 adet destar kadife ve 6 adet keten kadife olmak üzere toplamda 72 adet elbise dağıtılmıştır.

Hayme bahâ adı altında çadır bahâsı olarak Enderun'daki gılmanlara 1.571.520 akçe verilmiştir.

Salyâne yıllık olarak verilen maaşlardır. Bunlar nakdî olduğu gibi incelediğimiz dönemde aynî de vardır. Ruznamçe defterinde toplam salyâne ödemesi 409.425 akçedir, aynî ise 4 adet câme verilmiştir. Salyâne ödemeleri, katibân-ı divân-ı hümayûn, hızane-i âmire ve defteri hakanî'ye, ruznamçe-i evvel ve sani'ye, reisü'l-küttâb-ı divân-ı hümayûn'a, muhasebe-i Harameyn, ruznâmçe-i evvel, hızane-i âmire ve muhasebe-i Anadolu şakirdlerine, halifelere, padişah imamına, sakayân-ı Enderun'a, katib-i mehterân-ı hayme'ye, Birun'da bulunan hazine ağasına, emin-i defteri hakanî ve rûsum-ı berâvât'a yapılmıştır.

Âdet-i acemilik bahâsı Enderun'daki gılman ve gulamlara terfiden dolayı verilmiştir. Ödenen toplam âdet yekûnu 176.700 akçedir.

Âdet-i üsküf bahâsı Enderun'daki gılmanlara başlık alımı için yapılan ödemelerdir ve yekûn 94.200 akçedir.

Samur bahâsı yekûn 28.000 akçedir ve etibbâ-i hâssaya, hazreti padişahın imâmına ve şeyhülislâm hazretlerine verilmiştir.

Baha-i Esb ve Tirgeş, at ve yay bahâsı olup seferde yeniçerilere, sipahi ve silahdarlara ve acemilerden sefere katılanlara verilirdi ve bu harcamalar 27.000 akçedir. Bu yekûn içinde 1.200 akçe tutarında Enderun'daki oda-i büzürgdeki hizmetkârlara verilen esb bahâsı da vardır.

Âdet harcamaları içinde yer alan peksimet bahası 50.650 akçedir. Akdeniz ve Karadeniz taraflarına gönderilen cebeci ve topçılarla beraber Trabzon ile Boğdan'dan zahire getiren yeniçerilerin ihtiyacı olan peksimet bahâsıdır.

Âdet olarak dağıtılan Hilat bahâsının nakdî yekûnu 96.600 akçedir, aynî ise 111 adet hilat ve 60 adet câme'dir. Hilat bahâsı; Akdeniz'e donanma ile giden cebeciler ile topçulara, sadrazam ve serdar-ı ekrem Kuyucu Murat Paşa'nın yanında Anadolu'ya sefere giden yine topçulara, cebecilere, top arabacılarına, ser piyadegân ve ser bölükânlara, Anadolu defterdarına ve ruznamçe-i evvele verilmiştir.

Kuşak bahâsı olarak Enderun'daki acemilere 266.000 akçe verilmiştir.

Destar, hayme ve niş bahası ise 288.840 akçedir ve Enderun'daki ağalara ve ağayân-ı azam ismiyle nitelenen büyük ağalara verilen adettir.

Bahâ-i seyishâne isminde verilen âdetin yekûnu 1.200.000 akçedir. Bu âdet yeniçerilerin, sefere hareketten önce odalarının kasa veya sandıklarındaki seyishâne parasıyla, sefer harcamaları olan eşya, erzak ve nakil için odabaşılarının marifetiyle katır ve beygir tedarik etmeleri amacıyla verilen paradır.⁸³

Osmanlı Devleti sarayda görevli bazı ağalara terfiden dolayı ağalık adı altında 93.000 akçelik ihsanda bulunmuştur.

Âdet-i nevbet ismiyle sefere giden Enderun'lu acemilere 100.000 akçe âdet üzere verilmiştir. Bağçe-i hâssa muhasebesi geldiğinden dolayı 6.000 akçe, Enderun'daki acemilerden emeklilere âdet olarak 7.370 akçe ve matbah-ı âmire çalışanlarına âdet-i puşiden ismiyle 160 çuka verilmiştir.

Kırba bahası ismiyle divân-ı hümayun sakalarına âdet-i yardım olarak 5.000 akçe, sadrazam ve serdar-ı ekrem Kuyucu Murat Paşa'yla sefere giden sakalara da âdet üzere 5.000 akçe verilmiştir.

Enderun'daki acemilere âdet üzere kesehâ-i meşin bahâsı olarak 250.000 akçe, İbrahim naibe 14.000 akçe adet-i bürde bahâsı, Boğça bahâsı olarak Sultan Beyazıt'ın torunu Ayşe Sultan'ın kızı Fatıma Sultan'a 3.150 akçe adet verilmiştir. Ehl-i hıref'ten bazı ağalar padişah huzuruna çıkdıklarında padişah tarafından aynî olarak 12 adet câme kendilerine verilmiştir.

Van kalesinde muhafaza görevi ifa eden yeniçerilere 23.070 akçe tutarında yılda bir defa verilen keman bahâsı ile Şam vilayetinin hazinesinin muhafazasında görevlendirilen bazı dergâh-ı âli bevvâblarına istimal ücreti 4.200 akçe âdet üzere verilmiştir.

Mirahur-i büzürge 9.800 akçe, mirahur-i küçük'e 17.000 akçe âdet üzere verilmiştir.

⁸³ İlhan Ayverdi, **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, Birinci Baskı, İstanbul: Kubbealtı Neiriyat, 2005

Ruznâmçe defterindeki âdet başlığı altında nakdî ve aynî yekûnu belirtilen fakat nereye verildiğine dair bir açıklama bulunmayan sair âdetlerin nakdî yekûnu 103.000 akçe, aynî ise 3 adet câme'dir.

Tablo 45.

Âdet harcamaları

Âdet Türü	Yekûn (akçe)	Âdet harcamalarında ki oranı %
Hayme Bahâ	1.571.520	% 29,51
Bahâ-i seyishâne	1.200.000	% 22,53
Âdet-i Zemistânî	436.923	% 8,20
Salyâne	409.425	% 7,70
Destar, hayme ve niş bahâsı	288.840	% 5,42
Kuşak bahâsı	266.000	% 5
Meşin Bahâsı	250.000	% 4,69
Âdet-i acemilik	176.700	% 3,30
Sair	103.000	% 1,93
Âdet-i nevbet	100.000	% 1,88
Hilat bahâsı	96.600	% 1,81
Âdet-i üsküf	94.200	% 1,80
Bahâ-i Ağalık	93.000	% 1,75

Tablo 45 Devam

Bahâ-i Peksimet	50.650	% 0,95
Bahâ-i Samur	28.000	% 0,53
Nev Müsellim	21.600	% 0,41
Baha-i Esb ve Tirgeş	27.000	% 0,51
Keman bahâsı	23.070	% 0,43
Âdet-i Baharî	18.060	% 0,34
Mirahur-i Küçük	17.000	% 0,32
Âdet-i Bürde	14.000	% 0,26
Mirahur-i Büzürg	9.800	% 0,18
Bahâ-i Mütekâid	7.370	% 0,14
Bahâ-i muhâsebe	6.000	% 0,11
Kırba bahâsı	5.000	% 0,09
Adet-i Sakayân	5.000	% 0,09
Ücret-i isti'mal bevvabân	4.200	% 0,08
Boğça bahâsı	3.150	% 0,06
Toplam	5.326.108	% 100

2.4. HAZİNE HARCAMALARI IV: MÜBÂYAÂT

Mevcudatî kalemi marifetiyle gerçekleştirilen mübâyaât devlet tarafından verilecek olan hediye, âdet ve ihsan için yapılmıştır.

Mubâyaat başlığı altında verilen hil'at alımlarının yekûnu 6.342.780 akçedir. Alımı yapılan hilatın çeşitleri ise seraser-i âla ve evsat İstanbul, Amasya ve hayme-i hil'attır. Hilat alımı genellikle hazine-i âmireye yapılmakla birlikte vezirlere, Anadolu defterdarına, cami-i şerife mühimmat-ı dâhiline, Enderun has odadaki acemilere verilecek âdet içinde yapılmıştır.

Ankara sof kumaşının alımına sarf edilen yekûn 117.583 akçedir ve hızâne-i âmireye alınmıştır.

Bafta-i Şam kumaşının yekûn tutarı 610.201 akçedir. Bu kumaş; sefer hazinesine, Enderûn'daki hazineye ve içoğlanlarına alınmıştır.

Devlet hazinesine, Enderun hazinesine, hazreti padişaha, Enderun'daki acemilere ve darüssaadete çuka alımının yekûn tutarı 3.552.567 akçedir. Alınan çuka cinsleri; çuka-i surh, mor, maî, serenk, Londra ve İstanbul'dur.

Padişah türbesi levazımatı, esban-ı atik ve padişahın mühimmat borcu için alınan kadife kumaşının toplam yekûnu 76.680 akçedir. Bir tür post olan Samur alımı da esban-ı atik için alınmış ve toplam tutar 12.000 akçedir.

Enderun'da bulunan acemilere, sefer, devlet ve Enderun hazinelerine, şehzadegân ve darüssaadet için yapılan alımlardan destar alımı 326.570 akçe, atlas 1.713.520 akçe, kemha 230.663 akçe, kutni 353.080 akçe, hazine-i âmirenin genel mühimmatına 101.600 akçe, muşamba ve boğasi 32.130 akçe ve akmişe-i mütenevvî başlığı altında hilat, atlas, kadife, çukayı toplayan kalemin yekûnu 2.855.285 akçedir.

Atlara sorguç ve yapuk alımı için 64.710 akçe ve yeniçeri sancağı için alınan Ankara matla kumaşına 3.480 akçe verilmiştir.

Sair ismi altında toplanan harcama meblağı verilmiş, yalnız hangi çeşit kumaş ve nereye alındığı belirtilmeyenlerin yekûn tutarı 116.448 akçedir.

Tablo 46.

Mübayaât Kalemleri

Mübayaât Türü	Yekûn (akçe)	Mübâyaat harcamalarına oranı %
Hilat	6.342.780	% 38,42
Çuka	3.552.567	% 21,52
Akmişe-i mütenevvi'a	2.855.285	% 17,30
Atlas	1.713.520	% 10,37
Bafta-i Şam	610.201	% 3,70
Kutni	353.080	% 2,14
Destar	326.570	% 1,97
Kemha	230.663	% 1,40
Ankara Sof	117.583	% 0,71
Sair	116.448	% 0,76
Mühimmat-ı hazine-i âmire	101.600	% 0,62
Kadife	76.680	% 0,46
Sorguç ve Yapuk	64.710	% 0,39

Tablo 46. Devam

Muşamba ve boğasi	32.130	% 0,18
Samur	12.000	% 0,07
Ankara Matla	3.480	% 0,02
Toplam	16.509.297	% 100

2.5. HAZİNE HARCAMALARI V: İNÂM

1609-10 tarihli ruznamçe gider defterinde inâm başlığı altında lütfa ve ihsana konu olan giderler toplanmıştır.

İnâm giderleri aynî ve nakdî olarak yapılmıştır. Aynî olarak yapılan yardımlar toplamda 1.491 adettir. Bunlar; 383 adet çuka, İstanbul, Amasya, Bursa, hayme, kutnî ve alaca çeşitleri olmak üzere toplam 980 adet câme, 80 adet atlas, 3 adet sof, 9 adet kadife ve 36 adet destardır.

Nakdî yapılan harcamalar ise 1.579.701 akçedir. Toplam yıllık harcamalara oranı ise % 0,34'tür.

Ruznamçe defterinde inâma konu olan giderler; irsaliyeleri merkeze ulaştıranlara, devlet gelirini gerektiği gibi tahsil edenlere, mülkî âmir olarak terfî edenlere, serdar-ı ekrem ve sadrazam Murat Paşa'yla sefere giden tezkire-i evvele, bazı mehterân-ı hayme'ye, haddadlara, Anadolu defterdarına, bazı bevvablara, divân-ı hümayûn katiplerine, topçu ve cebeci ağalarına, bazı hâssa etibbaina, bazı yeniçerilere ihsanda bulunulması, Murat Paşa'nın emriyle Belgrat'a giden ordunun ihtiyaçları ile sair vilayetlere gönderilen dergâh-ı âli çavuşlarına, bevvâblara harcırah verilmesi, bazı kale neferatına, ağa ve bevvâbına harçlık verilmesi, Erdel ve Özbek elçileriyle beraber Leh kralına gönderilen elçiye harcırah ve teşriflerinden dolayı ihsanda bulunulması,

İslâm’la müşerref olanlara ihsanda bulunulması, huzur-ı âli’ye çıkan ordunun taltif edilmesi, bazı beylerin huzur-ı âli’ye gelip itaatlerini bildirmelerine karşılık iltifata mazhar olmaları, mirahur-i büzürg ve hâssa peykânları gibi hizmetlerini hakkıyla yerine getirenlere devlet tarafından mukabele edilmesi, yeniçeri ağası, silahdar ve sipahi ağalarına âdet üzere her sene düzenli olarak lütufta bulunulması, mürdemânların ve görevleri dahilinde veyahut haricinde şartları ağır olan işleri yerine getirenler “ber vech-i istimâlet” ismiyle gönüllerini almak için lütufta bulunulması, vilayet hazinelerinin merkeze gelmeleriyle onları getirenlere lütufta bulunulması ve câmi-i şerifin temel atımında hazır olan dergâh-ı âli ağalarına hediyeler verilmesi ve câminin hizmetinde bulunan acemilere padişah tarafından tasadduk dağıtılması gibi devlet tarafından yapılan harcamaları içine almaktadır.

SONUÇ

1609–10 tarihli Osmanlı devleti merkezî hazine harcamalarını incelediğimiz bu çalışmamızda harcamalar yarım milyon akçeye yaklaşan bir seyir izlemiştir. 1609–10 malî yılı merkezî hazine harcamaları 464.578.108 akçedir. Kalemler itibariyle mevâcib ödemelerine 263.273.914 akçe, teslîmât harcamalarına 177.889.349 akçe, mübâyaât'a 16.509.297 akçe, âdet harcamalarına 5.326.108 akçe ve inâm harcamalarına da 1.579.701 akçe harcama yapılmıştır.

H. 1016-17 / M. 1608–1609 tarihinde merkezî hazine gider yekûnu 584.142.608 akçedir. Harcama kalemleri yekunları ise; mevâcib 373.071.298 akçe ve teslîmât (ihrâcât dahil) 211.134.980 akçedir.

1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre merkezî hazine harcamaları, 1608-09 yılı hazine harcamalarına oranla % 20 düşüş göstermiştir. Bu durum devletin tasarrufa gitmesinden ziyade uzun süren Avusturya ve İran savaşlarıyla beraber Celali ayaklamalarının etkisiyle artan harcamaların, Avusturya ve İran ile yapılan antlaşmalar ve celali isyanlarının bastırılmasıyla merkezî hazine harcamalarının normal seyrine dönüşü şeklinde yorumlanabilir.

1609-10 tarihli ruznamçe defterine göre merkezî hazine harcamaları içerisinde mevâcib harcamaları % 56, teslîmât harcamaları % 39 oranlarında yer kaplamaktadır ve ikisinin toplamı % 95'i bulmaktadır. Geride kalan % 5'lik kısmı inâm, âdet ve mübâyaât harcamaları oluşturmaktadır.

Mevâcib harcamaları maaş ödemeleri olup kapıkulu taifelerine, saray taifelerine ve kalelerdeki askerlere verilen maaşlardan oluşmaktadır. Teslîmât başlığı altında eminlerin marifetiyle ordunun, sarayın ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılan harcamalar dört bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler; teslîmât, be-cihet, tevcih ve teşrif kalemleridir. İnâm harcamaları lütfa ve ihsana konu olan giderlerdir. Âdet harcamaları terfilerde, belirli sair zamanlarda ve görevini hakkıyla yerine getirme karşılığı gibi yine lütfa konu olan harcamalardır. Mübâyaât ise daha çok âdet ve inam'ın gerekleri olan elbise alımlarının yapıldığı harcama kalemidir.

KAYNAKLAR

Başbakanlık Osmanlı Arşivi. Kamil Kepeci Kataloğu. Büyük Ruznamçe
Kalemi B Bölümü. 1788 Genel Sayılı Defter

Ayverdi, İlhan. **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**. Birinci Baskı. İstanbul:
Kubbealtı Neşriyat 2005.

Barkan, Ömer Lütfi. “ Osmanlı İmparatorluğu Bütçelerine Dair Notlar”. İÜİF.
M, C. 15, Sayı: 1–4. 1953–1954, 238-250.

Bilgin, Arif. **Bursa Hassa Harç Eminliği**. Birinci Baskı. İstanbul: Kitabevi.
2006.

Bostan, İdris. **Osmanlı Bahriye Teşkilatı:17. Yüzyılda Tersâne-i Âmire**.
Ankara: TTK Basımevi. 1992

Çakır, Baki. **Osmanlı Mukataa Sistemi**. Birinci Baskı. İstanbul: Kitabevi.
2003.

Devellioğlu, Ferit. **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**. 20. Baskı.
Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları. 2003

Genç, Mehmet ve Erol Özvar. **Osmanlı Maliyesi Kurumlar ve Bütçeler**.
Birinci Baskı. İstanbul: Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi.
2006.

Grisswold, William. **Anadolu’da Büyük İsyan**. İkinci Baskı. İstanbul: Tarih
Vakfı Yurt Yayınları. 2003.

Halaçoğlu, Yusuf. **Osmanlılarda Devlet Teşkilatı Ve Sosyal Yapı**. Ankara:
Türk Tarih Kurumu Basımevi. 1991.

- Hammer, Joseph. **Büyük Osmanlı Tarihi**. çev. Mümin Çevik ve Erol Kılıç. İstanbul: Üçdal Neşriyat.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin. **Osmanlı Devleti Ve Medeniyeti Tarihi**. İstanbul: İrcica. 1994.
- İnalcık, Halil ve Donald Quataert, **Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi 1600–1914**, İstanbul: Eren Yayıncılık. 2004.
- İlgürel, Mücteba, “Acemi Oğlanı”. **TDV İslam Ansiklopedisi**. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı, 1988.
- İpçioğlu, Mehmet. “Bir Osmanlı Bütçesi Örneği: 1622 Tarihli Ruznamçe Defteri”. Basılmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi SBE. 1996
- Pakalın, Mehmet Zeki. “İstanbul Ağası”. **Osmanlı Tarihi Deyimler ve Terimler Sözlüğü**. İstanbul: MEB Yayınları. 1946.
- Özcan, Abdulkadir. “Osmanlı Devleti’nin Askeri Yapısı”. **Türkler Ansiklopedisi**. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. 2002.
- Özvar, Erol. “Rum Eyaletine Ait H. 1043–44/ M. 1634–35 Tarihli Bütçe’nin Tahlili”. **Osmanlı Ansiklopedisi**. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. 1999.
- Özvar, Erol. **Osmanlı Maliyesinde Malikâne Uygulaması**. Birinci Baskı. İstanbul: Kitabevi 2003
- Özbilgen, Erol. **Bütün Yönleriyle Osmanlı**. Birinci Baskı. İstanbul: İz Yayıncılık. 2003.
- Sahillioğlu, Halil. “1524–1525 Osmanlı Bütçesi”. İÜİF. M. C. 41. Sayı:1–4. 1985, 415-447.
- Sahillioğlu, Halil. “Ruznâmçe”. **Tarih Boyunca Paleografya Ve Diplomatik Semineri Bildiriler**. 30 Nisan-2 Mayıs 1996, 113-139.

- Sahillioğlu, Halil. “Yemen’in 1599-1600 Yılı Bütçesi”. **Yusuf Hikmet Bayur’a Armağan**, Ankara: TTK Basımevi. 1985.
- Sertoğlu, Midhat. **Osmanlı Tarih Lugatı**. İkinci Baskı. İstanbul: Enderun Kitabevi. 1986.
- Tabakoğlu, Ahmet. **Türk İktisat Tarihi**. 6. Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları. 2003.
- Tabakoğlu, Ahmet. **Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi**. Birinci Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları. 1985.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. **Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları II**. 3. Baskı, Ankara: TTK Basımevi. 1988.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. **Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı**. 3. Baskı. Ankara: TTK Basımevi. 1988.
- Yıldız, Hakkı Dursun. **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi**. İstanbul: Çağ Yayınları. 1989.

EKLER

Ek-1. Ruznamçe Defterinde Geçen Terimler ve Anlamları

Terim	Anlamı
Ahen	Demir
Alufe	Ot, yulaf
Ameden	Gelmek
Asel	Bal
Atlas	İpekten sık dokunmuş, yüzü parlak daima düz renkli kumaş
Bahârî	Yazlık
Bafta-i Surhî	Kırmızı renkte dokunan kumaş
Bafta-i Şamî	Şam'da dokunan kumaş
Bargir	Beygir
Berây	İçin
Berf	Kar
Bezzâzistân	Esnaf çarşısı
Boğasi	Astarlık ince bez
Bostancıyân	Padişah saraylarını korumak ve saray bahçelerine bakmakla görevli olan kimseler
Bulgarî	Öküz derisinden yapılmış el kırbası
Bürde	Hırka
Büzürg	Büyük

Ek-1 Devam

Câme	Elbise, çamaşır ve giyecek şey
Cev	Arpa
Çekme	İş yaparken üste giyilen geniş pantolon, şalvar veya tulum biçiminde ki giyecek
Çuka	Çuha da denilen bu kumaş yünden dokunmuş, tüysüz, ince ve sık düz kumaş
Dakik	Un
Destar	Sarık
Destbus	El öpme
Destmal	El ve yüz silmeye yarayan mendil, peşkir, yağlık
Deyn	Borç
Düval	Üzengi kayışı
Eda	Ödeme
Efsar	Yular
Erzen	Darı
Esârî	Esirler
Esb	At
Esban	Atlar
Estâr	Perde, örtü

Ek-1 Devam

Esterân-ı Palânî	At için bir çeşit örtü imal edenler
Etibba	Doktorlar
Fodla	Eskiden imaretlerde fakirlere, medreselerde talebelere ve görevlilere, yeniçeri ocaklarında askerlere dağıtılan, kepekli undan yapılmış pide şeklinde yassı ekmek
Fûls	Düşük değerde bakır sikke, ufak para
Ganem	Koyun
Gebrân-ı Mîrî	Osmanlı tebaasından olan ecnebi/yabancı
Gebran	Müslüman olmayanlar
Gendüm (Kendüm)	Buğday
Gerdel	Ağaçtan ve köseleden yapılmış, altı üstü aynı genişlikte su veya süt kovası
Gevan	Öküzler
Gılman	Padişah sarayında hizmet gören gençler
Giriban	1. elbise yakası, 2. bir çeşit gömlek
Giyah	Ot
Giyah Çeken	Ot çeken
Gulâmiye	Cizye tahsili işiyle uğraşan kapıkulu askerlerine cizye başına kendilerine belirli bir miktar ödenen ücret, daha sonra bu iş üzerlerinden alınınca bunlara aidat yerine bağlanan ücret

Ek-1 Devam

Gulam	Harplerde alınan erkek esir
Güherçile	Barut ve patlayıcı madde yapımında kullanılan oksitleyici, potasyum nitrat
Güş	Et
Habbe	Küçük tane, buğday, arpa vb tahıl tanesi
Haddâd	Demirci
Hayme	Çadır
Harc-ı Rah	Yol ihtiyaçları için yolluk
Harir	İpek
Hâssa	Saray
Hâssa Peykanları	Saray habercileri
Haşep	Kereste imalinde kullanılan kalın ve kuru ağaç
Hayme Gevan ve Keşan	Çadır çeken öküzler
Hazef	Çanak, çömlek
Hınta	Buğday
Hilat	Kaftan
Huşk	Kuru (gıda)
Hüdavendigâr	Hükümdar
Iskarlat	Parlak ve çok kırmızı renkli Venedik çuhası

Ek-1 Devam

İstâbl-ı Âmire	Saray ahır
İbrişim	Bükülmüş ipekten iplik
İrsâliye	Merkeze getirilen / gönderilen mukataa bedelleri ve bazı paralar
İştirâ	Satın alma
Kâh Bahâ	Saman bahâsı
Karz	Borç
Kebe	Kalın keçeden yapılmış hayvan örtüsü veya çoban kepenegi
Keman	Yeniçerilere, acemi oğlanlarına, bostancı ve cebecilere senede bir defa verilen yay parası
Kemhâ	Düz ve desenli dokunan makbul eski bir ipek kumaş çeşidi
Kese	Bazı şeylerin içine konduğu kumaş veya meşin kılıf
Kıbtıyân	Mısır'ın yerli halkı
Kırtas	Kağıt
Kiler	Yiyecek ve içecek koyulan mahzen, anbar, oda
Kirbas	Ham bez
Keşti	Gemi
Kösele	Büyük baş hayvanların ayakkabı, çanta, koşum vb.yapımında kullanılan işlenmiş deri

Ek-1 Devam

Kozak	İçine padişah ve emirlerinin, antlaşmaların konulduğu
Kutni	Pamuklu
Levha	Üzerinde yazı veya resim olan taşınabilir düz nesne
Mai	Mavi
Makiyan	Tavuk
Makrama	Kenarları işlemeli peşkir, elbezi, havlu
Maslakhâ	Su borusu, yalak ve su yolları üzerinde toplanan suyun borularla çeşitli yönlerde dağıtıldığı küçük havuz
Mast	Yoğurt
Matbah-ı Âmire	Saray mutfakları
Mavna	Limanlarda kıyı ile gemiler arasında yük taşımak için kullanılan büyük kayık, güvertesiz tekne
Melbûsat	Elbise
Mesamir	Çivi, mih
Meşin	Tabaklanmış ve sepilenmiş vb. hayvan derilerinin kalitesi düşük olanı
Meşk	Kırba
Mevâcib	Maaş ödemesi
Mirahur	Ahır

Ek-1 Devam

Mirahur-i Büzürg	Saray ahırlarının ağası
Mirahur-i Küçük	Saray ahır ağasının yardımcısı
Mîri	Devlete ait olan, devlet malı
Mîrimirân	Beylerbeyi
Mîrliva	Sancak beyi
Mücrim	Suçlu
Muhâllefât	Ölmüş bir kimsenin geride bıraktığı şeyler, tereke
Mukâbele	Karşılığını verme
Mürdemân	Ölmüş, ölümler
Müteferrika	Padişah, sadrazam vb.nin hizmetinde bulunan ve verdikleri emirleri yerine ulaştıran görevli
Mütekaid	Emekli
Nân	Ekmek
Nev	Yeni
Nevbet	Nöbet
Niş	İğne
Peksimet	Dilimler halinde kesildikten sonra ısıtılmak suretiyle gevrek duruma getirilerek uzun süre dayanması sağlanan ktır ekmek

Ek-1 Devam

Penbe	Pamuk
Pişkeş	Hediye armağan
Piyaz-ı Arpacık	Soğan
Puşiden	Örtü
Rah-ı Âb	Suyolu
Raht	At takımı, koşum takımı
Resen	İp, halat, urgan
Revgan	Yağ
Revgan-ı Zeyt	Zeytinyağı
Salyâne	Devlet memurlarına verilen yıllık maaş
Samur	Yumuşak ve ince tüylü bir hayvan postu
Saray-ı Atik	Eski saray
Serenk	Çiçekli benekli veya düz olarak ve sırma yerine sarı ipek kullanılan dokunan eski ipekli kumaş
Serraç	At takımları, eyer ve koşum yapan ve satan kimse
Sof	İnce yünlü kumaş
Sorguç	Başlıkların ön tarafına tüyden yapılmış süs
Şair	Arpa
Şem'i Asel	Bal mumu

Ek-1 Devam

Şîr	Süt
Şütran	Deve çobanı
Şütran Mâde	Dişi deve
Şütürbân	Deve çobanı
Tabe	Tava
Tabh	Pişirme, pişirilme
Tasadduk	Sadaka
Tereke	Miras
Tetimme	Bir şeyin eksikliği tamamlamak için o şeyden katma
Tir	Ok
Üsküf	Başlık, serpuş
Yapukhâ	Atlara örtülen bir çeşit örtü
Yemîn	Sağ
Yesâr	Sol
Zemistânî	Kışlık
Zevvâkin	Padişahın yemeklerinin tadına bakan kimseler, çeşnigirler

Ek-2 Osmanlı Devleti Merkez Hazinesi Giderleri İçerisinde Yer Alan Teslimat ve İhracat Harcamalarını Yapan Eminlerin Listesi ve Kurumu

Ahmet Çavuş an çavuşan-ı dergâh-ı âli
Ahmet Efendi emin-i binâ-i sukufhâ-i Tersane-i âmire
Ahmet Paşa mir-i mirân-ı Vilâyet-i Mostar
Ali Ağa ser-hayyatîn-i hâssa
Ali Çavuş an çavuşân-ı dergâh-ı âli be-cihet-i mühimmat-ı kal'a-i Özi
Ali Çavuş mir-i yörükân-ı Tanrıdağı
Ali Efendi emin-i harc-ı hassa-i mahmiyye-i Galata
Ali Paşa mîrimîrân-ı sabık Adana
Ali Paşa mîrlivâ-i vilâyet-i Silistre
Ataullah Çavuş an çavuşân-ı dergâh-ı âli nazır-ı Samako
Baba Mehmet Ağa an müteferrikân dergâh-ı âli emin-i çuka-i yeniçeriyân-ı dergâh-ı âli be-cihet-i mühimmat-ı çuka-i
Brekodi ve Aydanos sürücüyân ağnam an kaza-i Manastır ve Cumapazarı ve Previşte
Derviş emin sergi-i hümâyûn der sabık
Derviş ser-bölük-i arabacıyan-ı top emini sabık sergi-i hümâyûn
Fazlı Efendi emin-i sabık harc-ı hâssa-i mahmiyye-i Galata
Hacı Hızır an rüesâ-i hâssa
Hafız Efendi defterdâr-ı hazine-i Tuna

Ek-2 Devam

Halil Ağa an zevvâkin-i dergâh-ı âli emini sabık matbâh-ı âmire
Halil Ağa ser-çavuşân-ı dergâh-ı âli der sabık
Halil Ağa ser-hayyâtin-i hilat
Hamza Çavuş an çavuşân-ı dergâh-ı âli
Hasan Çavuş an çavuşân-ı dergâh-ı âli emin-i türbe-i merhum Mehmet Sultan Han
Hasan emin-i Tophâne-i Mamure
Hasan Kaimmakam emin-i harc-ı hâssa-i mahmiyye-i Galata
Hasan ser-sakayân-ı yeniçeriyân dergâh-ı âli
Haydar Ağa be-cihet-i bahâ-i ağnam
Hüseyin Bey Kaimmakam emin-i harc-ı hâssa-i mahmiyye-i Galata
Hüseyin Emin-i Otağ-ı Hümâyûn
İbrahim Ağa an zevvâkîn-i dergâh-ı âli emini matbâh-ı âmire
İbrahim Ağa emin-i sabık çuka be-cihet-i mühimmat-ı çuka
İbrahim Ağa müteferrika-i dergâh-ı âli
İbrahim emin-i kirbas yeniçeriyân-ı dergâh-ı âli
İsa Efendi Arpa Emmini
Kalendar Efendi defterdârı şıkk-ı sani
Kalendar Efendi emin-i bina-i cami-i şerif hazreti padişah

Ek-2 Devam

Kalendar Efendi emin-i sabık harc-ı hâssa-i mahmiyye-i İstanbul
Kasım Efendi emin-i sabık harc-ı hâssa-i mahmiyye-i İstanbul
Kasım Efendi kâtib-i Fodula sabık
Koca Ali Çavuş Kethudâ-i der Ali paşa mîrimîrân-ı vilâyet-i Budun be-cihet-i mevâcib-i neferat-ı kıl'a-i Budin ve gayruhu
Kurt kethudâ ve Mustafa Ahmet ve Sarı Hüseyin an kassabân-ı meydân-ı yeniçeriyân dergâh-ı âli
Mahmut Ağa emin-i sabık Arpa
Mahmut Ağa ser-arabacıyân-ı top
Mahmut Çavuş emin-i ihtisab-ı mahmiyye-i İstanbul
Mahmut Efendi emin-i harc-ı hassa-i mahmiyye-i İstanbul
Mehmet serrâcîn-i hassa ve emin-i sergi-i hümâyûn
Mehmet Ağa an zevvâkin-i emini sabık matbâh-ı âmire
Mehmet Ağa be-cihet iştirâ-i zehâir
Mehmet Efendi defterdâr-ı sabık be-cihet-i mühimmat-ı tabh kerde peksimet
Mehmet Ağa-i İstanbul be-cihet-i mühimmat-ı tetimme-i hassa
Mehmet Ağa müteferrika
Mehmet Efendi be an akçe-i hazreti Ahmet paşa be Hoca Muslihuddin bac-ı Belgrad karz dâde bud ve berây-i mevâcib-i neferat-ı eyalet-i Budin

Ek-2 Devam

Mehmet Çavuş an çavuşân-ı dergâh-ı âli nazır-ı araba-i top
Mehmet Kâtib-i çuka-i yeniçeriyân-ı dergâh-ı âli
Mehmet Katib-i fodula be-cihet-i mühimmat-ı furun-ı sekbanân
Mevlânâ Bahâddin Efendi kâdî-i Tırhala ... be-cihet-i bahâ-i ağnam berây-i matbâh-ı âmire
Mustafa Çavuş an çavuşân-ı dergâh-ı âli
Mustafa Çavuş be-cihet-i tamir kerde-i İskele-i Dil
Mustafa Çavuş emin-i çuka-i yeniçeriyân-ı dergâh-ı âli
Mustafa Efendi Kâtib-i sabık-ı fırın-ı Sekban
Mustafa Kethudâ-i arabacıyân-ı top
Mustafa Kethudâ-i bezzazistân-ı atik
Mustafa Kethüdâ-i Esbân-ı Atik
Mustafa Efendi defterdar-ı Anadolu
Nasuh Çavuş kethudâ-i Mehmet Efendi Defterdar-ı Belgrat
Ömer Ağa-i İstanbul becihet-i mühimmat-ı ihrâcât-ı tetimme-i hâssa
Ömer Ağa mirahur-i Küçük
Rıdvan Çavuş an çavuşân-ı dergâh-ı âli
Salih an arabacıyân-ı top sabık

Ek-2 Devam

Sinan Paşa mîrimîrân-ı vilâyet-i Haleb
Süleyman an cemaat-i Solakân-ı dergâh-ı âli
Şaban Çavuş an çavuşân-ı dergâh-ı âli emin-i ganem ordu-yu hümâyûn
Yahya Efendi emin-i harc-ı hâssa-i mahmiyye-i İstanbul
Yusuf Varna korucu an cemâât-i yeniçeriyân dergâh-ı âli ki iştirâ-i hinta ve şair berây-i mühimmat-ı asker-i mansure der sefer-i hümâyûn
Yıldırım Ağa müteferrika-i dergâh-ı âli be-cihet-i mühimmat-ı tamir ve termim kerde-i ve kal'a-i Rodos

Ek-3. Tüm Ruznamçe Defterinde Adı Geçen İsimler Ve Kurumları

Abdi halife sipahi
Abdullah an şakirân-ı hızane-i âmire
Abdullah Efendi defterdarı şıkı evvel
Abdurrahman bevvâb
Abdülkerim Efendi hatib-i sultan bayezid han
Ahmet Ağa ser-bevvâbin-i dergâh-ı âli
Ahmet Ağa ser-bevvâbin-i hazreti müřarünileyh
Ahmet an kâtibân-ı divân-ı hümâyûn
Ahmet Bey mim sâni-î defterdâr-ı Tuna
Ahmet Çelebi kâtip
Ahmet Efendi mukabele-i der sabık
Ahmet Efendi mukata'â-i İstanbul
Ahmet Efendi an ruznamçe-i hazreti Ahmet Paşa
Ahmet Efendi teřrifatı
Ahmet halife-i varidatı evvel
(Hafız) Ahmet Paşa
Ahmet Paşa el-vezir
Ahmet mır voynugân

Ek-3. Devam

Ali Ağa nazır-ı mukata-i
Ali Ağa ser hayyâtin-i hassa
(Piri) Ali Çavuş an Çavuşan-ı dergâhı âli
Ali Efendi mukabele-i
Ali Efendi rużnamçe-i sâni
Ali şakird rużnamçe-i evvel
Ali Efendi mukata-i Avlonya
Ali hayyâtin-i hassa
Ali mültezim beytûlmal-i hâssa-i mahmiyye-i İstanbul
Bekir Efendi mukabele-i
Cafer Paşa mîrimiran Kıbrıs
Derviş an kâtibân divân-ı hümâyûn
Derviş ser bölük arabacıyân-ı top sergi-i ordu-yu hümâyûn
Dilaver Ağa ser zevvâkin- dergâh-ı âli
Fatıma Hatun duhter-i Hakim geylani
Fazlı Çavuş tabi-i hazreti Davut Paşa
Fazlı Efendi emin-i sabık harc-ı hâssa-i mahmiyye-i Galata
Fazlullah Efendi kaimmakam defterdârı Anadolu sabık

Ek-3 Devam

Fazlı Çavuş tabi-i hazreti Davut Paşa
Fazlı Efendi kaimmakam emini tersane sabık
Halil Ağa zevvâkin-i emin-i sabık
Halil Ağa ser-Çavuşân-ı dergâh-ı âli der sabık
Halil Çelebi emin-i darüddarb
Halil kâtib esban-ı mükemmel
Halil Çelebi biraderi kethüdâ-i hazreti Mustafa Paşa
Fethullah Halife-i Mekke
Hasan Abdullah an tersane
Hasan Abdullah an ser-bölükânı topcıyânı
Hasan sefer an silahdarân
Hasan Çavuş emin-i ganem
Hasan emin-i tophane
Hasan Çavuş an Çavuşân-ı dergâh-ı âli emin-i bina-i türbe-i şerif merhum ve mağfurunleh Sultan Mehmet Han
Hasan Bey an ebnâ-yi sipâhiyân emin-i otağ-ı hümâyûn
Hasan Çavuş gureba-i yesâr müteveffâ şude
Hasan Çavuş tabi-i hazreti sadrâzam
Hasan Ağa ser-sekbanân-ı divânı hümâyûn

Ek-3. Devam

Hasan bey alemdar hazreti Habiballah
Hasan emin-i otağ-ı hümâyûn
Hasan reis
Hasan Ağa kethudâ-i bevvâbin-i hazreti sadrâzam
Hasan şakird mukabele-i piyade tabi-i Bekir Efendi
Hasan halife-i şakird mukabele-i
Hasan ser-sekbanân
Hasan Ağa nazır-ı Felibe
Hasan Ağa nazır-ı mültezim mukata'ât çeltük enhar Filibe
Haşim Çelebi kâtib-i cizye
Haşim Çelebi kâtib-i arabacıyân-ı Top
Haydar Şerif tabi-i harc-ı hâssa-i
Haydar Paşa an hızane
Hüseyin Çavuş tabi-i hazreti Haydar Paşa
Hüseyin katib-i tersane
Hüseyin an ebnâ-yi sipâhiyân emin-i otağ-ı hümâyûn
Hüseyin kaimmakam emin-i cev hâssa-i mahmiyye-i Galata
Hüseyin Çavuş matbâh-ı âmire

Ek-3 Devam

Hüseyin ser-muhzır-ı yeniçeriyân-ı dergâh-ı âli
Hüseyin Çelebi kaşıkçı
Hüseyin Ağa ser-bevvâbin-i hazret-i sadrâzam
Hüseyin Ahmet cami-i cizye
Hüseyin Efendi kâtibân-ı divân
Hüseyin Çelebi kaşıkçı
Hüseyin Ahmet cami-i cizye
Hüseyin Çavuş emin-i ganem
Hüseyin halife-i muhâsebe-i evvel
Hüseyin kâtibi tersane
Hüseyin Efendi mukataa-i Burusa
Hüsrev Efendi kadı-i Florine
İbrahim Ağa zevvâkin-i dergâh-ı âli
İbrahim Ağa müteferrikâ emin-i çuka-i yeniçeriyân
İbrahim Ağa kethüdâ-i bevvâban
İbrahim Çavuş an Çavuşânı dergâh-ı âli
İbrahim bin Mehmet emin-i beytülmal-i hâssa
İbrahim Efendi tezkire-i sabık şikk-ı evvel

Ek-3. Devam

İbrahim Çelebi an ebnâ-yi sipâhiyân
İbrahim Ağa ser bevvâbân
İbrahim emin-i kirpas yeniçeriyân-ı dergâh-ı âli
İbrahim Ağa mütevellî-i evkaf merhum Sultan Süleyman
İbrahim Efendi mukataa-i maden
İbrahim Ağa mirahur-i evvel
İsa Efendi emin-i cev
İsak Yahudi
İsmail Efendi mukata-i evvel
Kalendar Efendi defterdârı şıkk-ı evvel
Kalendar Efendi emin-i sabık harc-ı hassa-i mahmiyye-i İstanbul
Karakaş zımmi
Kasım Efendi muhâsebe-i cizye
Köse Hacı reis Çavuş-u tersane
Kurt Efendi mevcûdatî
Mahmut Ağa müteferrika-i dergâh-ı âli kâtib-i maliye
Mahmut Ağa zevvak emin-i sabık cev
Mahmut Mehmet Efendi reisü'l-küttâb divân-ı âli

Ek-3. Devam

Mahmut Çavuş emin-i ihtisab
Mahmut Çelebi kâtibi evkâf-ı Rüstem Paşa
Mahmut Paşa defterdarı sabık
Mahmut Çavuş an Çavuşân-ı dergâh-ı âli
Mahmut Şakird muhasebe-i Anadolu
Mahmut Efendi mukata-i Ağriboz
Mahmut Çavuş an Çavuşân-ı dergâh-ı âli
Mehmet an kâtibân-ı defter-i hakani
Mehmet an ebna-i sipahiyan
Mehmet Bey mim sani-i evvel
Mehmet Bey an ebna-i sipahiyan
Mehmet Efendi defterdarı vilâyet-i Anadolu
Mehmet kâtibi fodula furun-ı sekban
Mehmet Efendi teşrifatî
Mehmet Çavuş tabi-i Kadiasker Rumili
Mehmet Bey mim sâni-i şikk-ı evvel
Mehmet Ağa-i yeniçeriyân-ı dergâh-ı âli
Mehmet Çavuş tabi-i hazreti Mehmet Paşa

Ek-3. Devam

Mehmet Ağa emin-i sabık rüsum-u divân
Mehmet Efendi mevcudatî
Mehmet Çavuş emin-i mültezim
Mehmet teberdarân hazreti Mustafa Paşa
Mehmet Efendi mukabele
Mehmet Paşa mîrimîrân vilâyet-i Mısır
Mehmet Ağa-i ulûfeciyân-ı yesâr
Mehmet Efendi kâtib-i yeniçeyân
Mehmet kâtib-i şütran
Mehmet Efendi mukataa-i hâssa
Mehmet Çavuş mütevellî-i evkâf
Mehmet Ağa ser bevvâbân-i hazreti Mustafa Paşa
Mehmet Ali sekban an şakirân-ı ruznamçe-i evvel
Mehmet Efendi defterdâr
Mehmet Ağa ser bevvâban-ı hazreti Murat Paşa
Mehmet Efendi mukata-i kassabiye
Mehmet Çelebi kâtibi Anadolu
Mehmet Efendi emin-i cev

Ek-3. Devam

Mehmet Çavuş mütevellî-i evkâf
Mehmet Efendi teşrifatî
Mehmet Ağa-i yeniçeriyân dergâh-ı âli
Mehmet Ağa ser bevvâbân-i hazreti Mehmet Paşa kaimmakam hazreti sadr-ı âzam
Mehmet kâtip an katibân-ı divan-ı hümâyûn
Mehmet kethudâ-i kilar
Mehmet Bey müteveffâ tabi-i hazreti sadrâzam
Mehmet Bey mim sâni-i cizye
Memiş Paşa
Mevlana Es'ad Efendi kadiasker Rumili
Mevlana şeyh Hasan Efendi vaaz-ı Ayasofya-i kebir
Mişon Yahudi
Muammer Ağa an hızzane-i âmire
Murat Ağa emin-i rüsum-u mezbur
Musa bevvâb mütevellî-i evkâf-ı Haseki Sultan
Muslihiddin Subaşı
Mustafa yeniçeri
Mustafa Çelebi kethüdâ-i esbân atik

Ek-3. Devam

Mustafa Ağa mîr kıbtîyân-ı Rumili
Mustafa Mehmet Şakird tezkire-i şıkk- evvel
Mustafa Ağa kethudâ-i hazreti şeyhülislam
Mevlana Abdulaziz kadı-i asakiri rumeli
Mustafa Bey tabî-i Ali Paşa mîrmîrân-ı Erzurum
Mustafa Bey mim sâni-i şıkk-ı evvel
Mustafa Ağa nazır-ı kıbtîyân
Mustafa Bey mim sâni-i evvel
Mustafa Ağa emin-i rûsum-u mezbûre der sabık
Mustafa Çelebi kethudâ-i esbân atik
Mustafa Ağa emin-i rûsum-u beravât ve kâtib rûsum-u mezbûre
Mustafa Bey mir kıbtîyân
Mustafa Ağa mir kıbtîyân-ı vilâyet-i Rumili
Mustafa Ağa nazır-ı kıbtîyân
Mustafa Çavuş balcızâde
Mustafa Ağa ser-hazin Birûni
Mustafa Çelebi kethudâ-i esbân atik
Müsli kethudâ

Ek-3. Devam

Nasuh Efendi muhâsebe-i Rumili
Nasuh Efendi muhâsebe-i evvel
Nasuh Çavuş kethüdâ-i Mehmet Efendi defterdâr-ı Belgrat
Osman Ağa ser bevvâbiân-ı hazret
Osman Efendi emin-i şehir
Osman Efendi mukata-i Hameyn-i Şerifeyn
Osman Ağa ser-hazine-i Enderûni
Osman Bey kâtib-i mehterân-ı hayme
Ömer Ağa-i İstanbul
Ömer Ağa mirahur-i Küçük
Ömer Ağa kethudâ-i hazreti sadrâzam
Ömer Çelebi kâtib-i maliye
Pervane Ağa ser-tabbahîn-i hâssa
Rağıb kethüdâ-i Sultan hazreti Haydar Paşa
Salih halife kaimmakam
Süleyman Ağa müteferrika
Süleyman Ağa tersane-i âmire
Süleyman Çelebi mukata-i İstanbul

Ek-3 Devam

Şakir hoca
Tevfik Paşa an hızane-i âmire
Ümmü Hatun tabi-i harc-ı hâssa
Yahya Efendi kadıasker Rumili der sabık
Yakup Efendi kadı-i Kefe
Yusuf Süleyman an ulufeciyân-ı yemin
Yusuf Bey ser-bölük mehterane hayme
Yusuf Ağa-i ebnâ-yi sipâhiyân dergâh-ı âli

Ek-4. Osmanlı Devleti Merkezi Harcamalarını Karşılmak İçin Tahsis Edilen Gelir Kalemleri

an âdet-i ağnam müslümanan
an akçe-i ahâlî-i kârye
an akçe-i avarız mensûhâ-i
an akçe-i avarız nâhiye-i Gemlik
an akçe-i bedel-i tımar
an akçe-i bedeliyye-i ağnam cezire-i Limni
an akçe-i iskele-i Antalya
an akçe-i mahsûl-ü kesim-i patrik
an akçe-i muafân
an akçe-i mukata'ât-ı vilâyet-i Diyarbekir
an akçe-i resm-i ağıl
an akçe-i taahhüd-ü Sürüciyân
an akçe-i rûsum-u taife-i yörükân
an akçe-i tefavût hasenat ve akçe
an bahâ-i muhallefât
an bakiyye-i cizye
an bedel-i ağnam maktu
an bedeli kürekçiyân

Ek-4. Devam

an bedel-i makari
an bedeli nüzul
an bedel-i sürsat
an bedeli sürücüyân
an bedel-i tımar-ı zeamet
an bedel-i tımarhâ
an beytûlmali hâssa
an cizye-i Çirmen
an cizye-i evkâf
an cizye-i gebran
an cizye-i İlbasan
an cizye-i Karadağ
an cizye-i Karetine
an cizye-i parekende-i taife-i ermeniyân
an cizye-i parakende-i Anadolu
an cizye-i yahudiyân
an cizye-i Zihne
an çeltük enhar

Ek-4. Devam

an gümrük-� iskele-i �zmir
an gümrük-� �stanbul
an ihtisab-ı mahmiyye-i �stanbul
an k�st-ı mukâta'a-i a�nam
an k�st-ı mukâta'a-i bac pazar-ı esb
an k�st-ı mukâta'a-i boyahâne
an k�st-ı mukâta'a-i cendere ve simsariye
an k�st-ı mukâta'a-i �iftboz�n
an k�st-ı mukâta'a-i hash�-i Yenişehir
an k�st-ı mukâta'a-i gümrük iskele-i cezire-i Sak�z
an k�st-ı mukâta'a-i iskele-i Antalya
an k�st-ı mukâta'a-i cizye ve ispençe-i kıbtiy�n vilâyet-i Rumili
an k�st� mukâta'a-i kassabiyye-i Ankara
an k�st-ı mukâta'a-i memleh�
an k�st-ı mukâta'a-i nez�ret-i Siroz
an k�st-ı mukâta'a-i vilâyet-i Avlonya
an k�st-ı mukâta'a-i vilâyet-i Karaman
an k�st-ı mukâta'a-i vilâyet-i Rum

Ek-4. Devam

an kıst-ı mukâta'a-i vilâyet-i Siroz
an kıst-ı mukâta'a-i Yenice-i Karasu ve Gümülcine
an mahsül-ü bağçehâ-i hâssa
an mahsul-ü beytûlmal-i hâssa
an muhâsebe-i cizye
an mukâta'a-i boyahâne
an mukâta'a-i cendere
an mukâta'a-i cezire-i Midillu
an mukâta'a-i cezire-i Gemlik
an mukata-i cizye ve ispençe-i kıbtîyân-ı Rumili
an mukâta'a-i Filibe ve Kavala
an mukâta'a-i fûls-ü darüddarb
an mukâta'a-i ispençe-i resm çiftbozân gebrân yava-i mahrûse-i İstanbul
an mukâta'a-i kapan meyve dakik
an mukâta'a-i kapan Selanik
an mukâta'a-i Kefe
an mukâta'a-i hashâ-i mahmiyye-i İstanbul
an mukâta'a-i hashâ-i İstanbul

Ek-4. Devam

an mukâta'a-i hashâ-i İzmir
an mukâta'a-i Hamr
an mukâta'a-i İsakçı
an mukâta'a-i iskele-i Rusçuk
an mukâta'a-i ispençe-i gebran
an mukâta'a-i livâ-i Karlılı
an mukâta'a-i liva-i Saruhan
an mukâta'a-i memleha-i İnoz
an mukâta'a-i mizan harir
an mukâta'a-i pençik
an mukâta'a-i Sofya
an mukâta'a-i şemhane
an mukata-i tahmisi kahve
an mukata'ât-ı vilâyet-i Haleb
an mukatat-ı zarar-ı kassabiyye
an rüsum-u beravât
an rüsum-u defter-i hakânî
an rüsum-u divan

Ek-4. Devam

an rüsum-u maliye
an tahvil-i kassabân-ı meydân-ı yeniçeriyân-ı dergâh-ı âli
an zeamet-i mahmiyye-i İstanbul
an zevayid-i evkâf
an ziyade-i cizye-i evkâf

Ek-5. 1609-10 Tarihli Ruznâme Defterine Göre Osmanlı Merkez Hazinesi Ana Harcama Başlıklarının Yıl içinde Günler İtibariyle Yekûnları

TARİH	MEVACİB	TESLİM	ADET	BECİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİ F	G.TOPLAM
15 zilhicce 1017	17.841	462.920	8.750	15.400					504.911
16 zilhicce	22.064	213.440	44.350	819	1.800				282.473
17 zilhicce	34.993	138.555	20.600	14.000	126.360				334.508
18 zilhicce	330.814	497.000	18.250	355.436	52.813				1.254.313
22 zilhicce	277.680	630.444	17.700	22.725	154.200				1.102.749
23 zilhicce	146.735	1.215.546	10.050	62.837	78.750				1.513.918
24 zilhicce	102.440	100.724	70.050	105.080	114.816				493.110

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
25 zilhicce	1.009.950	871.013	31.100	472.689	1.844.870				4.229.622
29 zilhicce	51.994	1.148.050	950	10.513		10.000			1.221.507
30 zilhicce	1.799.142	367.960		10.000	12.000	6.000			2.195.102
1 muharrem 1018	59.898	242.480	1.050	4.000		2.000			309.428
2 muharrem	575.412	1.900.004	148.600	20.339	22.800				2.667.155
6 muharrem	312.280	1.225.780	200	800		14.000			1.553.060
7 muharrem	408.889	516.695	8.192	6.000	50.600				990.376
8 muharrem	102.752	282.970	2.500	13.800					402.022
9 muharrem	2.338.228	806.305	1.480	740.217		60.000			3.946.230

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
13 muharrem	378.598	1.333.820	3.200	9.188					1.724.806
14 muharrem	126.240	185.940	100	15.094	140.990	2.000			470.364
15 muharrem	16.536	388.280	500	18.000					423.316
16 muharrem	269.032	341.830	68.600	6.842					686.304
20 muharrem	508.233	535.570	81.900	40					1.125.743
21 muharrem	64.783	404.026	166.000	1.630	10.000				646.439
22 muharrem	338.293	942.050	5.600	4.690					1.290.633
23 muharrem	458.965	518.080	6.720	304.000	42.000				1.329.765
27 muharrem	546.174	390.228	133.870						1.070.272
28 muharrem	314.955	1.999.083	55.240	205.332					2.574.610

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BECİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
29 muharrem	368.664	368.447		650		2.400			740.161
1 safer 1018	772.588	1.301.800	1.200	60.000	38.800				2.174.388
5 safer	52.594	810.120	1.300	5.000	64.500	2.000			935.514
6 safer	313.743	36.041	100						349.884
7 safer	146.414	411.000		1.551	16.000				574.965
8 safer	27.533.353	1.101.554	3.000	400	329.740				28.968.047
12 safer	69.808		500		9.300				79.608
13 safer	24.704	315.100		78					339.882
14 safer	96.025		50.900						146.925
15 safer	1.765.218	736.120	150						2.501.488

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
19 safer	292.355	382.460	1.500	28.631	18.000				722.946
20 safer	395.524	515.636	50						911.210
21 safer	2.246.530	726.550	100	10.000					2.983.180
22 safer	1.129.245	619.626	6.200		118.450				1.873.521
26 safer	290.476	134.760	1.000	16.350					442.586
27 safer	692.043	528.041	1.200.100	33.584	101.650				2.555.418
28 safer	106.477	268.372	1.300	3.970					380.119
29 safer	2.408.491	1.723.840		617.560					4.749.891
4 r evvel	253.948	1.507.250	34.350	3.000	98.540				1.897.088
5 r evvel	515.730	1.659.916	19.700	296.302	6.000				2.497.648

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
6 r evvel	89.980	93.030	100	24.000					207.110
7 r evvel	1.742.724	2.106.703	35.050	1.000		60.000			3.945.477
11 r evvel	406.579	470.237	2.600	140.000	21.150				1.040.566
12 r evvel	1.050.101	581.800		385.712	53.280				2.070.893
13 r evvel	92.220	7.332.318	1.000	10.050	508.645				7.944.233
14 r evvel	1.601.842	1.170.176	4.050	113.983	132.820				3.022.871
18 r evvel	342.461	2.191.997		125.000	54.000				2.713.458
19 r evvel	187.849	341.652	1.000	30.000	100.265	2.400			663.166
20 r evvel	557.892	679.498	600		130.095				1.368.085
21 r evvel	1.492.281	304.469	150	159.340	512.980				2.469.220

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BECİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
25 r evvel	533.118	14.258.939	1.000	53.301	356.305	1.000			15.203.663
26 r evvel	153.508	128.148	6.100	335.276		1.000		16.680	640.712
27 r evvel	1.308.494	158.720	1.000	58.503	8.880	50.000			1.585.597
28 r evvel	817.837	657.392	38.000	294.012	138.550	84.200			2.029.991
30 r evvel	59.850	696.935							756.785
2 r âhir 1018	719.387	100.000	14.000						833.387
3 r âhir	2.700.530	406.965	29.100	300	55.160	36.600			3.228.655
5 r âhir	420.911	430.415		145.440	263.730	120.000			1.380.496
9 r âhir	3.099.755	1.645.614	100	120.000		3.000			4.868.469
10 r âhir	173.718	509.440	10.000	36.000	826.120	2.400			1.557.678

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
11 r âhir	7.006	188.605							195.611
12 r âhir	2.214.839	218.220	1.000		48.840	300.000			2.782.899
16 r âhir	351.415	890.408	5.700	70.600					1.318.123
17 r âhir	425.745	321.980		5.000					752.725
18 r âhir	255.090	2.121.476	50		18.200				2.394.816
19 r âhir	412.088	317.112	50	4.916	846.760				1.580.926
23 r âhir	283.512	439.780	80.100		7.000				810.392
24 r âhir	413.754	241.994	500	132.588		65.000			853.836
25 r âhir	151.396	8.280			35.380				195.056
26 r âhir	1.015.480	503.225	80.100		231.300				1.830.105

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
30 r âhir	76.944	400.000	50	45.000	18.000				539.994
1 c. evvel 1018	148.549	922.686	100	61.042	20.000				1.152.377
2 c evvel	30.958	41.538				40.000			112.496
3 c evvel	26.307	115.380			130.240				271.927
7 c evvel	190.418	893.252	50		255.160				1.338.880
8 c evvel	326.137	774.208	17.000	350.000					1.467.345
9 c evvel	112.849	46.720		210.411					369.980
10 c evvel	882.680	1.067.430	159.760	509.316		180.000			2.799.186
14 c evvel	11.097.020	51.700	4.750						11.153.470

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BECİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
15 c evvel	113.789	271.872	10.800	30.174		4.000			430.635
16 c evvel	73.102	398.654		39.150					510.906
17 c evvel	2.372.625	926.327	14.500	105.160		5.400			3.424.012
21 c evvel	208.009	88.140	22.100	64.354	18.000				400.603
22 c evvel	141.856	118.596	50	973	16.800				278.275
23 c evvel	75.562	1.200	2.000		2.400				81.162
24 c evvel	104.440	378.075		18.000	52.000				552.515
28 c evvel	476.000	360.900			10.000				846.900
29 c evvel	134.297	234.010	50		2.000				370.357
1 c âhir 1018	126.271	3.171		4.000	29.550				162.992

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
2 c âhir	475.726	4.554.935		175.000	50.000				5.255.661
3 c âhir	70.880	753.060	15.200			3.190			842.330
4 c âhir	281.620	50.000	69.400	1.050					402.070
5 c âhir	10.085	14.000							24.085
6 c âhir	91.019	425.230	4.000	24.038	499.160	2.000			1.045.447
7 c âhir	103.859	196.694	122.500						423.053
8 c âhir	16.989	1.050							18.039
9 c âhir	8.069.006	717.446	80.000	20.000	75.080	5.280			8.966.812
10 c âhir	53.600								53.600
11 c âhir	1.633.240					8.000			1.641.240

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
13 c âhir	151.130	757.030	50	2.177.771					3.085.981
14 c âhir	1.492.884	229.660	1.150	165.000	383.590	60.000			2.332.284
15 c âhir	1.003.430	3.271.172				4.000			4.278.602
16 c âhir	805.981	1.593.100	50	290.533					2.689.664
17 c âhir	652.620								652.620
19 c âhir		50.000				1.000			51.000
20 c âhir	1.000.635	1.994.189	9.150	218.322	36.000				3.258.296
21 c âhir	107.256	42.060			38.412				187.728
22 c âhir	139.004	225.257			130.000				494.261
23 c âhir	1.421.358	832.772	3.100	160.000	2.000	2.000			2.421.230

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
25 c âhir	660.367				50.000				710.367
27 c âhir	296.193	373.993		3.317	15.256	6.000			694.759
28 c âhir	1.096.676	704.030		20.500					1.821.206
29 c âhir	120.998	198.796		160.000	8.600				488.394
30 c âhir	659.012	290.414	650	3.077.505		500	331.775		4.359.856
1 recep 1018	35.217	20.000							55.217
4 recep	102.295	15.420				3.600			121.315
5 recep	111.927	28.000							139.927
6 recep	1.769.664	1.489.740	90.050	600.000	263.080				4.212.534
11 recep	1.064.500	908.449	51.230	587.823					2.612.002

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
12 recep	184.044	1.671.246	150	40.700					1.896.140
13 recep	973.595	552.045							1.525.640
14 recep	863.107	2.753.530	88.000	57.200	35.000				3.796.837
18 recep	1.186.295	145.995	6.000		4.000				1.342.290
19 recep	293.163	165.375	100	80.400		12.400			551.438
20 recep	121.998								121.998
21 recep	908.706	214.020	350	159.878	16.520				1.299.474
25 recep	660.295	830.179	3.100	406.891		53.000			1.953.465
26 recep	1.838.857	199.195	3.050	300	55.710	3.000		1.500	2.101.612
27 recep	1.335.030	328.460	2.350	4.015		9.400			1.679.255

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
28 recep	1.856.285	125.370	40.400	800		7.000			2.029.855
3 şaban 1018	850.475	491.880	100	600		2.400			1.345.455
4 şaban	28.690.098	2.322.402	100.000						31.112.500
5 şaban	114.517	25.810	1.200	6.000		600			148.127
6 şaban	152.587	812.456		290.000	207.200				1.462.243
10 şaban	140.601	66.650	550	20.000					227.801
11 şaban	3.129.904	405.012	20.250	7.712	51.520				3.614.398
12 şaban	151.432	279.729	1.930	3.730	188.800	2.000			627.621
13 şaban	1.550.660	121.000	3.150	3.908	175.065	500			1.854.283
17 şaban	52.622	43.600							96.222

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
18 şaban	1.576.771	1.084.060	350	144					2.661.325
19 şaban	213.909	39.740	100	4.000					257.749
20 şaban	2.574.216	94.345	63.193			3.000			2.734.754
24 şaban	1.225.331	3.000	33.670	1.800	3.000				1.266.801
25 şaban	130.368	255.190	17.500		6.000	2.000			411.058
26 şaban	725.556	149.467	50	4.000.000	24.000				4.899.073
27 şaban	122.562	73.120	50	670.427	320.680				1.186.839
1 ramazan 1018	1.405.793	68.900	1.400	2.666					1.478.759
2 ramazan	633.622	622.440	100	143.360					1.399.522

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
3 ramazan	175.214	27.580			1.800				204.594
4 ramazan	2.938.600	694.346	300	71.000	346.904				4.051.150
8 ramazan	496.116	1.012.330	150	101.598	3.000				1.613.194
9 ramazan	1.071.099	42.410	150	19.300		12.000			1.144.959
10 ramazan	530.520	718.154	5.200						1.253.874
11 ramazan	2.057.437	912.870	2.050	60.000	257.470				3.289.827
15 ramazan	1.108.313	29.367	50						1.137.730
16 ramazan	229.621	64.600	1.100	152.000	2.880				450.201
17 ramazan	836.084	1.194.340	250	2.390	20.470	37.000			2.090.534
18 ramazan	1.972.279	1.003.185	4.050	402.900					3.382.414

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
22 ramazan	2.113.115	117.660	371.000	22.040					2.623.815
23 ramazan	716.160	644.155	600	2.268.022					3.628.937
24 ramazan	1.105.548	109.550	163.450		196.430				1.574.978
25 ramazan	39.107.058	1.989.736	595.280	99.316	15.000				41.806.390
1 şevval1018		50.000		10.000					60.000
6 şevval	1.431.261	70.980	4.750	74.289	12.000				1.593.280
7 şevval	1.573.093	303.350	500	11.209					1.888.152
9 şevval	7.047.760	514.218	3.100	23.945		4.560			7.593.583
13 şevval	1.354.361	43.038	49.743	12.744		15.000			1.474.886
14 şevval	618.757	101.572	50		19.600				739.979

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
15 şevval	630.702	7.470		1.800.000	64.080	800			2.503.052
16 şevval	1.616.222	202.920	5.340	1.200.000	17.400				3.041.882
20 şevval	3.873.439	149.490	50	71.040	14.000				4.108.019
21 şevval	844.091	34.000	2.000	6.582	15.000				901.673
22 şevval	407.439	72.720	25.000	169					505.328
23 şevval	1.727.153	1.177.474	35.580	403.916	260.220	41.800			3.646.143
27 şevval	910.977	312.820	3.550	1.580		6.000			1.234.927
28 şevval	213.171	105.496			220.000				538.667
29 şevval	999.123	3.529.600	150	11.990	489.523				5.030.386
30 şevval	1.761.864	1.709.475	20.800	2.869.048	639.745				7.000.932

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
4 zilkade	1.021.703	158.116	50	108.852	6.000				1.294.721
5 zilkade	473.216	525.850							999.066
6 zilkade	111.628	28.000	3.500	76.853					219.981
7 zilkade	892.844	487.020	500	156.400	12.000	4.000			1.552.764
11 zilkade	1.475.594	132.080	241.000						1.848.674
12 zilkade	1.449.968	901.754	50	112.440		4.000			2.468.212
13 zilkade	324.896	26.596	1.000						352.492
14 zilkade	2.978.063	605.690	19.300	471.894	3.000	11.200			4.089.147
18 zilkade	228.461	137.900	5.000	3.400	2.000	3.000			379.761
19 zilkade	756.824	131.679	200	5.133	11.000	4.000			908.836

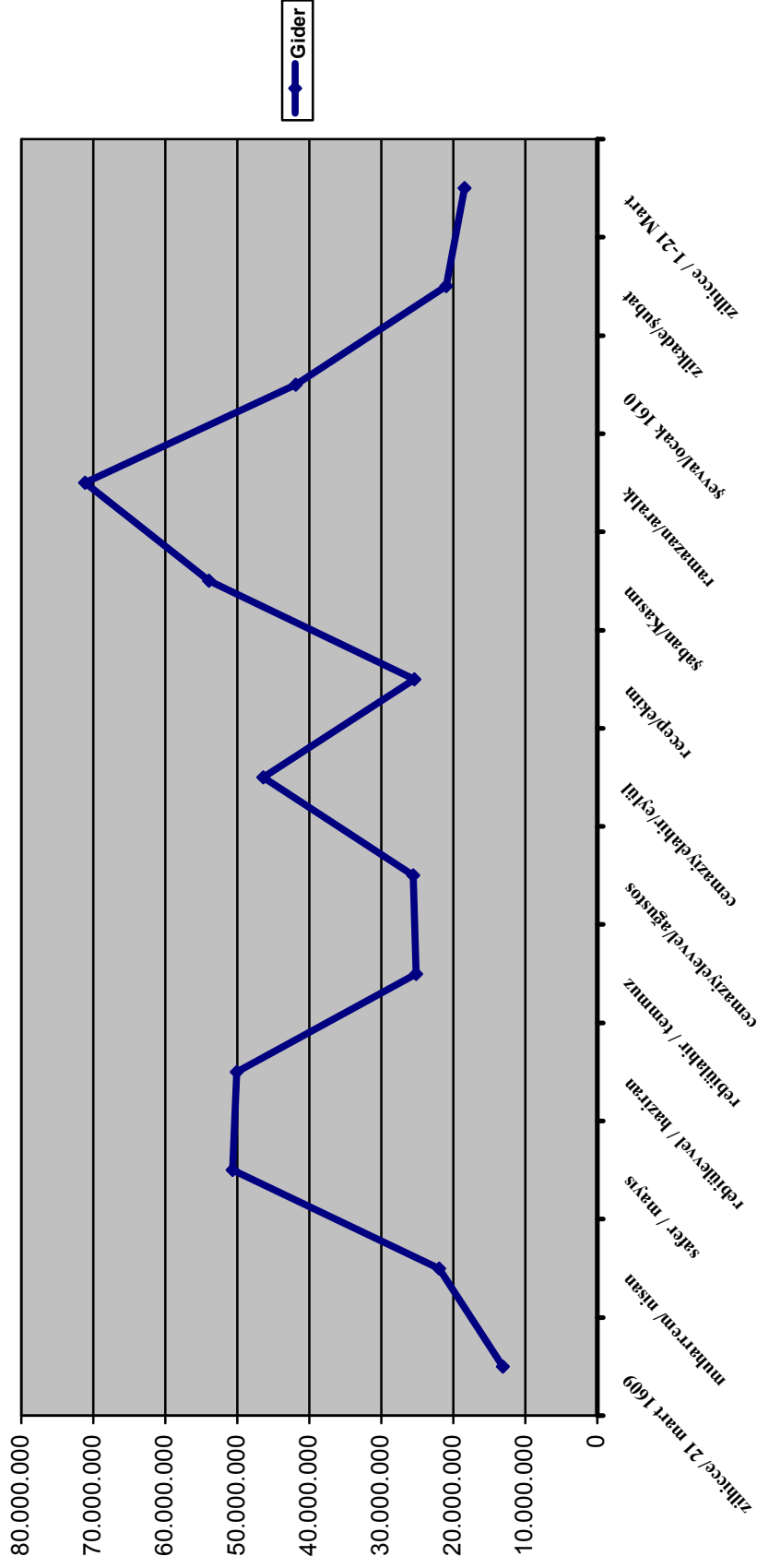
Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
20 zilkade	128.314	133.318	23.570						285.202
21 zilkade	777.791	86.600		160.000	698.150	124.696			1.847.237
25 zilkade	132.708	706.660	50	185.518		3.000			1.027.936
26 zilkade	211.289	90.495	51.680	410.262	25.620				789.346
27 zilkade	527.277	670.406	7.800	65.611	67.800	1.200			1.340.094
28 zilkade	142.345	1.136.805	5.050	2.500	263.180	5.000			1.554.880
3 zilhicce	342.470	313.200	2.000						657.670
4 zilhicce	111.398	354.250		72.217					537.865
5 zilhicce	310.779	83.920	400	4.248					399.347
6 zilhicce	1.733.139	1.642.780	46.680	183.220	605.050	18.575			4.229.444

Ek-5. Devam	MEVACİB	TESLİM	ADET	BEÇİHET	MUBAYAAT	İNAM	TEVCİH	TEŞRİF	G.TOPLAM
10 zilhicce		50.000							50.000
17 zilhicce	65.441	3.062.365	250			4.000			3.132.056
18 zilhicce	618.295	593.503	3.000	2.097	867.013	7.200			2.091.108
19 zilhicce	198.700	1.256.200	5.000						1.459.900
20 zilhicce	609.232	526.300	3.850	69.000	52.000				1.260.382
24 zilhicce	108.683	75.540	150	30.355	43.400	6.000			264.128
25 zilhicce	588.718	1.451.372	500	330.000	246.300				2.616.890
26 zilhicce	35.045	58.720	100	523.679	4.000	2.400			623.944
27 zilhicce	406.920	474.735	8.000	163.813	12.000	20.000			1.085.468
GenelToplam									464.578.369

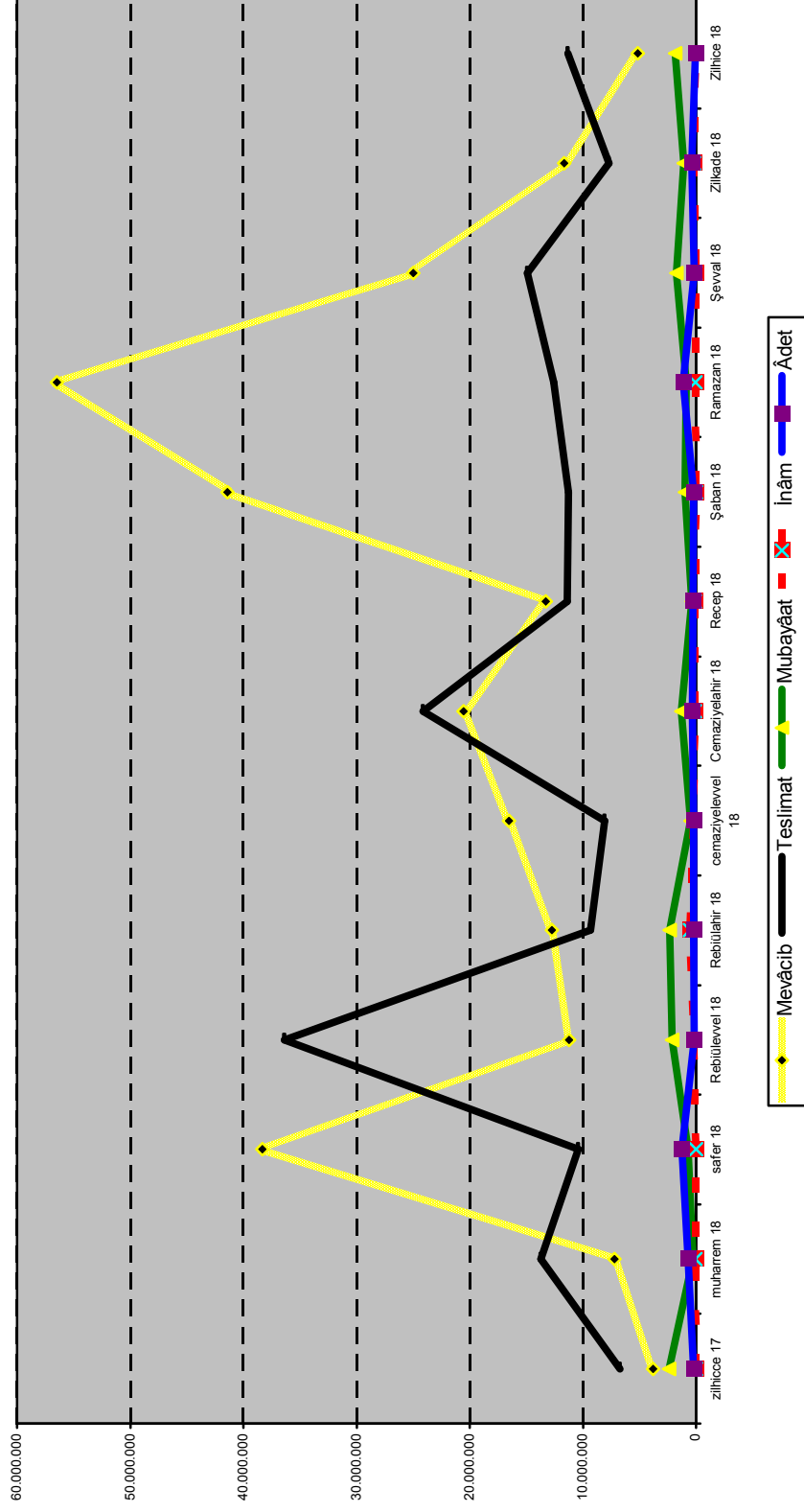
Ek-6. 1609-10 Tarihi Osmanlı Devleti Merkez Hazine Giderlerinin Harcama Başlıkları Altında Aylık Yekûnlar İtibariyle Gösterimi

Aylar	Mevâcib	Teslimat	Mubayaât	Âdet	İnam	Aylık Yekûnlar
Zilhicce 17	3.793.653	6.715.151	2.385.609	221.800	16.000	13.132.213
Muharrem 18	7.187.932	13.732.210	266.390	683.752	80.400	21.950.684
Safer	38.335.588	10.388.144	696.440	1.267.400	2.000	50.689.572
Rebiülevvel	11.206.414	36.385.339	2.121.510	144.700	198.600	50.056.563
Rebiülahir	12.721.570	9.303.358	2.350.490	220.750	527.000	25.123.168
Cemaziyevvel	16.514.598	8.079.268	506.600	231.160	229.400	25.561.026
Cemaziyelahir	20.539.839	24.106.870	1.317.648	305.250	91.970	46.361.577
Recep	13.304.978	11.386.531	374.310	284.780	88.400	25.438.999

Ek-6. Devam	Mevâcib	Teslimat	Mubayaât	Âdet	İnam	Aylık Yekûnlar
Şaban	41.401.609	11.275.782	976.265	242.093	10.500	53.906.249
Ramazan	56.496.579	12.596.215	843.954	1.145.130	49.000	71.130.878
Şevval	25.009.413	14.881.135	1.751.568	150.613	68.160	41.860.889
Zilkade	11.632.921	7.717.832	1.088.750	358.750	160.096	20.958.349
Zilhicce	5.128.820	11.321.514	1.829.763	69.930	58.175	18.408.202
Harcama Yıllık Yekûnları	263.273.914	177.889.349	16.509.297	5.326.108	1.579.701	464.578.369

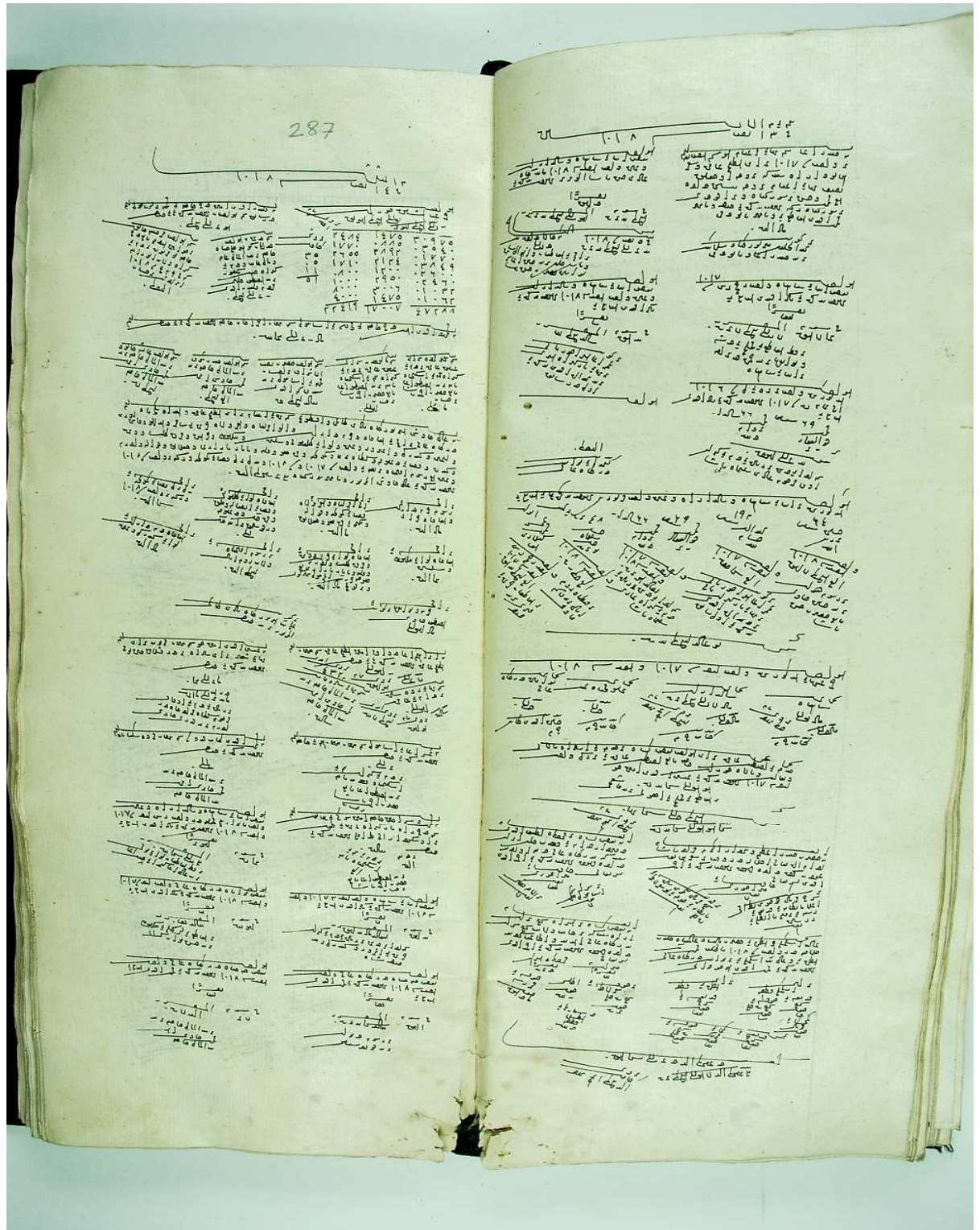

Ek-7. Şekil 2. Harcamaların Aylık Yekûnlar İtibariyle Yıl İçindeki Seyri

Ek-8. Şekil 3. Harcama Kalemlerinin Aylık Yekunlarının Çizelgede Gösterimi

Ek-9.Ruznamçe Metin Örneği 1

Ek-10. Ruznamçe Metin Örneği 2

